

**KEINOTTELULUONTEISET
YRITYSSANEERAUSHAKEMUKSET – EMPIIRINEN
TUTKIMUS**

Hilla Haajanen

Maisterintutkielma

Lapin yliopisto

Oikeustieteiden tiedekunta

Kevät 2022

Ohjaaja Anssi Kärki

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ.....	IV
LÄHTEET	V
LYHENNELUETTELO	VIII
1 JOHDANTO.....	1
1.1 Johdatus aihepiiriin	1
1.2 Tutkimuskysymykset ja rajaukset.....	6
1.3 Aineisto	7
1.3.1 Aineiston keruu.....	7
1.3.2 Aineiston laajuus ja luotettavuus	10
1.3.3 Tutkimusmenetelmä	12
2 SANEERAUSHAKEMUKSEN VALMISTELU JA VIREILLE PANEMINEN	13
2.1 Hakemuksen valmistelu	13
2.2 Saneeraushakemuksen vireilletulon oikeusvaikutukset – konkurssihakemuksen käsittelyn lykkäytyminen ja väliaikaiset kiellot	14
2.3 Saneeraukseen haetaan useimmiten viime hetkellä	16
2.4 Saneerausconsultit.....	18
3 HAKEMUS ON PUUTTEELLINEN	21
3.1 Hakemuksen täydentäminen	21
3.2 Pidennyspyyntö saneeraushakemuksen vireillepanon yhteydessä.....	23
3.3 Varsinaiset pidennyspyynnöt	27
3.3.1 Yleistä.....	27
3.3.2 Pidennyspyynnöt ja saneerausmenettelyn aloittaminen ja saneerausohjelman hyväksyminen.....	30
3.3.3 Pidennyspyyntöjen suhde konkurssiin.....	31
3.3.4 Pidennyspyynnöille annetut syyt.....	32
3.3.5 Yhteenveto.....	33
3.4 Hakemuksen täydentämättä jättäminen.....	34
3.5 Poikkeuksellisen vakava hakemuksen puutteellisuus	36
3.6 Hakemus on selvästi perusteeton	38
3.6.1 Yleistä ja tulokset	38
3.6.2 Muut keinotteluluonteiset piirteet perusteettomissa hakemuksissa.....	41
3.6.3 Kritiikkiä käräjäoikeudelle	44
3.6.4 Korvaukset perusteettoman hakemuksen johdosta.....	44
4 ALOITTAMISHARKINTA JA MUUT PIIRTEET	46
4.1 Saneerausmenettelyn aloittamisen edellytykset.....	46

III

4.1.1 Aloittamisperusteet - YrSanL 6 §	46
4.1.2 Velallinen ei ole maksukyvytön YrSanL 6 §:ssä tarkoitetulla tavalla.....	47
4.1.3 Maksukyvyttömyyden epäillään aiheutuneen muin kuin liiketaloudellisin perustein.....	48
4.2 Esteharkinta.....	50
4.2.1 Yleistä.....	50
4.2.2 Väite velkojan perintätoimien estämisestä – YrSanL 7.1 § 4 kohta.....	51
4.2.3 Väite olennaisesti puutteellisesta tai virheellisestä kirjanpidosta – YrSanL 7.1 § 6 kohta	57
4.2.4 Velallisen rikos tai liiketoimintakielto - YrSanL 7.2 §.....	60
4.3 Muut mahdollisesti keinotteluluonteiset piirteet hakemuksissa.....	61
4.3.1 Lausumat.....	61
4.3.2 Muita havaintoja	63
5 SANEERAUSMENETTELYN ALKAMISEN JÄLKEISET SEIKAT JA KEINOTTELUTAPAUKSET	66
5.1 Toistuvat hakemukset	66
5.2 Julkisselvitykseen siirtyminen	70
5.3 Maksukyvyttömyyden epäiltiin aiheutuneen muista kuin liiketaloudellisista syistä	74
5.4 Rikosilmoitus konkurssissa.....	75
5.5 Keinottelutapaukset.....	78
5.5.1 Tyypitapaus.....	78
5.5.2 Keinotteluluonteiset hakemukset.....	79
6 Päätäntö	85
LIITE 1. KÄRÄJÄOIKEUKSILTA PYYDETYT ASIAKIRJAT	89
LIITE 2. AINEISTOLUETTELO	90

TIIVISTELMÄ

Tämä oikeustieteellinen maisteritutkielma käsittelee insolvenssioikeuden alaan kuuluvaa aiheetta keinotteluluonteisista yrityssaneeraushakemuksista. Keinotteluluonteisilla yrityssaneeraushakemuksilla tarkoitetaan sellaisia hakemuksia yrityssaneerausmenettelyn aloittamiseksi, jotka jätetään saneeraustuomioistuimelle siitä syystä, että velallinen tai joku velallisen organisaatiosta käyttää hakemusta ja mahdollisesti aloitettavaa saneerausmenettelyä oman etunsa epäasialliseen edistämiseen elinkelpoisen yritystoiminnan tervehdyttämisen sijasta.

Tutkimuksen tarkoitus on selvittää empiirisen tutkimusmenetelmän keinoin tutkittavaa ilmiötä tarkemmin, sillä sitä ei ole juuri aiemmin tutkittu. Ilmiön selvittäminen voisi auttaa tunnistamaan keinotteluluonteiset hakemukset paremmin ja puuttumaan niihin sekä esimerkiksi estämään velkojille koituvia vahinkoja. Aihe on ajankohtainen, sillä koronapandemian aikana maksukyvyttömyysmenettelyiden piiriin tulevat yritysten arvioitiin olevan entistä varattomampia, mikä voisi lisätä keinotteluluonteisia saneeraushakemuksia. Lisäksi tutkielman tulokset ovat hyödynnettävissä hallituksen harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan strategian tavoitteiden saavuttamisessa.

Tutkimuksen aineisto koostuu kaikkiaan 319 saneeraushakemuksesta, jotka ovat tulleet viireille ajanjaksolla 1.1.-31.12.2019. Aineistoon pyydettiin paljon hakemuskohtaista asiakirjamateriaalia, kuten saneeraushakemukset ja täydennyskehotusten määräaikojen pidentämisspyynnöt.

Keinotteluepäily voi syntyä yhdestä vakasta saneeraushakemuksen piirteestä, tai sitten käsitys keinotteluluonteisuudesta voi käsittää monta vähemmän vakavaa piirrettä. Esimerkiksi yksin toistuvat hakemukset tai se seikka, että hakijan maksukyvyttömyyden epäilläään tai todetaan aiheutuneen osaksi tai kokonaan hakijan saneerauslain tarkoitukselle vieraasta menettelystä voivat tehdä hakemuksesta keinotteluluonteisen. Keinotteluluonteinen hakemus voi olla myös perusteeton tai siinä voi olla YrSanL 7.1 § 4 kohdan mukainen esteväite tai esteperuste. Käsitykseen saneeraushakemuksen keinotteluluonteisuudesta voivat vaikuttaa myös esimerkiksi hakemuksen puutteellisuus sekä hakemuksen täydentämättä jättäminen. Hakemuksen keinotteluluonteisuudessa on kyse kokonaisharkinnasta, joka ei ole yksiselitteistä ja johon voivat vaikuttaa monet seikat.

Keinotteluluonteiset hakemukset saattavat päätyä keskimääräistä useammin konkurssiin tai julkisselvitykseen ja aiheuttaa suurempia vahinkoja velkojille.

LÄHTEET

Virallislähteet

Hallituksen esitykset

HE 15/1990 vp, Hallituksen esitys Eduskunnalle riita-asiain oikeudenkäynti menettelyn uudistamista alioikeuksissa koskevaksi lainsäädännöksi.

HE 182/1992 vp, Hallituksen esitys Eduskunnalle yrityksen saneerausta koskevaksi lainsäädännöksi.

HE 26/2003 vp, Hallituksen esitys Eduskunnalle konkurssilainsäädännön uudistamiseksi.

HE 152/2006 vp, Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi yrityksen saneerauksesta annetun lain ja takaisinsaannista konkurssipesään annetun lain 23 §:n muuttamisesta.

HE 200/2017 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

HE 238/2021 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi yrityksen saneerauksesta annetun lain ja yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain muuttamisesta sekä niihin liittyviksi laeiksi.

Valtioneuvoston periaatepäätökset

Valtioneuvoston periaatepäätös kansalliseksi harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan strategiaksi ja toimenpideohjelmaksi 2020–2023, TEM/2020/81.

Oikeuskäytäntö

Korkein oikeus

KKO 1996:2

KKO 1998:86

KKO 2003:109

KKO 2003:110

KKO 2004:46

KKO 2011:48

Käräjäoikeudet

Oikeustapausluettelo tutkielmaa varten kerätystä empiirisestä aineistosta tutkielman lopussa (alkaen sivu 90).

Kirjallisuus

Haajanen, Hilla, Pesänhoitajien laatimat tutkintapyynnöt tammi-kesäkuussa 2019 alkaneissa konkurssimenettelyissä. Konkurssiasiamiehen toimisto 2021. Saatavana pyydettäessä.

- Hakamies, Kaarlo, Maksukyvytön vai ei? Legaliteettiperiaate ja KKO 2004:46. Oikeustiede-Jurisprudentia Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen vuosikirja XXXVII 2005.
- Hupli, Tuomas, Täytäntöönpanointressi yrityssaneerauksessa – Insolvenssioikeudellinen tutkimus saneerausvelkojan oikeusaseman perusteista. Suomalaisen lakimiesyhdistyksen julkaisuja A-sarja N:o 253, 2004.
- Jokela, Antti, Oikeudenkäynti. II, Oikeudenkäynnin asianosaiset ja valmistelu, Talentum 2012. Kolmas, uudistettu painos.
- Korkea-Aho, Emilia, Koulu, Risto, Lindfors, Heidi, Empiiristä aineistoako insolvenssioikeuden tutkimukseen? Oikeus 2002 (31); 4: 353–369.
- Kultalahti, Jukka, 2010. Empiirinen metodi oikeudellisen tulkinnan apuvälineenä. Teoksessa Keinänen, Anssi – Kilpeläinen, Mia – Väättänen Ulla. Empiirisen oikeustutkimuksen kokemukset, haasteet ja tulevaisuus. Itä-Suomen yliopisto, Joensuu. s. 15–43.
- Koskelo, Pauliine, Yrityssaneeraus. Lakimiesliiton kustannus 1994.
- Ervasti, Kaijus, Empiirinen oikeustutkimus, s. 9–15 teoksessa Lindfors, Heidi (toim.), Empiirinen tutkimus oikeustieteessä. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 64, 2004.
- Kontkanen, Helena, Judicial Benchmark Report – Finland. Konkursiasiamiehen toimisto 14.2.2020. Saatavana pyydettäessä.
- Koulu 2022a
- Koulu Risto, II Konkursioikeus. Teoksesta Koulu Risto, Lindfors Heidi, Niemi Johanna, Insolvenssioikeus, Alma Talent (sähköinen jatkuvatäydenteinen teos). Päivitetty 2.2.2022. Vaatii käyttöoikeuden. [[https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.ezproxy.ulapland.fi/teos/FAGBGXCTDG#kohta:II\(\(20\)KONKURSSIOIKEUS/piste:tDp1](https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.ezproxy.ulapland.fi/teos/FAGBGXCTDG#kohta:II((20)KONKURSSIOIKEUS/piste:tDp1)] Vierrailtu 17.2.2022.
- Koulu 2022b
- Koulu Risto, IV Yrityssaneeraus. Teoksesta Koulu Risto, Lindfors Heidi, Niemi Johanna, Insolvenssioikeus, Alma Talent (sähköinen jatkuvatäydenteinen teos). Päivitetty 2.2.2022. Vaatii käyttöoikeuden. [[https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.ezproxy.ulapland.fi/teos/FAGBGXCTDG#kohta:IV\(\(20\)YRITYSSANEERAUS/piste:tGJJ](https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.ezproxy.ulapland.fi/teos/FAGBGXCTDG#kohta:IV((20)YRITYSSANEERAUS/piste:tGJJ)] Vierrailtu 24.2.2022.
- Koulu, Risto, Uudistettu yrityssaneeraus. Saneerausmenettely vuoden 2007 uudistuksen jälkeen. WSOYpro. Helsinki 2007.
- Koulu, Risto, Yrityssaneerausmenettelyn aloittaminen. Tuomioistuimen tutkimisvelvollisuuden määräytyminen saneerauksien aloittamisharkinnassa. Suomalaisen lakimiesyhdistyksen julkaisuja. A-sarja N:o 198. Vammala 1994.
- Kärki, Anssi, Tutkimus viivytelyluonteisista yrityssaneeraushakemuksista ja -menettelyistä sekä selvittäjälle mahdollisesti asetettavasta rikosilmoitusvelvollisuudesta. Konkursiasiamiehen toimiston julkaisu 1/2021.
- Nieminen, Kati, Lähteenmäki, Noora, Johdatus oikeuden empiiriseen tutkimiseen, kohta I 1. teoksessa Nieminen Kati, Lähteenmäki Noora (toim.), Empiirinen oikeustutkimus. Gaudeamus 2021 (e-kirja, ei jatkuvatäydenteinen). Vaatii käyttöoikeuden.

Savolainen, Markku, Yrityssaneeraus – oikeustaloustieteellinen näkökulma menettelyvalintaan. Joensuun yliopiston oikeustieteellisiä julkaisuja n:o 7 2004.

Virolainen, Jyrki, Vuorenpää, Mikko, Periaatteet prosessioikeudessa, kohta I 4. teoksessa Vuorenpää Mikko ym. (toim.), Prosessioikeus. Alma Talent (sähköinen jatkuva-täydenteinen teos). Päivitetty 18.6.2021. Vaatii käyttöoikeuden. [<https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.ezproxy.ulapland.fi/teos/FAHBGXCTDG#kohta:PROSESSIOIKEUS/piste:tJi3>] Vierailtu 22.2.2022.

Muu kirjallisuus

Yle Uutiset 21.10.2020

Pantzar, Minna, Suomea odottaa kaikkien aikojen konkurssivyöry kun koronan takia tehty suojakausi päättyy – jopa tuhansien konkurssihakemusten patoutuma purkautumassa helmikuussa. Yle Uutiset 21.10.2020. [<https://yle.fi/uutiset/3-11601843>] Haastatellut konkurssiasiamies Helena Kontkanen ja asianajaja Juho Mäkelä. Vierailtu 10.1.2022.

Yle Uutiset 27.3.2017

Järvinen, Jari, Konkurssiasiamies: Saneeraukseen hakeutuvat firmat ovat yleensä liian myöhään liikkeellä. Yle Uutiset 27.3.2017. [<https://yle.fi/uutiset/3-9532448>] Haastateltu konkurssiasiamies Helena Kontkanen. Vierailtu 24.1.2022.

Kauppalehti 16.4.2021

Vehkaoja, Mikael, Kaksi koronakonkurssia alla, kolmas yritys vaakalaudalla: ”Olisi kannattanut jättää työhanskat kotiin ja odotella tukia” – ravintolayrittäjä Johannes Laine perää keskustelua konkurssin häpeästä ja pelosta. Kauppalehti 16.4.2021. [<https://www.kauppalehti.fi/uutiset/kaksi-koronakonkurssia-alla-kolmas-yritysvaakalaudalla-olisi-kannattanut-jattaa-tyohanskat-kotiin-ja-odotella-tukia-ravintolayrittaja-johannes-laine-peraa-keskustelua-konkurssin-hapeasta-ja-pelosta/1b48d5ac-f972-4a1d-9d12-be6d68e2e3bd>] Haastateltu Finnveran asiantuntija Juuso Heinilä. Vierailtu 10.1.2022.

Talouselämä 40/2021

Holtari, Seija, Saneerauksen pitkä oppimäärä. Talouselämä 40/2021, s. 42–46. Haastateltava valimoyhtiö Componentan hallituksen puheenjohtaja Harri Suutari.

Muut lähteet

Tilastoviitteet

Konkurssiasiamiehen toimisto, Julkisselvitys. 28.11.2014. [<https://www.konkurssiasiamies.fi/fi/index/konkurssijayrityssaneeraus/julkisselvitys.html>] Vierailtu 25.2.2022.

Tilastokeskus, Konkurssitiedote 2/2003. Saatavilla [<https://docplayer.fi/195190693-Konkurssitiedote-2-2003-yksityishenkioiden-velkajarjestelyt-vuonna-tilastokeskus-tilastoarkisto.html>] Vierailtu 14.2.2022.

Tilastokeskus 2020

VIII

Tilastokeskus, [https://www.stat.fi/til/konk/2019/konk_2019_2020-10-07_fi.pdf] 14.2.2022.	Konkurssit 2019.	7.10.2020. Vierailtu
Tilastokeskus 2021a		
Tilastokeskus, [https://www.stat.fi/til/konk/2020/konk_2020_2021-06-09_fi.pdf] 15.2.2022.	Konkurssit 2020.	9.6.2021. Vierailtu
Tilastokeskus 2021b		
Tilastokeskus, [https://www.stat.fi/til/ysan/kas.html]	Käsitteet ja määritelmät. Päivityspäivämäärä ei merkitty. Vierailtu 27.10.2021.	
Tilastokeskus 2021c		
Tilastokeskus, [https://www.stat.fi/til/konk/2021/11/konk_2021_11_2021-12-22_fi.pdf] 15.2.2022.	Konkurssit 2021.	22.12.2021. Vierailtu
Verohallinto, [https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/yhteistyö-ja-palvelut/verotarkastus-ja-harmaa-talous/]	Verotarkastus ja harmaan talouden torjunta. Vierailtu 12.4.2022.	10.5.2017.

LYHENNELUETTELO

EU	Euroopan unioni
HE	hallituksen esitys
KKO	korkein oikeus
KonkL	konkurssilaki (120/2004)
nyk.	nykyisin
OK	oikeudenkäymiskaari (4/1734)
RL	rikoslaki (39/1889)
toim.	toimittanut
vp	valtiopäivät
YrSanA	asetus yrityksen saneerauksesta (55/1993)
YrSanL	laki yrityksen saneerauksesta (47/1993)

1 JOHDANTO

1.1 Johdatus aihepiiriin

Jos yritys tulee maksukyvyttömäksi tai sitä uhkaa maksukyvyttömyys, tilanteen ratkaisemiseksi on käytettävissä sekä vapaaehtoisia järjestelyjä että oikeudellisia menettelyjä. Konkurssilainsäädäntö tarjoaa menettelyn, jonka avulla voidaan muuttaa velallisen varat rahaksi ja jakaa ne velkojille yrityksen toiminnan lopettamiseksi, kun yrityksen toiminnan jatkumiselle ei enää ole taloudellisia edellytyksiä. Jos yrityksen toiminta on kuitenkin jatkamiskelpoista, eikä yritys ole lopullisesti elinkelvoton, on mahdollista aloittaa yrityssaneerauslainsäädännön mukainen yrityssaneerausmenettely yrityksen toiminnan tervehdyttämiseksi ja velkajärjestelyn aikaansaamiseksi. Yrityssaneerauslainsäädännön tarkoituksena onkin olla säännöstö, jonka avulla voidaan välttää tarpeettomia konkurssreja tarjoamalla pohjimmiltaan elinkelpoisille yrityksille toiminnan jatkumisen turvaamisen oikeudelliset puitteet.¹

Tämä tutkimus käsittelee *keinotteluluonteisia yrityssaneeraushakemuksia*². Tässä tutkimuksessa niillä tarkoitetaan sellaisia hakemuksia yrityssaneerausmenettelyn aloittamiseksi, jotka jätetään saneeraustuomioistuimelle siitä syystä, että velallinen tai joku velallisen organisaatiosta käyttää hakemusta ja mahdollisesti aloitettavaa saneerausmenettelyä oman etunsa epäasialliseen edistämiseen eikä elinkelpoisen yritystoiminnan tervehdyttämiseen. Saneeraushakemuksen vireillöolon sekä itse menettelyn suotuisien vaikutusten tiedetään aiheuttavan saneeraushakemuksilla keinottelua ja viivyttelyä, mistä aiheutuu merkittäviä, jopa satojentuhansien eurojen vahinkoja.³ Siten osa saneeraushakemuksista jätetään, koska hakijat tavoittelevat hakemusten avulla epäasianmukaista etua.

Yrityssaneerausmenettelyyn hakeudutaan monista syistä. Jo pelkällä *saneeraushakemuksen vireilletulolla*⁴ on useille velallisille hyvin tärkeä vaikutus: saneeraushakemuksen vireilletulo keskeyttää velallista koskevan vireillä olevan konkurssihakemuksen käsittelyn siksi aikaa, kunnes saneeraushakemus on ratkaistu (laki yrityksen saneerauksesta (47/1993) 24.1 §,

¹ HE 182/1992 vp, s. 15–16.

² Tarkennettakoon selvyiden vuoksi, että sanoja saneeraushakemus ja ”hakemus” käytetään tutkimuksessa toistensa synonyymeina. Jos puhe on konkurssihakemuksesta tai muusta hakemuksesta, se mainitaan erikseen.

³ Jos lasketaan viivästyksen aikana tehtyjen kiellettyjen oikeustoimien muodostama summa. Kärki 2021, s. 12–15, 18.

⁴ Saneeraushakemus tulee vireille sinä päivänä, jona hakemus saneerausmenettelyn aloittamisesta on toimitettu tuomioistuimen kansliaan.

YrSanL).⁵ Saneeraushakemuksen vireillepanolla voidaan siten viivästyttää konkurssiin joutumista. Lisäksi saneerausmenettelyn hakeminen konkurssin sijasta on yrittäjälle houkuttelevaa, sillä saneerausmenettelyssä yrittäjä säilyttää työpaikkansa yrityksessä sekä määräysvallan yritykseen ja sen omaisuuteen. Konkurssilain (120/2004, KonkL) 3 luvun 1 §:n mukaan konkurssissa yrittäjä taas menettäisi määräysvallan. Saneeraukseen pyrkimistä konkurssin sijasta puoltaa yrittäjän näkökulmasta myös mahdollisuus pelastaa sekä henkilökohmainen että perheen talous vakuuksineen sekä mahdollisuus säilyttää taloudelliset toimintamahdollisuudet ja yrittäjäkunnia.⁶ Moni hakeutuu saneeraushakemusprosessiin vireille tulleet konkurssihakemuksestaikin huolimatta (tai pikemminkin ehkä juuri sen takia), koska yrityksen tilanne ei voi enää yrittäjän kannalta huonontua. Saneeraushakemuksen jättämisellä voi sellaisessa tilanteessa yrittäjän kannalta olla vain suotuisia vaikutuksia, vaikka olisikin nähtävissä, ettei saneerausmenettely tule onnistumaan.⁷

Tutkimuksessa on aiemmin todettu, että motiivista riippuen keinotteluluonteinen saneeraushakija pyrkii hakemuksen avulla joko peittelemään jo tehtyjä väärinkäytöksiä suunnitelmallisesti, tai sitten opportunistisen hakijan ollessa kyseessä hakemuksen tarkoituksena voi olla konkurssin viivyttäminen.⁸ Keinotteluluonteisella saneeraushakemuksella voidaan tavoitella myös viivyttämistä, jonka tarkoitus on konkurssiin asettamisen estäminen ja sen viivyttäminen. Keinotteluluonteiset saneeraushakemukset kuitenkin eroavat Kärjen tutkimista viivyttelyluonteisista hakemuksista määritelmällisesti siten, että keinotteluluonteisiin hakemuksiin liittyy aina kriteeri epäasianmukaisuudesta. Saneeraushakemuksen ja mahdollisesti aloitettavan menettelyn käyttäminen oman edun edistämiseen ei ole saneerauslain tarkoituksen mukaista toimintaa, ja on siten epäasianmukaista.

Tässä tutkimuksessa termillä *saneeraushakemus* viitataan käräjäoikeudelle jätettävään hakemukseen, jossa pyydetään yrityssaneerauslain mukaisen saneerausmenettelyn aloittamista. Termillä saneerausmenettely tarkoitetaan tuomioistuimen päätöksellä aloitettavaa yrityssaneerauslain mukaista menettelyä, jonka tavoitteena on maksuohjelman laatiminen ja yrityksen liiketoiminnan tervehdyttäminen. Yrityssaneeraus taas on yleisluonteisempi termi, jolla viitataan erilaisiin joko vapaamuotoisiin tai yrityssaneerausmenettelyn mukaisiin toimiin, joilla tähdätään yrityksen toiminnan tervehdyttämiseen. Saneerauksella tarkoitetaan

⁵ Tarkemmin sanoen lainkohdan mukaan saneeraushakemuksella on etusija ratkaisemiseen konkurssihakemuksen nähden.

⁶ Savolainen 2004, s. 63.

⁷ Savolainen 2004, s. 64.

⁸ Kärki 2021, s. 73, 76.

toiminnan muokkaamista tervehdyttämistarkoituksessa ja termi voi viitata myös yksittäisiin toimenpiteisiin tai yrityssaneeraukseen.

Keinotteluluonteiset saneeraushakemukset ovat ilmiönä saaneet varsin vähän huomiota aiemmassa kotimaisessa oikeuskirjallisuudessa ja juridisessa keskustelussa.⁹ Aiheeseen on kuitenkin viime aikoina tartuttu, sillä *Kärki* on selvittänyt tilanteita, joissa yrityksen elinkaarta on pitkitetty hakemalla yritystä konkurssin sijaan yrityssaneeraukseen. Edellä mainittu keinotteluluonteisen saneeraushakemuksen määritelmä perustuukin Kärjen vuonna 2021 ilmestyneessä tutkimuksessa luomaan keinotteluluonteisen saneerauksen määritelmään.¹⁰ Kärki tarkasteli tutkimuksessaan vuonna 2019 aloitettuja konkursseja, joita oli edeltänyt joko saneeraushakemus ja/tai saneerausmenettely. Tämä tutkielma seuraa Kärjen tutkimusta monessa asiassa. Myös tässä tutkimuksessa tarkastellaan tilanteita, joissa yrityksen elinkaarta on pitkitetty hakemalla yritystä yrityssaneeraukseen konkurssin sijasta. Kärjen tutkimuksessa tarkasteltiin konkurssiasiamiehen toimiston konkurssiasiamiehen toimiston hallinnoimaan konkurssi- ja yrityssaneerausasioiden Kosti -asianhallintajärjestelmään¹¹ tallennettuja saneerausasiakirjoja. Tässä tutkielmassa käsitellään ilmiötä kuitenkin erilaisesta näkökulmasta selvittämällä saneeraushakemuksista tyypillisiä laadullisia piirteitä, jotka koskevat keinotteluluonteisia saneeraushakemuksia.

Tutkimuksen tarkoitus on tuottaa tietoa viivytelytarkoituksin tai vilpillisissä mielin jätetyistä, mahdollisesti vahingollisista saneeraushakemuksista, jotta jatkossa ne voitaisiin tunnistaa paremmin ja jotta jatkossa velkojille aiheutuvat taloudelliset vahingot voitaisiin välttää helpommin. Näin saatavien tietojen avulla käräjäoikeudet voivat paremmin puuttua menettelyyn jo aloittamisharkinnassa, ja näin voidaan vähentää keinotteluluontoisista saneeraushakemuksista aiheutuvia vahinkoja. Kenties tärkein syy teeman tutkimiseen on se, että mahdollisissa lainsäädännön uudistuksissa osattaisiin tehdä perusteltuja ratkaisuja ilmiöön puuttumisesta. Lainvalmistelussa uusi tieto osoittautunee myös hyödylliseksi, sillä tuomarien lisäksi myös lainvalmistelun parissa työskentelevät juristit ja muut virkamiehet kokevat empiirisen tiedon saamisen usein tarpeelliseksi.¹²

⁹ Kärki 2021, s. 2.

¹⁰ Kärki 2021, s. 12.

¹¹ Kosti -järjestelmä on pesänhoitajien, selvittäjien, velkojien, velallisten ja konkurssiasiamiehen toimiston sähköinen työväline konkurssi- ja yrityssaneerausasioissa. Kostiin tallennettuja tietoja voivat tarkastella menettelyn osapuolet sekä konkurssiasiamiehen toimisto.

¹² Ervasti 2004, s. 13.

Keinotteluluonteisten saneeraushakemusten tutkimisen hyödyt ilmenevät myös talousrikollisuuden torjunnassa. Talousrikollisuuden torjunta on ajankohtainen aihe, sillä Suomen hallitus¹³ on hyväksynyt vuosille 2020–2023 harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjumi- seen torjuntaan tähtäävän toimenpideohjelman, jolla toteutetaan harmaan talouden ja talous- rikollisuuden torjunnan strategiaa.¹⁴ Kyseisessä asiakirjassa kiinnitettiin huomiota siihen, että yrityksen elinkaarta saatetaan pyrkiä pitkittämään hakemalla konkurssin sijasta yritys- saneerausta. Uhkakuvana nähtiin, että velallinen voi saneerausmenettelyn aikana onnistua toteuttamaan omaisuusjärjestelyjä ja muita järjestelyjä, jotka täyttävät rikoksen tunnusmer- kistön. Tämän uhkakuvan perusteella strategiassa asetettiin tavoite selvittää selvittäjän il- moitusvelvollisuutta.¹⁵ Lisäksi strategian keskeisenä tavoitteena on muun ohella ennalta es- tää harmaata taloutta ja talousrikollisuutta sekä kehittää harmaan talouden ja talousrikolli- suuden torjuntaa ja viranomaisyhteistyötä. Toimenpideohjelmaa on toteutettu myös kon- kurssiasiamiehen toimistolle osoitetussa hankkeessa, jonka puitteissa laaditussa selvitysra- portissa selvitettiin pesänhoitajien tekemiä tutkintapyyntöjä tutkintapyyntömallin selvittä- miseksi.¹⁶ Tämän tutkielman tulokset ovat hyödynnettävissä harmaan talouden ja talousri- kollisuuden torjunnan strategian tavoitteiden saavuttamisessa.

Tutkimuksen rajauksen peruskysymys on, miksi tässä tutkielmassa tarkastellaan juuri kei- notteluluonteisia saneeraushakemuksia kaikista yritysaneerausoikeuden eri tutkimuskoh- teista. Syynä on ensinnäkin se, että aihetta ei ole aiemmin tutkittu ja sen on katsottu olevan selvittämisen arvoinen asia liittyen erityisesti harmaan talouden torjuntaohjelman tavoittei- siin. Toiseksi tutkimuksen aihe on ajankohtainen. Vaikka tutkimuksen aineisto koskee ke- väällä 2020 alkanutta koronapandemiaa edeltävää aikaa, siitä saatavat tulokset luovat silti uutta, kiinnostavaa ja tarpeellista tietoa. Aiemmin arvioitiin, että vuoden 2021 aikana ja pan- demian kestäessä maksukyvyttömyysmenettelyiden piiriin tulevat yritykset olisivat entistä

¹³ Sanna Marinin hallitus 2020–2023.

¹⁴ Valtioneuvosto 2020. Vuosien 2020–2023 strategia ja sen toteuttamiseksi laadittu toimenpideohjelma jatka- vat aiemmin vuosina 2016–2020 voimassa olleen kansallisen harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjun- nan strategian mukaista torjuntatyötä.

¹⁵ Valtioneuvosto 2020, s. 45. Konkurssipesän pesänhoitajalla on lakisääteinen velvollisuus ilmoittaa poliisille tietyistä velallista koskevista talousrikosepäilyistä (konkurssilaki 14:5.4 §). Yrityssaneerauksen selvittäjällä ei ole tällaista velvollisuutta.

¹⁶ Haajanen, 2020.

varattomampia, mikä voisi lisätä keinotteluluonteisia ja viivyttyluonteisia saneeraushakemuksia ja saneerausmenettelyitä ja siten velkojille aiheutuvia vahinkoja.¹⁷ Näin ei kuitenkaan ole tapahtunut, sillä isoa konkurssiaaltoa ei ole ollut. Myöskään tilastojen valossa ei ole nähtävissä suurta konkurssisumaa.¹⁸

Keväällä 2021 on vielä arvioitu, että vuonna 2021 kaatuneiden yritysten ongelmat ovat alkaneet jo ennen koronaa, ja että väliaikainen lakimuutos¹⁹ siirsi monia luonnollisia konkurssseja. Muiksi syiksi konkurssien arvioitua pienemmälle määrälle on arvioitu valtion runsaat yritystuet sekä normaalisti toimineet rahoitusmarkkinat, joilta on ollut lainarahaa saatavilla.²⁰ Sittemmin konkurssien määrät ovat kuitenkin nousseet, sillä vireille pantujen konkurssien määrä kohosi tammi–marraskuussa 2021 10,9 % vuotta edeltävistä lukemista.²¹

Tutkimuksen tuottama uusi tieto voi myös auttaa velkojia välttymään vahingoilta, jotka voivat koitua niille mahdollisista pitkittyneistä saneerausmenettelyn aloittamista edeltävistä prosesseista ja erityisesti turhista elinkelvottomien yritysten saneerausmenettelyistä. Voidaan arvioida, että velkojille konkurssissa jäävä jako-osuus on pienempi sellaisissa tapauksissa, joissa yritys on ensin ennen konkurssiin asettamista käynyt läpi tuloksettoman prosessin, jossa saneerausmenettelyä on haettu tai menettely on jopa aloitettu, kun omaisuutta on käytetty turhaan hakemuksen ja menettelynaikaisiin kuluihin ja yritys on mahdollisesti ottanut vielä lisävelkaa. Tutkimuksen tuottama uusi tieto voi auttaa ehkäisemään velkojille koituvia vahinkoja, joiden arvo voi nousta jopa satoihin tuhansiin euroihin tapaukselta.²²

Suomessa yrityssaneeraus tuli lainsäädäntöön vasta vuonna 1993 säädetyllä lailla yrityksen saneerauksesta. Lakia on uudistettu vuosina 1998 ja 2007 sekä keväällä 2022, jolloin viimeistään 17.7.2022 tulevat voimaan HE 238/2021 vp:n²³ mukaiset muutokset EU:n uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä annetun direktiivin (2019/1023/EU)²⁴ toimeen

¹⁷ Yle Uutiset 21.10.2020. Haastateltavana konkurssiasiamies Helena Kontkanen ja asianajaja Juho Mäkelä.

¹⁸ Tilastokeskus 2021c.

¹⁹ Konkurssiin hakemista rajoitettiin lakimuutoksella ajankohtana 1.5.2020–31.1.2021. Sen jälkeen syyskuun 2021 loppuun oli voimassa lakimuutos, joka esti velkojia hakemasta yritystä konkurssiin lyhytkestoisten maksuvaikeuksien vuoksi. Näin Tilastokeskus 2021c.

²⁰ Kauppalehti 16.4.2021. Haastateltava Finnveran asiantuntija Juuso Heinilä.

²¹ Tilastokeskus 2021c.

²² Kärki 2021, s. 14–15.

²³ Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi yrityksen saneerauksesta annetun lain ja yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain muuttamisesta sekä niihin liittyviksi laeiksi. Tätä kirjoittaessa muutokset eivät ole vielä tulleet voimaan.

²⁴ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/1023, annettu 20 päivänä kesäkuuta 2019, ennaltaehkäiseviä uudelleenjärjestelyjä koskevista puitteista, veloista vapauttamisesta ja elinkeinotoiminnan harjoittamiskiellosta sekä toimenpiteistä uudelleenjärjestelyä, maksukyvyttömyyttä ja veloista vapauttamista koskevien menettelyjen tehostamiseksi ja direktiivin (EU) 2017/1132 muuttamisesta (direktiivi uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä) (EUVL L 172, 26.6.2019, s. 18–55).

panemiseksi. Yrityksen saneerauksesta annettuun lakiin suunnitellaan tätä kirjoittaessa lisätävän direktiivissä edellytetyt säännökset uudesta varhaisesta saneerausmenettelystä. Uudistusten jälkeen nykyinen yrityssaneerausmenettely pysyisi voimassa eräin muutoksin,²⁵ ja sitä kutsuttaisiin jatkossa perusmuotoiseksi saneerausmenettelyksi. Tämän tutkimuksen aineisto koskee puhtaasti perusmuotoista saneerausmenettelyä, joten varhaista saneerausmenettelyä ei käsitellä tässä tutkimuksessa.

Tutkimuksen hypoteesi on, että todennäköisesti osa menestyskyvyttömistä saneeraushakemuksista on vähintään turhia, jos eivät moitittavia. Keinotteluluonteisten hakemusten viireille panevilla velallisilla ei luultavasti ole aikomustakaan tähdätä saneerausohjelman aikaansaamiseen ja elinkelpoisen yritystoiminnan tervehdyttämiseen, vaan velallinen käyttää keinotteluluonteista saneeraushakemusta tai myönnettyä saneerausmenettelyä oman etunsa tavoitteluun. Tässä esityksessä keskitytään vain näihin moitittaviin hakemuksiin.

1.2 Tutkimuskysymykset ja rajaukset

Etsin tutkimuksessani vastauksia seuraaviin tutkimuskysymyksiin: *millaisia keinotteluluonteiset saneeraushakemukset ovat? Millaisia seurauksia keinotteluluonteisista saneeraushakemuksista aiheutuu?*

Tutkimus on rajattu kotimaisen lakisääteisen yrityssaneerausprosessin tarkasteluun. Kansainvälistyminen näkyy myös insolvenssioikeudessa erityisesti Euroopan unionin kautta, mutta koska unionin toimivalta käsittää vain rajat ylittävät insolvenssimenettelyt, kansainvälisten tilanteet on rajattu tämän tutkimuksen ulkopuolelle. Rajat ylittäviä saneerausmenettelyitä on Suomessa vain vähän vuosittain, joten niiden erityinen tarkastelu ei olisi tarkoituksenmukaista tutkimuksen tavoitteiden kannalta. Tämän tutkielman aineistossa oli vain muutama saneeraushakemus tai saneerausmenettely, jossa esiintyi merkittäviä kansainvälisiä yhteyksiä.

Tutkimuksessa päätettiin keskittyä vain alioikeuksien käsittelemiin tapauksiin. Ratkaisu on perusteltu työekonomisista syistä mutta myös siksi, että alimmat oikeusasteet käsittelevät laajimman määrän hakemuksia. Lisäksi muutoksenhakutuomioistuimien ratkaisukäytännön

²⁵ Perusmuotoinen saneerausmenettely voitaisiin aloittaa, jos velallinen on maksukyvytön tai tietty määrä velkojia puoltaa hakemusta. Yrityssaneeraukseen tehtäisiin myös eräitä muita muutoksia. Esimerkiksi päätöksen yrityksen saneeraukseen hakeutumisesta tekisi jatkossa osakeyhtiössä ja osuuskunnassa hallitus. Näin HE 238/2021 vp, s. 1.

tarkastelu ei ennen kaikkea olisi ollut tarkoituksenmukaista, koska se on nimenomaan muutoksenhakua, ja tuomioistuimen tarkastelukulma on silloin erilainen. Tässä tutkimuksessa haluttiin mennä lähelle ilmiön alkua. Valittu näkökulma onkin tarpeen selvittämään ilmiötä nk. ruohonjuuritasolla. Muutoksenhakutuomioistuinten tasolla ilmiö on todennäköisesti hieman erilainen, koska vain osa hakemuksista päätyy hovioikeuteen saakka. On myös huomattava, että asian käsittely hovioikeudessa viivyyttää hakemuksien käsittelyä vielä lisää ja aiheuttaa lisää viivyttelyä.

Tässä tutkimuksessa arvioidaan useita saneeraushakemuksen piirteitä, jotka voivat kertoa sen keinotteluluonteisuudesta. Ajatus on, että hakemus voi olla keinotteluluonteiseksi katsottava, vaikka siinä ei ole samoja tai täysin samoja piirteitä kuin jossakin toisessa keinotteluluonteiseksi katsotussa hakemuksessa. On luultavaa, että keinotteluluonteisilla hakemuksilla on useita erilaisia piirteitä, jotka voivat esiintyä erilaisissa kokoonpanoissa. Aineistosta voidaan hakea keinottelutarkoituksellisen hakemuksen tyypillisiä toteutusmuotoja.

Tutkielman rakenne on päätetty rakentaa seuraamaan saneeraushakemusmenettelyn kulkua. Järjestys katsotaan tarkoituksenmukaiseksi, jotta keinotteluluonteisten saneeraushakemusten piirteiden tarkastelu olisi mahdollisimman systemaattista.

1.3 Aineisto

1.3.1 Aineiston keruu

Aineisto kerättiin pyytämällä tutkimuksessa tarvittu asiakirjat käräjäoikeuksilta. Tutkimuksessa päätettiin keskittyä vain alioikeuksien käsittelemiin tapauksiin, mitä on perusteltu ylempänä. Aineistoksi pyydettiin kalenterivuonna 2019 eli aikavälillä 1.1.–31.12.2019 viireille pannut, ratkaistut hakemukset saneerausmenettelyn aloittamiseksi sekä niihin liittyviä asiakirjoja.²⁶

Asiakirjapyynnöt osoitettiin niihin käräjäoikeuksiin, jotka Suomessa ovat toimivaltaisia saneerausmenettelyä koskevassa asiassa. Yrityssaneerauslaissa tarkoitettua saneerausmenettelyä koskevia asioita käsitellään Suomessa Ahvenanmaan, Helsingin, Länsi-Uudenmaan, Oulun, Pirkanmaan, Pohjanmaan, Pohjois-Savon, Päijät-Hämeen ja Varsinais-Suomen käräjäoikeuksissa (YrSanL 67.1 §). Saneerausmenettelyä koskevan asian käsittelee tuomioistuin,

²⁶ Ks. liite 1 Käräjäoikeuksilta pyydetyt asiakirjat sekä liite 2 Aineistoluettelo tutkielman lopussa.

jonka tuomiopiirissä velallisen hallintoa pääasiallisesti hoidetaan (YrSanL 67.2 §). Ahvenmaan käräjäoikeus ilmoitti, että sille ei toimitettu vuonna 2019 yhtäkään saneeraushakemusta.

Aineistoon sisältyy yhteensä 319²⁷ kappaletta yrityssaneerausasiaa, joihin on annettu ratkaisu käräjäoikeudessa.²⁸ Toisin sanoen aineisto ei sisällä sellaisia tapauksia, jotka ovat olleet ratkaisemattomia käräjäoikeudessa ajankohtina, joina aineisto on pyydetty ja toimitettu. Aineistossa kuitenkin on joitakin hakemuksia, joista on valitettu valitustuomioistuimeen ja jotka eivät siten ole olleet lainvoimaisia tutkimuksen ajankohtana. Tällaisia hakemuksia on kuitenkin aineistossa ollut vain muutamia ja ne on päätetty ottaa mukaan aineistoon, koska muutoksenhaku ei vaikuta aineistosta tehtäviin päätelmiin. Lisäksi syynä on se, että tässä tutkimuksessa on kyse keinotteluluonteisista hakemuksista nimenomaan käräjäoikeustasolla.

Aineisto ei vastaa täysin tilastotietoja saneeraushakemuksista, mikä on väistämätöntä empiirisen havaintoaineiston ollessa aina epätäydellistä. Tilastokeskuksen mukaan 366 yritystä pani Suomessa vireille yrityssaneeraushakemuksen vuonna 2019.²⁹ Luku sisältää kalenterivuoden ensimmäisen saneeraushakemuksen kohdistuen yrityksiin, yhteisöihin, kuolinpesiin ja yksityishenkilöihin. On huomioitava, että hakemusten määrä on aina suurempi kuin tilastoissa esitetty vireille pantujen yrityssaneerausten määrä.³⁰ Tässä havaintoaineistossa ei ole yhtä monta saneeraushakemusta, mikä johtuu siitä, että pääasiassa tätä tutkimusta varten on myönnetty vain ratkaistut saneerausasiat. Vaikka saneerausasia on tullut vireille jo vuonna 2019, ja vaikka saneerausasioiden tuomioistuin käsittelyä pyritään kiirehtimään, pieni osa tapauksista on ollut yhä ratkaisematta aineiston toimittamisen hetkellä. Toinen syy on, että hakemuksia ei syystä tai toisesta toimitettu aineistoon. Syyt ovat kuitenkin satunnaisia, eivätkä siten luo lopputulokseen vaikuttavaa vinoumaa kerätyssä aineistossa.³¹

²⁷ Tutkielman aineistossa yhdeksi hakemukseksi on katsottu sellaiset tapaukset, joissa hakemus oli pantu vireille ensin väärässä tuomioistuimessa, josta se on sen jälkeen siirretty toimivaltaiseen tuomioistuimeen. Hakemusta ei ole siten katsottu pannun vireille kahdesti. Lisäksi jos verotusyhtymän osakkaat hakivat yrityssaneeraukseen, kukin yhtymän osakas laskettiin omaksi tapaukseksi, sillä he hakivat saneerausmenettelyn alkamista kukin erikseen omalla toiminimellään.

²⁸ Ks. liite 2 Aineistoluettelo.

²⁹ Tilastokeskus 2020.

³⁰ Tilastokeskus 2021b.

³¹ Useimmissa käräjäoikeuksissa saneerausasioiden arkistot ovat yhä fyysisiä, joten asiakirjat ovat yksinkertaisesti voineet olla hukassa. Yksi mahdollinen syy on myös se, että on tapahtunut väärinkäsitys pyydetyn aineiston suhteen, ja jokin hakemus ei ole osunut arkistotietokannoista tehtyihin hakuihin.

Aineistosta saatavien tuloksien arvioimisessa on otettava myöhemmin huomioon, että vastaanotettujen saneeraushakemuskokonaisuuksien laajuus vaihteli. Jotkin vastaanotetut saneeraushakemuskokonaisuudet saattoivat esimerkiksi olla melko suppeita. Tämä voi johtua ensinnäkin siitä, että asiakirjat ovat voineet hukkuua jonnekin. Suurimmassa osassa käräjäoikeuksia saneerausasiakirja-arkistot, kun ovat aineiston perusteella fyysisiä eivätkä digitaalisia, ja asiakirjoja käsittelevät ihmiset. Asiakirjat ovat myös saattaneet olla tietopyynnöt lähettämisen aikaan fyysisesti muualla kuin käräjäoikeudessa, esim. hovioikeudessa.³² Yleisellä tasolla käräjäoikeuksien arkistointikäytännöissä olleet erot vaikuttivat varsin paljon saneeraushakemusaineiston laajuuteen. Osasta käräjäoikeuksia esimerkiksi viestitettiin, että heillä ei arkistoida lainkaan esimerkiksi sähköposteja, joissa käydään kirjeenvaihtoa määräaikojen pidennyksistä. Tällöin tiedot monesti kuitenkin löytyivät diaarimerkinnöistä (juttukohtaisista asiakirjapäiväkirjoista), jotka tutkimusta varten lähetettiin, mutta eivät aina niistäkään edes osittain.

Yhtenä syynä saapuneen aineiston puutteisiin voivat myös olla tutkielman tekijän ja tietopyynnön toteuttajan erilaiset käsitykset sekä väärinkäsitykset pyydetävän aineiston suhteen. Alkuperäisen pyynnön lähettämisen jälkeen pyyntöä jouduttiin tarkentamaan pysyen kuitenkin yhä alkuperäisen tutkimuslupapyynnön puitteissa. Aineistoa saatiin näin täydennettyä, joskaan inhimillisen erehdyksen – joko tutkijan tai aineiston toimittajan – riskiä ei voida täysin sulkea pois.

Tilastot on laadittu saneerauskäräjäoikeuksien laatimien julkisten saneerausasiakirjojen ja diaarimerkintöjen pohjalta. Lisäksi tilastojen laatimisessa on käytetty hyväksi julkisen vallan tarjoamia tiedonhakupalveluja. Enimmäkseen on käytetty Oikeusrekisterikeskuksen tarjoamaa maksukyvyttömyysrekisteriä³³ sekä Patentti- ja rekisterihallituksen yritys- ja yhteisötietojärjestelmän yrityshakua³⁴. Lisäksi apuna on käytetty yksityisten tahojen tarjoamia yritystietopalveluita.³⁵

³² Valitustuomioistuimiin lähetettyjä saneerausasiakirjoja ei ole pyydetty tätä tutkimusta varten.

³³ Maksukyvyttömyysrekisteri on Oikeusrekisterikeskuksen avoimessa tietoverkossa julkaisema maksuton tiedonhakupalvelu. Maksukyvyttömyysrekisteri sisältää maksukyvyttömyystietoja konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteristä ja velkajärjestelyrekisteristä siltä osin, kun kyseessä on yksityishenkilön elinkeinotoiminnassa syntynyt velka. [<https://maksukyvyttömyysrekisteri.om.fi/>]

³⁴ Patentti- ja rekisterihallitus ja Verohallinto. [<https://tietopalvelu.ytj.fi/yrityshaku.aspx?kielikoodi=1>]

³⁵ Tilastojen laadinnassa on käytetty apuna enimmäkseen Suomen Asiakastieto Oy:n yrityshakupalvelua [<https://www.asiakastieto.fi/web/fi/>] sekä vähäisemmissä määrin Fonecta Oy:n yrityshakupalvelua [<https://www.finder.fi/>] ja Kauppalehden yrityshakupalvelua [<https://www.kauppalehti.fi/yritykset>].

Aineiston keruussa saadut tiedot on kirjattu ylös systemaattisesti taulukkomuotoon. Tietojen kirjaaminen on pyritty tekemään mahdollisimman vakioidusti tarpeenmukaisessa laajuudessa. Tavoitteena on ollut kerätä tietoja niin, että niiden pohjalta on voitu kirjoittaa maisterintutkielma sekä myöhemmin vertaisarvioitu artikkeli tai useampi.

1.3.2 Aineiston laajuus ja luotettavuus

Tutkimuksen aikaväliksi on valittu kokonainen kalenterivuosi. Aineiston kattavuuden ja luotettavuuden vuoksi oli syytä ulottaa aineisto koko vuoden ajalle, koska esimerkiksi vain puoli vuotta käsittävä aineisto olisi saattanut olla liian suppea eikä siten tarkoituksenmukainen tutkimuksen lopputuloksen kannalta.

Tutkimuksen ajankohdaksi on valittu aineisto vuodelta 2019. Vuodelta 2019 hankittava saneeraushakemusaineisto on mahdollisimman ajantasaista, mutta ei kuitenkaan liian tuoretta. Ajanjakson aikana vireille tulleiden hakemusten saneerausmenettelyn aloittamiseksi arveltiin etukäteen olevan pääosin jo ratkaistuja tutkimushetkellä. Myöhemmältä ajankohdalta valitun aineiston käsittelyssä olisi voinut käydä niin, että suuri osa menettelyistä olisi ollut yhä ratkaisematta, eikä niiden perusteella saatavien tietojen avulla olisi voitu tehdä luotettavia päätelmiä tutkittavasta ilmiöstä. Pääaineiston lisäksi tässä tutkimuksessa on käytetty vertailuaineistona konkurssiasiamiehen toimiston julkaisemattomaan selvitykseen kerättyä taulukkomuodossa olevaa aineistoa koskien tutkintapyyntöjä, joita pesänhoitajat ovat tehneet konkurssivelallisten toiminnasta vuoden 2019 ensimmäisen puolikkaan aikana alkaneissa konkurssipesissä. Tämä on myös syynä vuoden 2019 valitsemiselle aineiston tarkasteluajankohdaksi. Aineisto sisältää vain konkurssiasiamiehen toimiston hallinnoiman konkurssi- ja yrityssaneerausasioiden asianhallintajärjestelmä Kostiin tallennettuja asiakirjoja koskevaa tietoa, mutta ei esimerkiksi poliisin tietokannoista peräisin olevaa tietoa. Tämän aineiston käyttöön on saatu tutkimuslupa.

Aineiston luotettavuuden arvioimisessa on huomattava, että tutkimuksen aineisto koostuu suurimmaksi osaksi tuomioistuimilta saaduista, julkisista asiakirjoista, jotka ovat jokaisen hankittavissa. Aineisto on siten avoin ja tutkimus toistettavissa. Suuri osa aineiston tiedoista on niin ikään peräisin muista kaikille avoimista lähteistä, kuten maksukyvyttömyysrekisteristä sekä yritystietojärjestelmästä sekä kaupallisista yrityshakupalveluista.

Tutkimuksen tuloksia luettaessa on otettava huomioon, kuten useimmissa empiirisissä tutkimuksissa, että ihminen on koonnut aineiston, eli siirtänyt tiedot käsin kärkeäoikeuksien

asiakirjoista, julkisista tietokannoista sekä yritystietokannoista aineiston kokoavaan taulukkoon. Näin ollen on aina mahdollista, että aineistossa ja siten tuloksissa on inhimillisiä teknisluonteisia virheitä.

Tulosten tulkinnassa on huomioitava muutkin tutkijan omista valinnoista tulevat vaikutukset. Tutkielman tekijä on itse valinnut tiedot, joita aineiston tapauksista merkittiin tutkimuksen pohjana olevaan tietotaulukkoon. Tämä on myös harkinnut itse tietojen olennaisuuden ja merkityksellisyyden sekä sen, millä tavalla ja millä tarkkuudella tiedot on tilastoitu. Kaikki jo aineiston läpikäymisen vaiheissa tehdyt arviot esimerkiksi hakijan antamien tietojen luotettavuudesta tai keinotteluluonteisuudesta on tutkijan omien subjektiivisten näkemysten tulosta. Tutkija tekee nämä valinnat omien subjektiivisten näkemyksiinsä pohjautuen, vaikka objektiivisuus on lähtökohtana sinänsä. Myöskään aineiston analyysi ei tapahdu koskaan tyhjiössä, sillä laadullisessa tutkimuksessa täysin objektiivista tarkastelunäkökulmaa ei pidetä enää edes mahdollisena.³⁶

Tutkimuksen aineistoa käsitellessä on huomattava, että monta tässä tutkimuksessa tilastoitua seikkaa ei ole aiemmin tilastoitu. Tämä tarkoittaa sitä, että käytössä ei ole vertailutietoja aiemmilta vuosilta, eikä aineiston käsittelyssä ole mahdollista kontrolloida vuosien välillä tapahtuvaa vaihtelua taikka tarkastelujaksolle mahdollisesti osuvia merkittäviä poikkeamia.

Tutkimusta varten analysoitu saneeraushakemusten määrä, 319 hakemustapausta, on laaja ja kattava. Myös muualta kuin käräjäoikeuden asiakirjoista hankittua tietoa on runsaasti. Tiedoissa on kuitenkin väistämättä aukkoja – on hyväksyttävä, ettei koskaan voida saada täydellistä näyttöä eri syistä. Lisäksi aineiston laajuus olisi tarjonnut mahdollisuuden tehdä muitakin havaintoja kuin mitä tässä esityksessä on tehty, mutta oikeustutkimuksessa on kuitenkin tärkeää voida valita vain relevantit havainnot, jotta havaintojen tekeminen on työekonomisesti mielekästä.³⁷ Aineiston edellä mainitun laajuuden lisäksi aineiston perustuminen luotettavaan ja julkiseen materiaaliin sekä sen ajallisesti laaja otanta perustelevat näkemystä siitä, että tutkimuksen kohteena oleva ilmiö tulee yksityiskohtaisesti tarkastelluksi. Systemaattisesti koottu empiirinen oikeustieteellinen aineisto kykenee todenmukaiseen, uskottavaan todellisuuden analyysiin, joten tutkimuksen tuloksia voidaan tarkastella suuremmassa laajuudessa kuin esimerkiksi alustavana ilmiön kartoituksena.

³⁶ Niemi 2010, s. 109.

³⁷ Kultalahti 2010, s. 24.

1.3.3 Tutkimusmenetelmä

Tässä tutkielmassa käytetään ensisijaisesti empiiristä tutkimusmenetelmää. Empiirinen tutkimus tarkoittaa havainnointiin perustuvaa, kokemusperäistä tutkimusta.³⁸ Empiirinen oikeustutkimus selvittää useimmiten ratkaisevien viranomaisten, erityisesti lainkäyttöelinten kuten tuomioistuinten ja ulosoton soveltamiskäytäntöä. Viranomaisten soveltamiskäytäntöä tarkastellessa tavoitteena on paljastaa esimerkiksi menettelyä leimaavat, päätöksenteon jännitteet ja sitä ohjaavat tosiasialliset strategiavalinnat.³⁹ Empiirisesti suuntautunut tutkija on kiinnostunut esimerkiksi siitä, millaisia vaikutuksia oikeusnormeilla ja oikeudellisilla käytännöillä on. Empiirinen lähestymistapa oikeuteen eroaa lainopillisesta tutkimuksesta siten, että empiirinen tutkimus ei ole normatiivista, eli siinä ei oteta kantaa oikeusnormien tulkitsemiseen, joskin empiria voi antaa tietoa siitä, millä tavoin lainsäädäntöä tulisi soveltaa lain tavoitteiden saavuttamiseksi. Empiria voi myös tuoda esille tätä koskevia epäkohtia.⁴⁰

Empiirinen tarkastelutapa sopii tutkimukseen, koska kyseessä on rajatun tapausaineiston eli tässä saneeraushakemusten ajallisesti rajatun joukon tarkastelu. Tutkielman tarkoitus on ymmärtää tutkittavaa ilmiötä ja myös tarkastella sitä numeerisesti, minkä lisäksi tutkielmassa vastataan tutkimuskysymyksen kysymyssanaan ”millainen”, jolloin empiirinen menetelmä tarjoaa tarkoituksenmukaisen metodin vastauksen löytämiseen. Sovellettu metodi liittyy tutkielman erityisesti insolvenssioikeudellisen alan tutkimusperinteeseen, jossa empiirisen aineiston käyttäminen on arvioitu olevan hieman tavallisempaa kuin muilla oikeustieteiden aloilla.⁴¹ Toissijaisesti tutkimuksessa sovelletaan lainopillista metodologiaa. Metodilla on mahdollista syventää keinotteluluonteisten saneeraushakemusten analyysia hyödyntäen esimerkiksi lainvalmisteluasiakirjoja sekä korkeimman oikeuden ratkaisukäytäntöä.

³⁸ Nieminen – Lähteenmäki 2021, kohta I 1.1.

³⁹ Korkea-aho – Koulu – Lindfors 2002, s. 353–354.

⁴⁰ Nieminen – Lähteenmäki 2021, kohta I 1.1. ja loppuviite 2.

⁴¹ Korkea-aho – Koulu – Lindfors 2002, s. 356. Syyksi empiriamyönteisyydelle on arvioitu se, että insolvenssioikeudellista aineistoa on verrattain vaivattomasti saatavilla.

2 SANEERAUSHAKEMUKSEN VALMISTELU JA VIREILLE PANEMINEN

2.1 Hakemuksen valmistelu

Keinotteluluonteisen saneeraushakemuksen tie alkaa samasta pisteestä kuin vilpittöminkin mielin tehdyn saneeraushakemuksen: syystä tai toisesta velallinen tai joku velallisen organisaatiosta päättää ryhtyä järjestelemään hakemusta saneerausmenettelyn aloittamiseksi.⁴²

Yrityssaneerauslain 5 §:n mukaan hakemuksen saneerausmenettelyn aloittamiseksi voi tehdä velallinen itse, velkoja tai useampi velkoja yhdessä taikka ns. todennäköinen velkoja. Velkojia ei ollut hakijoina aineistossa kuin muutamia. Yrityssaneerauksen hakija onkin useimmiten saneerausvelallinen itse tai joku yrityksen organisaatiosta,⁴³ mikä käy ilmi myös aineistosta.⁴⁴

Velkojat eivät hae velallisiaan saneerausmenettelyyn, koska velkojan on helpompaa ja halvempaa hakea suoraan konkurssia. Velkojan saneeraushakemuksen toimenpidekustannukset ovat suhteellisen korkeat, ja hakemusmenettely on työläs. Kaikki kustannukset jäävät hakijan vahingoksi (YrSanL 89.2 §). Lisäksi hakijavelkojalle on asetettu vaikeasti ennakoitava näyttövelvollisuus (YrSanL 6.2 §) sekä esitöissä velvollisuus selvittää, että nimenomaan saneerausmenettely on tarkoituksenmukaisin perintäkeino,⁴⁵ mikä velallisen voi olla helppoa kumota vastanäytöllä.⁴⁶ Oikeuskirjallisuudessa on myös katsottu, että saneerauslainsäädäntö jopa ehkäisee velkojan aikaista puuttumista, koska se kieltää ainoan luontaisen intressin, eli perintäintressin, joka velkojalla voisi olla hakemuksen tekemiseen.⁴⁷ Toisaalta velallisen ollessa haluton yhteistyöhön onnistunut saneeraus olisi luonnollisesti mahdoton toteuttaa.

Koska hakemus saneerausmenettelyn aloittamiseksi tehdään lähes poikkeuksetta velallisen tai tämän edustajan toimesta, tässä tutkielmassa puhutaan yksinkertaisuuden vuoksi *hakijasta* tarkoittaen aina *velallista*, ellei erikseen mainita muuta.

⁴² Hakemuksen saneerausmenettelystä voi tehdä myös velkoja tai useampi velkoja yhdessä (YrSanL 5.1 § 2 k). Tällaisia hakemuksia ei kuitenkaan tässä aineistossa ollut kuin muutamia, ja lienee todennäköistä, että sellaisia hakemuksia ei todellisuudessa esiinny vuosittain sen enempää.

⁴³ Ks. Koskelo 1994, s. 18 ja Savolainen 2004, s. 60.

⁴⁴ Lienee todennäköistä, että velkojan tai velkojien itsenäisesti tekemiä saneeraushakemuksia ei todellisuudessa esiinny muutoin juurikaan. Todennäköisiä velkojia ei esiintynyt käsillä olevassa aineistossa.

⁴⁵ HE 182/1992 vp, s. 66.

⁴⁶ Savolainen 2004, s. 62.

⁴⁷ Velkojan saneeraushakemuksen edellytyksiä koskevassa yrityssaneerauslain perusteluissa (HE 182/1992 vp, s. 22) on korostettu, että velkojan ei tule voida hakea saneerausmenettelyä perintäintressissä: ”Saneerausmenettely ei ole velan perimiseen tarkoitettu järjestelmä”.

Saneerausmenettelyn kohteena voivat olla vain yksityinen elinkeinonharjoittaja⁴⁸, avoin yhtiö, kommandiittiyhtiö, osakeyhtiö, osuuskunta, asunto-osakeyhtiö tai taloudellista toimintaa harjoittava yhdistys tai säätiö.⁴⁹

2.2 Saneeraushakemuksen vireilletulon oikeusvaikutukset – konkurssihakemuksen käsittelyn lykkääntyminen ja väliaikaiset kiellot

Tämän tutkimuksen lähtökohta on, että saneeraushakemuksen vireilletulolla on merkittävä vaikutus velalliseen. Näkemykseni mukaan yksi saneeraushakemuksen vireilletulon merkittävimmistä oikeusvaikutuksista on *konkurssihakemuksen käsittelyn keskeytymisen aiheuttava vaikutus*: jos saneeraushakemuksen tullessa vireille vireillä on myös velallisen konkurssiin asettamista koskeva hakemus, konkurssihakemusta ei saa ratkaista ennen kuin päätös saneerausmenettelyn aloittamisesta on tehty (YrSanL 24 §). Saneeraushakemuksen vireilletulon myötä konkurssiin asettaminen lykkääntyy niin kauan, kuin velallinen saa saneeraushakemuksen pidettyä vireillä. Se voisi onnistua huonollakin hakemuksella kauankin esimerkiksi pyytämällä lisääaikaa saneeraushakemuksen täydentämiseen ja lausumien antamiseen. Konkurssissa velallinen menettäisi määräysvallan omaisuuteensa (KonkL 3:1), mutta saneerausmenettelyn vireillepanon avulla voitettulla ajalla velallinen säilyttää saneeraushakemuksen ja mahdollisen saneerausmenettelyn vireilläolon ajan määräysvallan omaisuuteensa, jota velallinen voi esimerkiksi tuhota tai piilottaa tämän ajan kuluessa.

Saneeraushakemuksen vireilläololla ei ole mainittavia oikeusvaikutuksia konkurssin käsittelyn keskeytymisen lisäksi. Saneeraushakemuksen vireilläolo ei esimerkiksi estä saneerausvelalliseen kohdistuvaa perintää eikä ulosmittausta. Myöskään saneerausvelallisen velvollisuus suorittaa erääntyvät velat ei muutu.

Saneerausmenettelyn alkamisella on suuremmat oikeusvaikutukset kuin saneeraushakemuksen vireilletulolla. Saneerausmenettelyn alkamisen automaattisiin oikeusvaikutuksiin kuuluvat esimerkiksi kiello maksaa saneerausvelkaa, perintäkielto ja ulosmittauksen kiello eli YrSanL 17 §, 19 § ja 21 §:n mukaiset kiellot. Saneerausmenettelyn alettua velallisen määräysvaltaa myös rajoitetaan YrSanL 29 §:n mukaisesti. Lisäksi aloitettu saneerausmenettely estää velallisen asettamisen konkurssiin saneerausmenettelyn aikana.⁵⁰

⁴⁸ Elinkeinonharjoittajalla tarkoitetaan tässä laissa myös ammatin taikka maatilatalouden tai kalastuksen harjoittajaa (YrSanL 2.1 §, (490/2015)).

⁴⁹ Saneerausmenettelyn kohteena eivät voi olla esimerkiksi luottolaitokset (YrSanL 2.2 § 1 k) taikka vakuutus- tai eläkelaitokset (YrSanL 2.2 § 2 k).

⁵⁰ Koulu 2007, s. 172. Pääsääntö on pääteltävä käänteisesti, sillä saneerauslaissa ilmoitetaan vain ne tilanteet, joissa velallisyritys voidaan asettaa konkurssiin saneerausmenettelyn aikana.

Saneerausmenettelyn aloittaminen aloittaa automaattisesti *rauhoidusajan*, jolla tarkoitetaan saneerausmenettelyn yhteydessä ajanjaksoa, jonka kuluessa velallisen ja velkojien väliset suhteet on rauhoitettu poikkeussääntelyllä.⁵¹ Tällöin velkojilla ei ole oikeutta käyttää tavanomaisia keinoja vaatimustensa täyttämiseksi, jolloin velallisen tilanne rauhoittuu ja se voi edistää saneerausta.⁵² Tarkoitus on, että rauhoidusajan kuluessa valmistuisi suunnitelma yrityksen saneeraustoimenpiteistä.⁵³

Rauhoidusaika voidaan käynnistää jo ennakkollisesti. Se tapahtuu pyytämällä tuomioistuinta määräämään YrSanL 17 §, 19 § ja 21 §:n mukaiset kiellot tai osa niistä voimaan jo saneeraushakemuksen vireillä ollessa. *Väliaikainen kiello* määrätään, jos siihen ”harkitaan olevan tarvetta” (YrSanL 22.1 §). Harkintaan vaikuttaa ennuste siitä, miten todennäköistä on, että hakemus johtaa saneerausmenettelyn aloittamiseen.⁵⁴ Mitä todennäköisemmin hakemus hylätään, sitä vähäisempi on tarve väliaikaisten kieltojen määräämiselle.⁵⁵

Saneerauskäytännössä väliaikaiset kiellot ovat tavallisia.⁵⁶ Väliaikaisten kieltojen pyytämisestä ja niiden määräämisestä ei silti ole juurikaan tutkimustietoa.⁵⁷ Tutkimuksessa tilastoitettiin väliaikaisiin kieltoihin liittyviä seikkoja vain niissä tapauksissa, joissa oli *selvä keinotteluepäily*.⁵⁸ Hakemuksista, joihin liittyy selvä keinotteluepäily on tilastoitu se, onko hakija hakenut väliaikaisia kieltoja sekä sen lisäksi se, onko väliaikaiset kiellot myönnetty. Etukäteen oletettiin, että keinotteluluonteisissa tapauksissa perintäkieltojen voimaan saattamista olisi pyydetty suurella osalla hakemuksia. Niitä olisi pyydetty usein, koska kielloista olisi vain hyötyä hakijoille, jotka pyrkivät saamaan itselleen hyötyä keinottelemalla. Kieltoja ei luultavasti ole myönnetty kuin pienessä osassa tapauksia, koska keinottelutarkoitus käynee monesta hakemuksesta ilmi siinä määrin, ettei kieltoja määrätä.

⁵¹ Hupli 2004, s. 99.

⁵² Rauhoidusajan funktiona voi lain esitöiden mukaan olla myös selvittää perusteellisesti yrityksen taloudellisen asema ja tarjolla olevat mahdollisuudet. Näin HE 182/1992, s. 25–26. Ks. selvitysrauhoidusajasta tarkemmin Hupli 2004, s. 109–111.

⁵³ Hupli 2004, s. 112.

⁵⁴ Hupli 2004, s. 122. Huplin mukaan päätelmä voidaan tehdä niukoista esityökannanotoista (HE 182/1992 vp, s. 77): ”Saneerausmenettelyn kannalta voi olla tärkeää, että kiellot saadaan voimaan jo mainitun välivaiheen aikana --.”). Ks. myös Koskelo 1994, s. 91.

⁵⁵ Hupli 2004, s. 122. Logiikka ei kuitenkaan Huplin mukaan toimi toisin päin.

⁵⁶ Koulu 2022b, kohta IV 2.3.1.

⁵⁷ Eräs arvio on, että kiello määrätään noin kolmasosassa saneerausasioita. Näin Koulu 2022b, kohta IV 2.3.1.

⁵⁸ Rajauksen syynä ovat rajalliset työekonomiset resurssit. Väliaikaisia kieltoja pyritään mahdollisesti kuitenkin tutkimaan tarkemmin myöhemmin julkaistavassa artikkelissa. Määritelmän mukaisessa tapausjoukossa esiintyviä väliaikaisia kieltoja käsitellään tässä, koska se on tarkoituksenmukaista tutkielman saneeraushakemusprosessin mukaisesti etenevän rakenteen kannalta.

Selkeä keinottelu epäily on arvioitu olevan 68 hakemustapauksessa. Näistä 60,3 prosentissa (41 tapauksessa) oli pyydetty väliaikaisia kieltoja.⁵⁹ Väliaikaiset kiellot määrättiin voimaan 41,5 prosentissa (17 tapauksessa) niistä tapauksista, joissa niitä oli pyydetty. Kaikista keinottelutapauksista väliaikaiset kiellot määrättiin siten voimaan 25,0 prosentissa (N=68) tapauksia. Kiellot hylättiin ainakin 48,8 prosentissa (20 tapauksessa, N=41) niistä tapauksista, joissa niitä oli pyydetty. Neljässä tapauksessa tieto ei ollut saatavissa.

Koska väliaikaisia kieltoja ei ole tutkittu aiemmin, eikä niitä tässäkään tutkita tätä laajemmin, tuloksia ei voida vertailla mihinkään tarkemman kuvan saamiseksi. Tuloksista voidaan kuitenkin esittää joitakin arvailujen tasolle jääviä näkemyksiä. Ensinnäkin oli odotettua, että väliaikaisia kieltoja pyydettiin noin suuressa osuudessa keinottelu epäilyn alaisia tapauksia. Niitä olisi voinut olla enemmänkin ilman, että se olisi ollut hämmästyttävää. Sen sijaan oli jopa yllättävää, että pyydettyistä kielloista jopa yli 40 prosenttia määrättiin voimaan, sillä hakemusten keinotteluluonteisuuden havaitsemisen ajateltiin estävän kieltojen määräämisen näin laajasti. Keinotteluluonteisille saneeraushakemuksille ei tulisi määrätä väliaikaisia kieltoja, sillä niiden tarjoama suoja edistää hakijoiden pyrkimyksiä hyötyä saneerausmenettelystä epäasiallisella tavalla. On mahdollista, että väliaikaisten pyyntöjen määräämisen keinotteluluonteisissa tapauksissa myös lisää velkojille koituvia vahinkoja.

2.3 Saneeraukseen haetaan useimmiten viime hetkellä

Lainsäätäjä on pitänyt tavoiteltavana saneerausmenettelyn vireille saamista riittävän aikaisessa vaiheessa.⁶⁰ On kuitenkin yleisesti tiedossa, että suomalaiset yritykset hakeutuvat saneerausmenettelyyn useimmiten aivan liian myöhään.⁶¹ Tavallisinta on, että vasta välitön liiketoiminnan lakkaamisen uhka saa velallisen⁶² hakemaan saneerausta. Lainsäätäjän toivetta kuvastava aikaisen puuttumisen periaate ei siten toimi Suomessa, sillä saneerausmenettelyyn hakeudutaan usein vasta sitten, kun velkaantuminen on jatkunut jo vuosia, mihin mennessä velallisyrietykset ovat jo syvästi velkaantuneita. Maksukyvyttömyydestä johtuvat ongelmat tulevat sitä vaikeammiksi ratkaista, mitä pidemmälle velkaantuminen etenee.⁶³

Oikeuskirjallisuudessa vallitseva näkemys vaikuttaa olevan, että vasta ennen toiminnan loppumisuhkaa saneeraukseen hakeutuvia yrityksiä ei voida sinänsä suuresti syyttää siitä, että ne

⁵⁹ Tutkimuksessa ei eritelty sitä, pyydettiinkö kaikkia väliaikaisia kieltoja vai vain osaa niistä.

⁶⁰ HE 182/1992 vp, s. 22.

⁶¹ Ks. esim. Savolainen 2004, s. 60, Koulu 2007, s. 32, ja Yle Uutiset 27.3.2017.

⁶² Yleensä velallisen päätöksentekijä pienissä yrityksissä, joita saneeraushakijoista on suurin osa, on yritysjohto eli sama kuin yrityksen omistaja.

⁶³ Savolainen 2004, s. 59–60.

hakeutuvat saneeraukseen niin myöhään. Kyse on siitä, ettei yrittäjillä katsota olevan riittäviä kannustimia hakea velallista saneerausmenettelyyn. Monet Suomen saneerauslainsäädännön keinot nimittäin ohjaavat hakemaan saneerausta vasta sitten, kun ongelmat ovat jatkuneet jo kauan. Tappiollisen toiminnan jatkamisessa ei ole yrittäjälle olennaisia henkilökohtaisia riskejä, joten päätöksentekoa on helppoa lykätä. Yksistään tappiollisen liiketoiminnan jatkaminen ei myöskään ole rikoslain (39/1889, RL) mukaan rikos.⁶⁴ Yritysjohdo yrittää usein toiveikkaasti jatkaa toimintaa viimeiseen saakka.

Haluttomuus hakeutua maksukyvyttömyysmenettelyyn voi johtua sinänsä inhimillisestäkin syystä. Ainakin konkurseista puhuttaessa maksukyvyttömyysmenettelyihin liittyy myös häpeää, jota halutaan välttää kenties saneerausmenettelynkin tapauksessa. Häpeä voi ajaa monia yrittäjiä hakeutumaan maksukyvyttömyysmenettelyihin vasta viime hädässä. Saneerausmenettelyllä itselläänkin voi myös olla konkurssista erillinen huono maine liike-elämässä, mikä voi saada yrittäjät välttämään saneerausmenettelyyn hakeutumiselle vaihtoehtoja viimeiseen hetkeen. Esimerkiksi liike-elämän piirissä suomalaista saneerausmenettelyä on kritisoitu ankarastikin.⁶⁵

Ainakin aiemmin esitetyn mukaan suuri osa saneeraushakijoista lähettää hakemuksensa melko lailla viime hetkellä. Myös tämän tutkimuksen perusteella vain harva saneeraushakija osoittaa toiminnallaan lainsäätäjän toivomaa tilannetta, jossa yrityssaneeraukseen ryhdytään silloin, kun tilanne ei ole vielä huonontunut paljoa. Tämä voidaan päätellä lyhyesti esimerkiksi siitä, että lähes puolella, 152 hakijalla 319 (47,6 %) saneerausmenettelyn hakijoista on taustallaan vireillä oleva konkurssihakemus.

Saneeraushakemusten viime hetkellä jättämisestä kertoo myös hakemusten jättäminen puutteellisenä: aineistossa ainoastaan 30,4 prosentissa hakemuksista voitiin varmuudella sanoa, ettei hakemusta ollut pyydetty täydentämään (97 hakemusta, N=319). Sen sijaan varmuudella tai todennäköisesti pidennyspyynnön voitiin havaita tai päätellä olevan 200 saneeraushakemuksessa eli 62,9 prosentissa hakemuksista. Loppujen 22 hakemuksen kohdalla täydennyspyynnön tekemistä ei voitu päätellä aineistosta. Siten noin 70 prosenttia saneeraus-

⁶⁴ Savolainen 2004, s. 60.

⁶⁵ Talouselämä 40/2021, s. 42–46. Haastateltu pörssiyhtiön hallituksen puheenjohtaja Harri Suutari oli sitä mieltä, että saneerausmenettely ei suinkaan tervehdyttäisi yrityksen toimintaa, vaan suomalaisessa yrityssaneerausmenettelyssä yritys jäisi yksin ”kamppailemaan ja kuihtumaan”, kun asiakkaat ja rahoittajat kääntävät sille selkänsä. Haastatellun näkemys on ankara: hänen mukaansa syviin vaikeuksiin yritysten ei edes kannattaisi hakeutua saneerausmenettelyyn, vaan harkita konkurssia. Hänen mukaansa yrityssaneerauksissa ”voittavat vain juristit”.

hakemuksista pyydettiin täydentämään tai täydennyspyynnön tekemistä ei voitu päätellä aineistosta. Voidaankin kenties arvioida, että puutteellisen saneeraushakemuksen vireille paneminen on *tavanomainen käytäntö*, ja ns. täydellisen hakemuksen toimittaminen on jo lähes poikkeuksellista. Tämän havainnon perusteella tavanomaiselle, ei-poikkeukselliselle saneeraushakemuksen puutteellisuudelle ei kenties tule antaa niin suurta painoarvoa hakemuksen keinotteluluonteisuutta arvioidessa kuin sille etukäteen oletettiin voitavan antaa.

2.4 Saneerauskonsultit

Useimmille hakijoista eräs ensimmäisiä askelia saneeraushakemuksen jättämisessä on valita mieluisa ulkopuolinen palveluntarjoaja auttamaan hakemusvaiheessa.⁶⁶ Palveluntarjoajana voi olla niin kutsuttu *yrityssaneerauskonsultti*, tai hakemuksen voi laatia esimerkiksi asianajaja. Oletus on, että saneerauskonsultit korostuisivat keinotteluluonteisten hakemusten asiamiehissä, sillä saneerausasioiden parissa työskentelevien ammattilaisille tehdyn kyselytutkimuksen perusteella ilmeni syitä epäillä saneerauskonsulttien olevan erityisen merkityksellinen tekijä viivyttely- ja keinotteluluonteisissa saneeraushakemuksissa. Osa vastaajista piti saneerauspalveluja⁶⁷ tyypillisenä viivyttelytapauksissa, ja tällaisten palvelujen tarjoajien vaikutusta pidettiin tyypillisenä syynä viivyttelyluonteisen saneeraushakemuksen jättämiselle.⁶⁸ Tutkimuksen viivyttelyluonteisista tapauksesta 29,1 prosentissa oli kyse tunnetusti yrityssaneerauskonsultointia harjoittavasta toimijasta.⁶⁹

Toinen arvelu on, että saneeraushakemuksen keinotteluluonnetta osoittaisi osaltaan se, että saneeraushakemuksessa avustanut konsultti kuuluu kaikkein aktiivisimpien konsulttien joukkoon. Tätä hypoteesia tukee se, että aiemmin Kärjen tutkimuksessa on huomattu vain muutamalla saneerauskonsulttipalvelujen tarjoajalla olevan rooli suhteellisen suuressa osassa tutkimuksen erityiseen tarkasteluun otettuja vilpillisiä saneeraustapauksia.⁷⁰ Toki jos asiakkaita on paljon, joukkoon voi sattua myös selvästi keinotteluluonteisia hakemuksia, mutta kokeneina konsultteina tällaisten toimijoiden voisi kuitenkin ajatella tunnistavan hakijayrityksen keinotteluluonteiset motiivit. Jos konsultit kuitenkin päättävät jatkaa yhteistyötään tällaisten asiakkaiden kanssa, voitaisiin näiden saneerauskonsulttien todeta auttavan

⁶⁶ Tosin jotkin saneeraushakijoista luultavasti aloittavat saneerausprosessin vain, koska jokin saneerauskonsultointia tarjoaja toimija on kohdistanut niihin markkinointia. Tällöin saneerausprosessiin hakeutuminen ei ole välttämättä täysin hakijasta itsestään lähtevää.

⁶⁷ Toimija markkinoi saneeraushakemuksen laatimista vaikeuksissa oleville yrityksille ja perii palkkion laaditusta hakemuksesta. Näin Kärki 2021, s. 43.

⁶⁸ Kärki 2021, s. 43, 79.

⁶⁹ Kärki 2021, s. 28, 79.

⁷⁰ Kärki 2021, s. 28–29.

tahallisesti keinottelijoita. Toiminta olisi moitittavaa, koska tällöin konsultit tietoisesti edistäisivät toiminnallaan esimerkiksi velkojille koituvien vahinkojen kasvamista.

Käsillä olevassa tutkimuksessa tilastoitiin jokaisen hakemuksen kohdalta sen mahdollinen asiamies. Lähes kaikki yrityssaneeraushakemuksia jättäneet hakijat käyttivät jotakin palveluntarjoajaa saneeraushakemuksen laatimisvaiheessa ja hakemusvaiheessa. Tämän tutkimuksen kaikista tapauksista 74,6 prosentissa (N=238) saneeraushakemuksen laatijana ja/tai asiamiehenä oli ulkopuolinen palveluntarjoaja. Hakemuksen laatimisessa avustivat mm. saneerausconsultit, lakitoimistot ja asianajotoimistot. Jos tarkastellaan erityisesti saneerausconsultointia harjoittavia toimijoita, aineistosta, että koko aineistosta 167 tapauksessa hakijaa oli avustanut yksi tai jopa kaksi eri saneerausconsultointia tarjoavaa yritystä.⁷¹ Tällaisia keskeisiä, vähintään neljässä hakemuksessa avustaneita saneerausconsulttiyrityksiä oli kuusi. Niistä yhden konsultit olivat avustaneet 77 hakemuksessa eli 46,1 prosentissa (N=167) kaikista saneerausconsultin asiamiehekseen valinneista velallisista sekä 24,1 prosentissa (N=319) kaikista aineiston hakemuksista. Sen jälkeen eniten avustettuja hakemuksia oli eräällä yhden henkilön saneerausconsulttifirmalla, jolla oli aineistossa 42 avustettua hakemusta. Se tarkoitti 25,1 prosenttia (N=167) kaikista saneerausconsultin avustamista hakemuksista.

Enemmän kuin vain muutamassa hakemuksessa avustanutta yrityssaneerausconsulttiyrityksiä esiintyi aineistossa neljä. Näiden toimijoiden 145 hakemusta edustivat 60,9 % (N=238) kaikista hakemuksista, joissa oli käytetty ulkopuolista asiamiestä. Suuren osan hakemuksista taustalta löytyi siis pieni määrä saneerausconsulttipalvelujen tarjoajia. Vastaava suhde on huomattu tutkimuksessa aiemminkin.⁷²

Näkemykseni mukaan palveluntarjoajissa oli hienoisia eroja siinä, miten vahvasti epäilyttäviä piirteitä sisältäviä hakemuksia ne ottivat asiakkaikseen. Jotkin ottivat asiakkaita löyhemmin kriteerein kuin toiset – yleensä mitä vähemmän hakemuksia saneerausconsulttitoimija oli laatinut, sitä todennäköisemmin sen hakemuksissa oli keinotteluluonteisia piirteitä sisältäviä hakemuksia. Toisaalta yllättävä tulos oli myös se, että useat selvästi keinotteluluonteiset hakemukset olivat hakijan itsensä laatimia. Kenties tämä kuvastaa sitä, että saneerausconsultit valikoivat asiakkaansa myös sen perusteella, kuinka keinotteluluonteiselta asiakkaan saneerauspyrkimys vaikuttaa. Varsinkin suuremmilla toimijoilla on varmaankin mahdollisuus valita asiakkaansa.

⁷¹ Joissakin hakemuksissa asiamies oli vaihtunut kesken hakemusmenettelyä. Syyt jäivät tuntemattomiksi.

⁷² Kärki 2021, s. 29.

Kuten edellä on todettu, keinottelutarkoituksin hakemuksensa vireille panevat hakijat epäilemättä hyötyvät siitä, että on olemassa saneerausksultteja, jotka avustavat niitä mielellään. Aineistoa läpi käydessä havaittiin, että sekin on mahdollista, että saneerausksultti johtaa hakijaa luultavasti tahallaan harhaan. Pahimmillaan se tarkoitti sitä, että kokenut saneerausksultti avusti hakijaa yksiselitteisen selvästi perusteettoman hakemuksen laadinnassa ja vireille panemisessa. Tapauksessa hakijavelallinen määrättiin maksamaan korvauksia perusteettomasta hakemuksestaan, joten saneerausksultin toimet aiheuttivat myös konkreettista vahinkoa hakijalle. Ainakaan kyseessä olevassa tapauksessa muuta motiivia kuin avustamisesta saatavaa palkkiota on vaikea nähdä motiivina, vaikka saneerausksultit vaikuttavat ajattelevan toimivansa tulkintani mukaan ”hyvällä asialla” - velallisten toiveiden toteuttajina ja mahdollistaen näille tervehdyttämismahdollisuuksien selvittämisen, jonka konsultit katsovat velallisten oikeudeksi.⁷³

⁷³ Kärki 2021, s. 79. Saneerausksulttien on kyselytutkimuksessa havaittu ajattelevan tervehdyttämismahdollisuuden selvittämistä velallisen oikeutena hieman samaan tapaan, kuin syytetyllä on oikeus puolustukseen rikosoikeudenkäynnissä.

3 HAKEMUS ON PUUTTEELLINEN

3.1 Hakemuksen täydentäminen

Tutkielmassa havaittiin, että saneeraushakemuksen puutteellisuus ja täydentämisen tarve ovat seikkoja, jotka koskevat suurta osaa aineiston hakemuksista. Hakemuksen puutteellisuudella arveltiin olevan vaikutus mahdollisesti keinotteluluonteiseen, epäasialliseen ja moitittavaan toimintaan ja pyrkimykseen, joten saneeraushakemusten puutteellisuutta ja täydentämistä on tutkielmassa tarkasteltu yksityiskohtaisesti.

Jos hakemus saneerausmenettelyn aloittamiseksi on *puutteellinen*, epäselvä tai sekava ja velallinen on hakijana saneerausmenettelyasiassa, käräjäoikeus kehottaa velallista viran puolesta korjaamaan hakemustaan. Käräjäoikeus toimittaa velalliselle⁷⁴ kehotuksen saneeraushakemuksen täydentämiseen (OK 5:5.1 (768/2022)) eli *täydennyskehotuksen*. Täydennyskehotuksessa hakijalle ilmoitetaan se, millä tavalla hakemus on puutteellinen, epäselvä tai sekava, ja se, että kanne voidaan jättää tutkimatta tai hylätä, jos hakija ei noudata kehotusta. Tuomioistuimen on jätettävä kanne tutkimatta, jos hakija ei noudata täydentämiskehotusta ja jos saneeraushakemus on niin puutteellinen, ettei se kelpaa oikeudenkäynnin perustaksi. Saneeraushakemus on jätettävä tutkimatta myös, jos tuomioistuin katsoo, ettei hakemusta muusta syystä voida ottaa tutkittavaksi (oikeudenkäymiskaari (4/1734) 5:6.1, OK).

Saneeraushakemuksen puutteellisuudella viitataan ns. muodollisiin puutteisiin eli siihen, että siitä puuttuu yrityksen saneerauksesta annetun asetuksen (55/1993, YrSanA) 1 §:n (249/2007) ja 1 a §:n (249/2007) mukaisia liitteitä ja tietoja. Lisäksi sillä viitataan myös aineellisiin tosiseikkoihin, eli siihen, että hakemuksessa ei ole perusteluja saneerausmenettelyn edellytyksistä.⁷⁵ Näitä puutetyyppejä on vaikeaa pitää erillään toisistaan,⁷⁶ joten käytännössä täydennyskehotusta käytetään siten kummankin puutetyypin korjaamiseen.

Epäselvällä tai sekavalla hakemuksella tarkoitetaan lain esitöiden mukaan hakemusta, jonka perusteella ei objektiivisesti arvioiden ole mahdollista ymmärtää, mitä hakija vaatii ja millä perusteilla.⁷⁷ Tutkielmassa puhutaan kuitenkin yksinkertaisuuden vuoksi hakemuksen *puutteellisuudesta*.⁷⁸

⁷⁴ Täydennyskehotus kohdistetaan aina hakijaan eikä esimerkiksi tilintarkastajaan, vaikka täydennyskehotuksen syynä olisi sisällöltään puutteellinen tilintarkastajan lausunto.

⁷⁵ Koskelo 1994, s. 75–76.

⁷⁶ Koulu 1994, s. 178.

⁷⁷ HE 200/2017 vp, s. 37–38.

⁷⁸ Puutteellisuutta sananvalintana voidaan perustella sillä, että hakemuksen epäselvyys ja sekavuus näyttävät vain lähinnä täydentävän hakemuksen epätäydellisyyden kuvausta. Tämän lisäksi voidaan ajatella, että kysei-

Saneeraushakemuksen puutteellisuus pystytään yleensä havaitsemaan varsin pintapuolisella tarkastelulla, ja yksilöity täydennyskehotus voidaan laatia hyvin pian hakemuksen vireilletulon jälkeen, usein jopa samana päivänä. Hallituksen esityksen asettaman ohjeellisen määräajan mukaan saneeraushakemuksen täydennyskehotus olisi kuitenkin annettava hakijalle viikon kuluessa.⁷⁹

Täydennyskehotuksessa tuomioistuin asettaa määräajan hakemuksen täydentämiseksi.⁸⁰ Vuoden 2007 yrityssaneerauslain esitöissä *korostetaan saneeraushakemuksen käsittelemisen kiireellisyyttä*, joten esitöissä asetettu ohjeellinen määräaika saneeraushakemuksen täydentämiseksi ja siihen liittyville lausumillekin on ”vain päiviä”.⁸¹ Määräajan pituutta harkittaessa tuomioistuimen on kuitenkin otettava huomioon hakemuksesta puuttuvan asiakirjan, esimerkiksi tilintarkastajan lausunnon, hankkimiseen mahdollisesti kuluva pitempi aika.⁸² Tämä huomio on aiheellinen, sillä juuri tilintarkastajien lausuntojen saamisessa voi kulua paljonkin aikaa etenkin silloin, jos hakija vaihtaa tilintarkastajaa.

Aiemmin tässä tutkielmassa on arvioitu, että puutteellisen saneeraushakemuksen vireille paneminen on *tavanomainen käytäntö*, ja lain vaatimukset täyttävän hakemuksen toimittaminen on jo lähes poikkeuksellista. Noin 70 prosenttia saneeraushakemuksista pyydettiin täydentämään tai täydennyspyynnön tekemistä ei voitu päätellä aineistosta (221 hakemusta,

sessä OK 5:5.1 -lainkohdassa ”puutteellisuus” olisi riittävä kuvailu hakemuksen epätäydellisyydelle. ”Puutteellinen” yleiskielen sanana nimittäin kattaa kaikki hakemuksen puutteet: yleiskielessä puute tarkoittaa vajavuuden lisäksi myös jonkin asian heikkoutta, epäkohtaa tai vikaa, ja epäilemättä hakemuksen epäselvyys ja sekavuus voidaan laskea sellaisiksi. ”Puutteellisuus” oikeudellisessa kontekstissa ymmärrettäneen yksinomaan vajavuuden merkityksessä. Vielä OK:n edeltäjässä, laissa hakemusasioiden käsittelystä yleisessä alioikeudessa (307/1986, kumottu) puhuttiin vielä vain puutteellisuudesta, mutta OK:n uudistuksessa haluttiin selvyyden vuoksi täydentää lainkohtaa sanoilla epäselvä ja sekava (HE 200/2017 vp, s. 37–38), joihin oli kylläkin viitattu täydentämisspyynnön riittävänä aiheena jo esitöissä vuonna 2001 (HE 32/2001 vp, s. 32). Toisaalta lainsäädännön tulee olla selvää, ja on parempi, että nämä kuvailut on kirjoitettu auki lakitekstiin kuin että ne pitäisi kaivaa lain esitöistä.

⁷⁹ HE 152/2006 vp, s. 69. Ks. myös s. 68. Hallituksen esityksessä ei pidetty perusteltuna asettaa kiinteitä määräaikoja hakemuksen käsittelyä varten, koska käsittelyaikoja haluttiin voida asettaa joustavasti asioiden laadun vaihtelemisen vuoksi.

⁸⁰ Pääsääntöisesti aineistossa käräjäoikeudet antoivat hakijoille täydennyskehotukset, jos näiden hakemukset olivat puutteellisia. Aineistoa läpikäydessä huomattiin, että joissakin tapauksissa voitiin mm. diaarimerkintöjen avulla päätellä, ettei täydentämiskehotusta ollut mahdollisesti annettu lainkaan, vaan käräjäoikeus oli todennäköisesti suullisesti hyväksynyt määräpäiväksi päivämäärän, jona hakija lupasi täydennyksen viimeistään toimittaa, jos tämä aika oli vain päiviä. Tämä toki oli sinänsä lainmukaista menettelyä, koska täydennyskehotus annettaisiin joka tapauksessa vain päivissä, ja toisaalta ei voitu varmistua, etteikö todella täydennyskehotusta ollut annettu. Joka tapauksessa puheena ollut päivämäärä merkittiin hakemustapausten kohdalla aineistotaulukkoon samoin kuin käräjäoikeuden täydennyskehotuksessa antama päivämäärä olisi merkitty, jotta sen ja viimeisen myönnetyn täydennyksen määräpäivän välinen aikaväli voitiin tarvittaessa saada selville.

⁸¹ Huomautettakoon, että tämän tutkielman puitteissa ei ole selvitetty sitä, kuinka paljon käräjäoikeudet antoivat täydennyskehotuksissa lisäaikaa hakemuksen täydentämiseen. Ts. täydennyskehotusten päiväyksiä ei merkitty ylös. Ajateltiin, että tämä aika ei vaihtelisi paljoakaan ohjeellisesta määräajasta. Sen sijaan tutkielman rajallisen aika- ja vaivaresurssien puitteissa päätettiin keskittyä nimenomaan lisäaikapyyntöihin.

⁸² HE 152/2006 vp, s. 69.

N=319). Hakemuksen puutteellisuudelle ei tämän tuloksen vuoksi voitane antaa ainakaan yksin niin suurta merkitystä, kuin etukäteen oli arvioitu.

Määräajassa hakemusta täydennettiin edes osittain 149 hakemuksen tapauksessa (67,4 %, N=221), mutta 58 hakemusta (26,2 %) ei täydennetty mitenkään. 14 hakemuksen kohdalla tieto täydentämisestä ei käynyt ilmi asiakirjoista. Täydentämättä jätetyistä hakemuksista 32 (55,2 %, N=58) jätettiin tutkimatta. Loput oli peruutettu ja yksi hylätty perusteettomana. Joitakin hakemuksia täydennettiin myös niin puutteellisesti, että täydennyksestä huolimatta 14 hakemusta jätettiin tutkimatta.

Jos velallisella on vilpittön tarkoitus (ja tahto) aloittaa saneerausmenettely, on selvää, että silloin tämä joko toimittaa vaatimukset täyttävän saneeraushakemuksen tai mahdollisten hakemuksen puutteiden ilmetessä täydentää hakemusta määräajassa siten, että hakemus täyttää vaatimukset.⁸³ Jos taas saneeraushakemus on pantu vireille puutteellisena ja käräjäoikeus on kehottanut täydentämään sitä uhalla, että hakemus jätetään tutkimatta, ja silti hakemusta ei ole täydennetty lainkaan (tai vain hyvin vähän), tämä osaltaan nostaa todennäköisyyttä siitä, että kyseessä on keinotteluluontoinen hakemus. Kun käräjäoikeus on myös täydennyskehotuksessa luetellut hakijalle, mitä hakemuksesta puuttuu, ei hakija voi vedota siihen, ettei tiedä, mitä sen tulisi käräjäoikeudelle toimittaa.

On kuitenkin mahdollista, että alun perin vilpittöminkin mielin hakemuksen jättänyt velallinen luopuu hakemuksestaan peruuttamalla sen esimerkiksi oletettavasti havaitessaan hakemuksen täydentämisen mahdottomaksi tai katsoessaan, että saneerausmenettely ei enää ole tarkoituksenmukainen menettely. Tällaisia peruutettuja hakemuksia oli kuitenkin vain 20 eli 10,9 % aineiston 221 hakemuksesta, joita käräjäoikeus oli kehottanut täydentämään tai täydentämiskehoitus oli voitu päätellä vähintään todennäköiseksi.

3.2 Pidennyspyyntö saneeraushakemuksen vireillepanon yhteydessä

Useissa aineiston puutteellisina vireille tulleissa hakemuksissa huomattiin mahdollisesti keinottelutarkoitusta osoittava piirre: jo saneeraushakemuksen vireillepanon yhteydessä eli ha-

⁸³ On kuitenkin otettava huomioon myös mahdollisena syynä oleva yrittäjän toimintakyvyn alenema.

kemusliitteessä itsessään tai hakemuksen vireille panevassa sähköpostissa pyydettiin lisää-
kaa saneeraushakemuksen täydentämiseen.⁸⁴ Kyseessä olivat siis jo *saneeraushakemuksen
yhteydessä esitetyt pidennyspyynnöt*.⁸⁵

Tällaisten pyyntöjen oletettiin vahvistavan käsitystä siitä, että hakemus olisi keinotteluluon-
teinen. Liittämällä tällaisen pyynnön saneeraushakemukseen hakija toisi ilmi, että se tietää
hakemuksen olevan puutteellinen ja toisi sen myös peittelemättä esiin. Myöntämällä tällä
tavoin puutteellisen saneeraushakemuksen käyttämisen saneeraushakemuksen vireille saat-
tamiseksi hakija osoittaisi, että hakemuksen vireillepanon tärkeä tarkoitus on nimenomaan
esimerkiksi konkurssiasian käsittelyn keskeytyminen tai perintätoimien estäminen, eikä
välttämättä jatkamiskelpoisen yritystoiminnan tervehdyttäminen. Toisaalta hakemuksen vi-
reilletulon tuottama konkurssiasian käsittelyn lykkääntyminen voi olla kriisirytyksen vilpi-
tön tavoite tilanteen rauhoittamiseksi, ja on tärkeää saada konkurssin käsittely keskeyty-
mään, koska muutoin ei ole aikaa valmistella hakemusta huolellisesti. Konkurssihakemuk-
sen vireilläolo tekee saneeraushakemuksen valmisteleminen kiireellistä jo itsessään, kun
saneeraushakemus pannaan vireille puutteellisenä.

Lisääajan pyytäminen hakemuksen täydennystä varten on laillista ja sallittua. Aineiston pe-
rusteella on kuitenkin tavanomaisesta poikkeavaa pyytää lisääaikaa saneeraushakemuksen
täydentämiseen jo hakemuksessa ennen kuin tuomioistuimien on antanut täydennyskehotusta.
54 saneeraushakemuksessa eli vain alle viidenneksessä (16,9 %, N=319) hakemuksista lisä-
aikaa pyydettiin jo saneeraushakemuksen yhteydessä.

Annetut syyt tällaisten hakemusten lisääajan tarpeelle olivat yhteneviä. Jos lisääaikaa kysy-
västä hakemuksesta uupui jokin liite tai useampia, käytännössä aina kyse oli YrSanA 1.1 §:n
8 kohdan mukaisesta Keskuskauppakamarin⁸⁶ hyväksymän tilintarkastajan 1 a §:ssä tarkoi-
tetusta selvityksestä. Useaa hakemusta rasitti myös se, ettei kirjanpitoa ja tilinpäätöstä ollut

⁸⁴ Tähän vertautuvaksi menettelyksi katsottiin se, että hakija vain ilmoitti, että hakemusta tulnaisiin täydentä-
mään tietyn ajan puitteissa hakemuksen vireilletulon jälkeen. Sananmuodolla, jolla lisääjantarve ilmaistiin, ei
katsottu tässä olevan suurta merkitystä.

⁸⁵ Käräjäoikeudet reagoivat jo saneeraushakemuksissa esitettyihin lisäaikapyyntöihin tai ilmoituksiin useim-
miten niin, että ne joka tapauksessa toimittivat hakijalle täydennyskehotuksen, mutta asettivat määräajaksi ha-
kijan esittämän päivämäärän, mikäli tietty päivämäärä ylipäätään oli esitetty (melkein aina oli) ja pyydetty aika
oli kohtuullisen mittainen. Joskus jäi epäselväksi, oliko täydennyskehotusta toimitettu vai ei, ja joskus velallisen
taas täydensi hakemustaan niin nopeasti, että käräjäoikeus ei ehtinyt toimittaa täydennyskehotusta ennen
kuin täydennys jo saapui.

⁸⁶ Jos velallisella lain mukaan ei tarvitse olla Keskuskauppakamarin hyväksymää tilintarkastajaa, kauppaka-
marin hyväksymän tilintarkastajan antama selvitys on riittävä.

vielä saatettu valmiiksi. Hakemuksen puutteellisuudelle tai viimeistelemättömyydelle kerrottiin syiksi lisäksi myös mm. hakijan asiamiehen sairausloma, tilintarkastajan kiireet, vuosiloma tai tilintarkastajan vaihtuminen. Nämä ovat kaikki kuitenkin lähtökohtaisesti neutraaleja syitä, jotka yhdessä muiden tekijöiden kanssa voinevat kuitenkin viitata epäasianmukaisiin tarkoitukseen.

Hakemuksen yhteydessä lisäaikaa haettiin 54 saneeraushakemuksessa. Näistä 33 tapauksessa⁸⁷ (61,1 %, N=54) konkurssihakemus oli tullut vireille ennen saneeraushakemuksen vireilletuloa. 15 tapauksessa konkurssihakemus oli tullut vireille vasta saneeraushakemuksen jälkeen ja kolmessa konkurssihakemusta ei ollut jätetty ollenkaan. Kaikista saneeraushakemuksista, joissa oli jätetty konkurssihakemus ennemmin tai myöhemmin, 64,5 prosentissa (N=234) konkurssihakemus oli tullut vireille ennen saneeraushakemuksen vireilletuloa. Osuus kaikista kategorian hakemuksista on suunnilleen sama. Näyttäisi siis siltä, että se, että konkurssihakemus on ollut vireillä saneeraushakemusta jätettäessä ei ole selkeässä yhteydessä siihen, että hakemuksen yhteydessä on esitetty lisäaikapyyntö.

Kun vertailtiin sitä, kauanko mahdollista konkurssia oli viivytelty,⁸⁸ havaittiin, että lisäaikaa täydentämiseen jo hakemuksessa pyytäneistä konkurssi viivästyi keskimäärin 204⁸⁹ päivällä. Kaikki aineiston hakemukset viivästyttivät konkurssia keskimäärin 208 päivällä. Lisäajan pyytäminen jo hakemuksessa ei siis keskimäärin pidentänyt saneeraushakemuksen konkurssia viivytettyä aikaa enempää kuin hakemuksissa yleensä.

Aineistoa tutkiessa havaittiin, että jo hakemuksessa lisäajan pyytäminen ei ennakoanut sitä, että hakija olisi sen jälkeen hakenut uudestaan lisäaikaa täydentämiseen keskimäärin useammin kuin verrattuna kaikkiin hakemuksiin, joissa ei ollut haettu lisäaikaa jo hakemuksen yhteydessä. Jo hakemuksessa lisäaikaa pyytäneistä 40,7 prosenttia (22 hakemusta, N=54) teki ensimmäisen varsinaisen pidennyspyynnön. Toinen tehtiin 24,0 prosentissa (13 hakemuksessa), kolmannen kerran 7,4 prosentissa (neljässä hakemuksessa) ja neljännen 3,7 prosentissa (kahdessa hakemuksessa) hakemuksia. Viidensii lisäaikapyyntöjä ei ollut. Jos taas tarkastellaan kaikkia hakemuksia, joissa *ei ollut* pyydetty lisäaikaa saneeraushakemuksen yhteydessä, havaitaan, että lisäaikaa hakemuksen täydentämiseen) tiedettiin varmasti haetun

⁸⁷ Sisältää kaksi konkurssihakemusta, joista vireilletulon päivämäärä ei ole tiedossa mutta tiedossa on, että konkurssihakemus on tullut vireille ennen saneeraushakemuksen vireilletuloa.

⁸⁸ Eli mitattiin aikaväliä saneeraushakemuksen vireilletulosta konkurssiin asettamiseen.

⁸⁹ Tutkielmassa tehtiin päätös esittää kaikki päivät pyöristäen ne lähimpään kokonaislukuun, jos tulos ei ollut kokonaisluku.

ainakin kerran 37,3 prosentissa hakemuksista (99 hakemusta, N=265). Toisen kerran pidennystä haettiin 14,7 prosentissa (39 hakemusta), kolmannen kerran 6,0 prosentissa (16 hakemusta), neljännen kerran 1,9 prosentissa (viisi hakemusta) ja viidennen 1,5 prosentissa (neljä hakemusta). Luvuista voidaan huomata, että jo hakemuksessa lisäaikaa täydentämiseen pyytäneet ovat keskimäärin pyytäneet jatkolisäaikaa vain hyvin vähän useammin kuin vasta täydennyskehotuksen jälkeen lisäaikaa pyytäneet. Toisaalta siten pidennyspyynnön esittäminen jo saneeraushakemuksen yhteydessä ei näytä myöskään vähentävän myöhemmin hakemuksessa esiintyviä varsinaisia lisäaikapyyntöjä.

Tästä saneeraushakemuksen piirteestä voidaan tehdä eräs kiinnostava lisähavainto. Suurimassa osassa hakemuksia, joissa on pyydetty lisäaikaa täydentämiseen jo vireillepanon yhteydessä, hakijayritys on käyttänyt apunaan jotakin ulkopuolista palveluntarjoajaa hakemuksen laatimiseen ja/tai asiamiehenään. Hakemuksista, joissa oli esitetty pidennyspyyntö jo vireillepanon yhteydessä, suurin osa, 87,0 % oli (47 hakemusta, N=54) käyttänyt tällaista palveluntarjoajaa. Tällaisia pidennyspyyntöjä avustivat lähes poikkeuksetta nk. saneeraus-konsultit. Saneerauskonsulttien avustamissa hakemuksissa pyydettiin lisäaikaa hyvin usein kenties jo siitä johtuen, että konsultit tuntevat prosessin ja osaavat arvioida, että aineistoa on täydennettävä. Hämmästyttävintä on, että yli puolet, 55,3 % (N=54) kaikista saneeraushakemuksista, joiden yhteydessä pyydetään lisäaikaa saneeraushakemuksen täydentämiseksi, on saman saneerauskonsultin laatimia hakemuksia. Seuraavaksi eniten tällaisia hakemuksia laatineella asiamiehellä on vasta 12,9 % osuus tällaisista hakemuksista. Pidennyspyynnöllisten saneeraushakemusten määrän selittää siis suurilta osin tämän yhden konsultin mieltymys pyytää lisäaikaa jo saneeraushakemuksen yhteydessä. Tämä voitaneen katsoa pitkälti neutraaliksi toimintatavaksi.

Kyseisen saneerauskonsultin saneeraushakemukset olivat keskimääräistä heikompia menestymään. Kaikista konsultin avustamista hakemuksista hyväksyttiin 47,6 % (N=42) ja saneerausohjelman vahvistaneiden osuus oli 11,9 %. Koko aineiston keskiarvo aloitetuissa menettelyissä oli 53,9 % (N=319) ja vahvistetuissa ohjelmissa 25,0 %. Erityisesti saneerausohjelmien vahvistamisessa ero on merkittävä, 13,1 %. Hakemukset, joissa lisäaikaa oli haettu jo saneeraushakemuksen yhteydessä, menestyivät edellä mainittujen hakemusjoukkojen väliltä. Saneerausmenettelyn aloittaneiden osuus on 50,0 % (N=54) ja saneerausohjelman vahvistaneiden osuus 18,5 %. Vaikuttaa siis siltä, että lisäajan kysyminen jo hakemuksessa ei yksinään merkittäväällä tavalla vaikuta saneeraushakemuksen menestymiseen. Sen sijaan vaikuttaa siltä, että edellä mainitun saneerauskonsultin avustajana käyttäminen olisi piirteensä sellainen, joka

saattaa ennakoida hakemuksen keskimääräistä heikompaa menestystä. Tällaisen toimija toimintaan voisi olla perusteltua puuttua hakemusten tason nostamiseksi.

Oletus oli, että liittämällä pidennyspyynnön saneeraushakemukseen hakija toisi ilmi, että se tietää hakemuksen olevan puutteellinen ja toisi sen peittelemättä esiin. Tämä ilmentäisi hakijan mahdollista keinotteluluonteista tarkoitusta. Kun on kuitenkin huomattu, että merkittävä osa hakemuksen vireillepanon yhteydessä esitetyistä pidennyspyynnöistä on vain yhden, tietyn tahon avustamia, on syytä olettaa, että tämä piirre ei itsessään vaikuta siihen, onko syytä olettaa hakemuksen olevan keinotteluluonteinen. Lisäajan pyytäminen jo saneeraushakemuksen yhteydessä kertoo siten ennen kaikkea siitä, että hakemus on puutteellinen ja että saneerausconsultilla, joka hakemusta avustaa, on vain tapana liittää pidennyspyyntö jo hakemuksen vireillepanon yhteyteen. Lisäajan kysyminen jo hakemuksessa ei yksinään merkittävällä tavalla vaikuta saneeraushakemuksen menestymiseen. Näkemystä tukee sekin, että annetut syyt lisäajan tarpeelle olivat neutraaleja.

3.3 Varsinaiset pidennyspyynnöt

3.3.1 Yleistä

Tässä tutkimuksessa kiinnitettiin erityistä huomiota pyyntöihin, joilla tavoiteltiin saneeraus-hakemuksen täydennyskehotuksessa asetetun määräajan pidentämistä. Näitä kutsutaan tässä tutkimuksessa *varsinaisiksi pidennyspyynnöiksi* tai lyhyesti *pidennyspyynnöiksi*⁹⁰. Varsinaiset pidennyspyynnöt on päätetty erotella edellä mainituista saneeraushakemuksen vireillepanon yhteydessä toimitetuista pidennyspyynnöistä, koska ne on jätetty eri ajankohtina ja eri kohdissa saneeraushakemusprosessia. Lisäksi tässä tutkimuksessa on haluttu tarkastella näiden pyyntöjen mahdollisia eroja. Tässä kappaleessa käsitellään kaikkia aineiston hakemuksia, joihin liittyi vähintään yksi hakemuksen täydentämistä varten esitetty lisämääräaikapyyntö, joka on esitetty saneeraushakemuksen vireillepanon jälkeen täydennyskehotuksen jälkeen. Tällaisia pyyntöjä oli 126 saneeraushakemuksessa.⁹¹

⁹⁰ Jos kyse on minkään muun määräajan pidennyksestä, se tuodaan esiin.

⁹¹ Mukana on viisi tapausta, jossa *pidennyspyyntöä* ei ole ollut aineiston liitteenä, mutta pidennyspyynnön olemassaolo on katsottu vähintään todennäköiseksi esimerkiksi aineistossa olleesta hakemuksen täydennyksestä ja hakemuksen vireilletulon ja hakemukseen annetun päätöksen välisestä pitkästä ajasta johtuen. Hakemuksista 20 tapauksessa *täydennyskehotusta* ei ollut saatavissa sen antamisesta varmistumiseksi, mutta täydennyskehotuksen antaminen voitiin päätellä määräajan pidennyksen pyytämisestä tai pitkästä aikavälisestä vireilletulon ja täydennetyt hakemuksen välissä sekä siitä, että alkuperäinen hakemus oli niin puutteellinen, että sitä on ollut välttämätöntä täydentää, koska menettely oli aloitettu.

Mikäli hakija ei saa toimitettua hakemuksensa täydennystä täydennyskehotuksessa määrättyssä määräajassa, hakija voi pyytää tuomioistuimelta *määräajan pidentämistä*, toisin sanoen lykkäämistä. Tuomioistuin voi pidentää määräaika erityisestä syystä (OK 5:5.2). Eriytyisenä syynä voidaan pitää lain esitöiden mukaan esimerkiksi tilintarkastajan estettä.⁹²

Jos hakija pyysi pidentämään annettua täydennyskehotuksen määräaika, se tehtiin lähes aina sähköpostilla. Joissain kärjäoikeuksissa oli tapana arkistoida täydennyksen määräajan pidentykseen liittyvä sähköpostikirjeenvaihto, kun taas toisissa kärjäoikeuksissa pidennyspyynnöt ja niihin annetut päätökset kävivät ilmi vain diaarimerkinnöistä, jos sieltäkään. Myös puhelimitse tehtyjä määräajan pidennyspyyntöjä tuli ilmi muutama.⁹³ Pidennyspyynnöt ja myönnettyt tai hylätyt määräajan pidennykset saattoivat käydä ilmi myös kärjäoikeuden hakemukseen antamasta päätöksestä, useimmiten hakemuksen hylkäämisestä tai tutkimatta jättämisestä päättävässä päätöksessä. Tuloksettomien hakemuksien täydennysprosessin kuvailulla on varmaankin haluttu osaltaan perustella hakijan kannalta negatiivista ratkaisua.

Lisäaikapyyntöihin annetut vastaukset olivat tutkimuksen kannalta tärkeitä, mutta niiden saatavuudessa ja niistä tiedon saamisessa ilmeni tutkimuksessa haasteita. Aineistosta voitiin havaita, että osa tuomareista tapasi laatia jokaisesta pidennetystä määräajasta taikka pidentämättä jättämisestä päätöksen, josta ilmeni mahdollinen uusi määräaika sekä peruste, jonka perusteella lisäaika myönnettiin taikka jätettiin myöntämättä. Osalla tuomareista taas ei ollut tapana kirjoittaa tällaisia päätöksiä, mutta silloin asiasta käyty sähköpostikirjeenvaihto oli saatettu tulostaa, ja tulosteisiin oli lyöty leima, johon tuomari oli kirjannut uuden määräpäivän ja allekirjoittanut leiman.

Aineistosta voitiin selvittää sitä, kuinka paljon lisäaika saneeraushakemuksille myönnettiin, jos pidennyspyyntöjä oli toimitettu kärjäoikeudelle. Esitöissä ei määritellä, kuinka monta kertaa samaa määräaika voidaan pidentää. Lisäaika *pyydettiin* koko aineistossa hakemusta kohden 0–5 kertaa, ja lisäaika *myönnettiin* aineiston tapauksissa keskimäärin 1,5 kertaa (N=120)⁹⁴ ja 24 päivää (N=85)⁹⁵. Nämä tapaukset myöhästyttivät konkurssiin asettamista keskimäärin 215 päivällä (N=64).⁹⁶ Koko aineistossa hakemukset myöhästyttivät konkurssin

⁹² HE 152/2006 vp, s. 69.

⁹³ Nämä tulivat esille diaaritiedoista. Luultavasti puhelimitse tehtyjä määräajan pidennyspyyntöjä on jäänyt käymättä aineistossa ilmi, jos soittoa ei ole kirjattu diaariin taikka diaaritietoja ei ole edes ollut saatavilla.

⁹⁴ 120 hakemuksen kohdalla voitiin varmistua siitä, kuinka monta kertaa lisäaika on myönnetty.

⁹⁵ Aineiston hakemuksista 85 tapauksessa oli mahdollista laskea aikaväli täydennyskehotuksen mukaisen määräajan sekä viimeisen myönnetyn lisämääräajan päivämäärän väliltä. Lisäaika myönnettiin yleisimmin aikavälillä 0–74 päivää, mutta kahdelle läheisyhtiölle oli myönnetty lisäaika kummallekin 175 päivää.

⁹⁶ Aikaväli saneeraushakemuksen vireilletulo - konkurssiin asettaminen niistä tapauksista, jotka oli tarkasteluhetkellä asetettu konkurssiin ja joista tässä mainitut päivämäärät oli mahdollista saada selville.

asettamista keskimäärin 209 päivää (N=222). Keskimäärin hakemukset, joissa lisäaikaa oli myönnetty, olivat siis viivytäneet konkurssia vain hieman enemmän kuin saneeraushakemukset keskimäärin.⁹⁷

Pidennyspyyntöjen avulla saatuja lisäaikoja voidaan tarkastella lähemmin myös rajaten tarkastelu hakemuksiin, joissa oli jokin tietty määrä pidennyspyyntöjä. Lisäaikaa myönnettiin yhden pidennyspyynnön hakemuksille keskimäärin 12 päivää (N=43, vaihteluväli 1–32), kahden 25 päivää (N=25, vaihteluväli 0–63)⁹⁸ ja kolmen 34 päivää (N=10, vaihteluväli 17–56). Tuloksista voidaan huomata, että hakemuksille myönnettyt määräajat vaihtelevat varsin suuresti vaihteluväleiltään. Myönnettyjen määräaikojen pituudet ovat tietysti riippuvaisia siitä, myönnetäänkö lisäaikaa vai ei. Jos kuitenkin tarkastellaan asiaa vain pidennyspyyntöjen kautta, eikä oteta huomioon neljä tai viisi pidennyspyyntöä toimittaneita hakemuksia, koska niitä on niin vähän, voidaan havaita, että pidennyspyynnöillä saatavissa oleva lisäaika saattaa vaihdella kymmenillä päivillä. Yhdelläkin pidennyspyynnöllä saattoi aineistossa saada lisäaikaa päivän tai jopa 32 päivää. Toisaalta nämä luvut eivät luultavasti kerro tuomioistuinten vaihtelevasta ratkaisukäytännöstä vaan siitä, että määräaikojen pidennyksien myöntämisessä noudatetaan tapauskohtaista harkintaa.⁹⁹

Saneeraushakemusten keinotteluluonteisia piirteitä selvittäessä arveltiin etukäteen, että monen keinottelevan saneeraushakijan taktiikkana viivyttelyssä olisi pidentää hakemuksen täydentämiseksi asetettua määräaikaa pidennyspyynnöillä. Pidennyspyyntöjen ajateltiin toimivan hakemuksen keinotteluluonteisuutta vahvistavana piirteenä. Koska aihetta ei ole tutkittu aiemmin, katsottiin tarkoituksenmukaiseksi selvittää, pitääkö hypoteesi paikkansa ja millaisia vaikutuksia siitä on saneeraushakemuksen käsittelyprosessille sekä esimerkiksi velkojille. Hypoteesina oli, että jos lisäaikaa olisi pyydetty (ja myönnetty) useasti, hakemus ei lopulta johtaisi saneerausmenettelyn aloittamiseen ja vielä harvemmin saneerausohjelman hyväksymiseen. Arveltiin myös, että pidennyspyynnöille annetut erikoiset syyt voisivat auttaa havaitsemaan keinottelutarkoituksin jätetyn saneeraushakemuksen. Määräajanpidennyksillä pystyttäisiin viivästyttämään konkurssia, ja mitä enemmän pidennyspyyntöjä olisi, sitä

⁹⁷ Jos lisäaikaa pidentämiseen oli myönnetty ja kun huomioon ei oteta pidennyskertojen määriä.

⁹⁸ Eräälle hakijalle ei myönnetty lainkaan lisäaikaa ensimmäiseen pidennyspyyntöön, mutta tämä kuitenkin toimitti uuden pidennyspyynnön. Ne on päätetty laskea kahdeksi eri pidennyspyynnöksi.

⁹⁹ Esimerkiksi vain yksi päivä lisäaikaa oli myönnetty kahdessa tapauksessa, kun hakijan lisäpyynnöt jäivät vain yhteen kappaleeseen. Toisessa tapauksessa yksi lisäpäivä myönnettiin, koska hakija oli pyytänyt vain yhtä päivää. Toisessa tapauksessa asiaa ei voitu päätellä. Toisaalta 32 päivää myönnettiin luultavasti tilintarkastajan lausunnon ja tilinpäätöksen keskeneräisyyden vuoksi. Näiden puuttuessa pitkäkään lisämääräaika ei ole tavaton.

useammin hakijayritys asetettaisiin konkurssiin ja konkurssi mahdollisesti raukeaisi varojen vähyyteen.

3.3.2 Pidennyspyynnöt ja saneerausmenettelyn aloittaminen ja saneerausohjelman hyväksyminen

Kun vertailtiin kaikkia aineiston hakemuksia ja niitä hakemuksia, joissa on tehty 1–5 pidennyspyyntöä, voitiin havaita, että mitä enemmän pidennyspyyntöjä hakemuksessa oli, sitä harvemmin saneerausmenettely aloitettiin ja sitä harvemmin saneerausohjelma vahvistettiin. Odotettu tutkimustulos oli, että jos hakemuksessa oli jätetty vain yksi pidennyspyyntö, hakemus menestyi samoin kuten aineiston keskimääräinen saneeraushakemus.¹⁰⁰ Vain yhden pidennyspyynnön jättämisellä ei siis ollut vaikutusta saneerausmenettelyn aloittamiseen tai saneerausohjelman vahvistamiseen keskimääräiseen hakemukseen verrattuna.

Jo toisen ja kolmannen pidennyspyynnön jättäneissä saneeraushakemuksissa havaittiin kuitenkin yhteys huonompaan menestykseen. Jos hakemuksessa oli jätetty kaksi pidennyspyyntöä tai kolme pidennyspyyntöä, saneerausmenettely aloitettiin kummassakin tapauksessa vain noin 30 prosentissa hakemuksista. Kaikissa hakemuksissa menettely aloitettiin 53,9 prosentissa (N=319) hakemuksista. Saneerausmenettely aloitettiin siis kaksi tai kolme pidennyspyyntöä hakeneissa tapauksissa jokseenkin harvemmin eli noin 14 prosenttia pienemmässä osuudessa hakemuksia kuin missä osuudessa aineiston kaikissa hakemuksissa aloitettiin saneerausmenettely.¹⁰¹ Saneerausmenettelyä ei aloitettu enää yhdenkään sellaisen hakemuksen johdosta, jossa oli jätetty kolme, neljä tai viisi pidennyspyyntöä.¹⁰²

Saneerausohjelman vahvistamisestakin voitiin havaita sitä heikompaa menestymistä, mitä enemmän pidennyspyyntöjä oli. Esimerkiksi kaksi pidennyspyyntöä jättäneiden hakemusten hakijoista enää 9,0 prosentille (N=33) vahvistettiin saneerausohjelma. Keskimäärin aineistossa saneerausohjelma vahvistettiin kuitenkin huomattavasti useammin, 25,4 prosentissa

¹⁰⁰ Vain yhden pidennyspyynnön jättäneissä hakemuksissa saneerausmenettely aloitettiin 54,1 prosentissa hakemuksista (N=72). Kaikissa aineiston tapauksissa menettely aloitettiin 53,9 prosentissa hakemuksista (N=319). Saneerausohjelma vahvistettiin 20,8 prosentissa vain yhden pidennyspyynnön jättäneistä hakemuksista (N=72) ja kaikissa aineiston tapauksissa saneerausohjelma vahvistettiin 25,4 prosentissa hakemuksista (N=319).

¹⁰¹ Saneerausmenettely aloitettiin kaksi pidennyspyyntöä jättäneistä hakemuksista 30,3 prosentissa (N=33) ja kolme pidennyspyyntöä jättäneistä 30,8 prosentissa hakemuksista (N=13).

¹⁰² Kolme kertaa (luku ei sisällä hakemuksia, joissa oli haettu lisäaikaa tätä kauemmin) pidennyspyyntö oli jätetty 13 hakemuksessa. Neljä kertaa pidennyspyyntö oli jätetty kolmessa hakemuksessa ja viidesti neljässä hakemuksessa.

hakemuksista (N=319). Saneerausohjelmaa ei vahvistettu yhdellekään hakijalle, jonka saneeraushakemuksessa oli pyydetty lisääaikaa hakemuksen täydentämiseen kolme, neljä tai viisi kertaa.

Tulosten perusteella voidaan katsoa, että hypoteesi siitä, että saneeraushakemus ei lopulta johtaisi saneerausmenettelyn aloittamiseen ja vielä harvemmin saneerausohjelman hyväksymiseen, jos lisääaikaa olisi pyydetty (ja myönnetty) useasti, pitää paikkansa. Yhdellä varsinaisella määräajan pidennyspyynnöllä ei ole vaikutusta hakemuksen menestymiseen, mutta jos pidennyspyyntöjä oli kaksi tai kolme, saneerausmenettelyn aloittaminen väheni heti ja jos pidennyspyyntöjä oli neljä tai viisi, saneerausmenettelyä ei aloitettu enää ollenkaan. Kolme, neljä tai viisi pidennyspyyntöä saneeraushakemuksessa olivat yhteydessä siihen, ettei saneerausohjelmaa vahvistettu lainkaan. Vielä yksinkertaistaen voidaan sanoa, että mitä enemmän varsinaisia pidennyspyyntöjä, sitä huonompi menestys siinä, mitä tulee saneerausmenettelyn aloittamiseen ja saneerausohjelman vahvistamiseen.

3.3.3 Pidennyspyyntöjen suhde konkurssiin

Pidennyspyyntöjen suhde konkurssiin ja raukeavaan konkurssiin näyttää olevan epätasaisempi kuin pidennyspyyntöjen suhde hakemuksen menestymiseen. Jälkimmäisten kohdalla voitiin havaita melko suora yhteys pidennyspyyntöjen määrän ja hakemuksen menestymisen välillä. Sen sijaan konkurssi ja raukeava konkurssi eivät olleet erityisesti linjassa pidennyspyyntöjen määrään. Tämä voi johtua tapausten vähäisestä määrästä erityisesti hakemuksissa, joissa oli jätetty neljä ja viisi pidennyspyyntöä.¹⁰³

Kun kaikissa aineiston hakemuksissa konkurssi oli aloitettu tarkasteluajankohtaan mennessä 69,6 prosentissa hakemuksista (N=319), konkurssi oli aloitettu 78,5 prosentissa kaikista hakemuksista, joissa oli jätetty vähintään yksi pidennyspyyntö (N=126). Pidennyspyynnöt näyttävät siis keskimäärin hieman lisäävän saneeraushakemuksen konkurssiin päättymisen mahdollisuutta. Konkurssin raukeaminen ei kuitenkaan ollut juuri keskimääräistä hakemusta yleisempää vähintään yhden saneeraushakemuksen jättäneillä.¹⁰⁴ Kun taas tarkastellaan hakemuksia tarkemmin pidennyspyyntöjen määrien mukaan, huomataan, että konkurssi aloitettiin merkittävästi useammin eli yli 10 % useammin vain, jos pidennyspyyntöjä oli kaksi (81,8 %, N=13) tai kolme (100 %, N=3). Muutoin erot eivät olleet merkittäviä. Konkurssi

¹⁰³ Pidennyspyyntö oli jätetty neljästi kolmessa hakemuksessa ja viidesti neljässä hakemuksessa.

¹⁰⁴ Jos vähintään yhden pidennyspyynnön jättänyt yhtiö oli päätenyt konkurssiin, konkurssi oli rauennut 35,7 % tapauksista (N=126). Se on vain 7,1 % useammin kuin kaikissa aineiston tapauksissa. Ero ei ole merkittävä.

myös raukesi keskimääräistä saneeraushakemusta merkittävästi useammin vain, jos pidennyspyyntöjä oli kolme (46,1 %, N=13).

Tapausten määrät ovat pieniä, mikä rajoittaa niistä tehtävien päätelmien painavuutta. Voidaan kuitenkin kenties käänteisesti todeta, että ainakaan vain yhden pidennyspyynnön jättäminen ei näytä lisäävän hakemuksen jättäneen yhtiön konkurssiin päätyminen mahdollisuutta taikka sitä, että tällaisen yhtiön konkurssi päättyisi sen raukeamiseen. Tämä havainto vahvistaa edellä tehtyä havaintoa siitä, ettei yksi pidennyspyyntö vaikuta hakemuksen menestymiseen.

3.3.4 *Pidennyspyynnöille annetut syyt*

Edellä on käsitelty syitä, joita on annettu saneeraushakemuksien yhteydessä esitetyille pidennyspyynnöille. Myös varsinaisten pidennyspyyntöjen kohdalla tutkimuksessa kirjattiin ylös syyt, joita hakijat esittivät pidennyspyynnöilleen. Syitä ilmoitettiin usein enemmän kuin vain yksi. Lisäksi merkittiin se, jos syy vaihtelisi, jos hakija jättäisi useamman pidennyspyynnön. Etukäteen oletettiin, että pidennyspyynnöille esitetyistä syistä voisi olla pääteltävissä hakemuksen keinotteluluonteisuus, jos syyt herättäisivät epäilyksen siitä, että pidennyspyynnöllä yritetään vain pitkittää saneeraushakeprosessia. Niin ikään se, että syyt vaihtelisivat huomiota tai epäilystä herättävällä tavalla tai olisivat muuten epä johdonmukaisia, voisi lisätä osaltaan epäilystä hakemuksen keinotteluluonteisuudesta. Pidennyspyyntöjen syitä arvioidessa on kuitenkin otettava huomioon, että syyt eivät aina ilmenneet mitenkään saatavilla olevista asiakirjoista.

Useimmiten esitetyt syyt pidennyspyynnöille olivat sinänsä hyväksyttäviä ja neutraaleja. Sellaisia olivat mm. usein esitetyt syyt siitä, että tilintarkastajan lausunto ei ole vielä valmis (68 mainintaa)¹⁰⁵, kirjanpito (esim. tilinpäätös) ei ole valmis (54 mainintaa) sekä tilintarkastajan kiireet (8 mainintaa) ja silkka täydentämisen tarve (8 mainintaa). Myös esimerkiksi asiamiehen tai tilintarkastajan tai yhtiön edustajan itsensä sairastuminen (9 mainintaa) on hyväksyttävä syy. Tilintarkastajan vuosiloma ilmoitettiin lisäaikapyynnön perusteeksi 13 kertaa, ja kerran lisäaikaa tarvittiin siihenkin, kun yhtiön edellinen tilintarkastaja oli kuollut, ja uusi tilintarkastaja oli lomalla.

Muita syitä ilmoitettiin vähemmän, ja ne olivat lähinnä tapauskohtaisia syitä. Yksittäisinä syinä osa voisikin olla neutraaleja syitä pidennyspyynnölle. Esimerkki tällaisesta syystä on

¹⁰⁵ Tässä ilmaistut luvut ilmaisevat sen, kuinka useassa saneeraushakemuksessa syy on esitetty. Aineistossa ei ole eritelty sitä, jos sama syy on esitetty useasti samassa hakemusprosessissa.

vetoaminen tapahtuneeseen äkilliseen kuolemantapaukseen, joka vie henkisiä voimavaroja. Kun tämän lisäksi hakemuksen pidennyspyynnöissä vedottiin toistuvasti tuomarin tunteisiin sekä siihen, että hakijan edustaja on ”paniikissa”, voidaan kokonaisuutena katsoa esitettyjen syiden olevan epäuskottavia ja keinotteluluonteisia etenkin kun puuttuviin asiakirjoihin kuului tilinpäätös tilanteessa, josta tilikauden päättymisestä oli kulunut jo hyvä tovi.¹⁰⁶ Muita epäilyksiä herättäneitä syitä pidennyspyynnöille olivat mm. hakijaan kohdistuva verotarkastus¹⁰⁷ sekä vetoaminen siihen, ettei hakijan edustaja olisi huomannut täydennyskehotusta ajoissa. Lisäksi epäilyksiä herätti pidennyspyynnön syyn vaihtelevuus, jos pidennyspyyntöjä oli enemmän kuin yksi. Syy vaihteli noin 15 hakemuksessa. Kaiken kaikkiaan voidaan arvioida, että epäasiallista hyötyä ei haeta pidennyspyynnöissä esitetyillä erikoisilla syillä kuin vain yksittäistapauksissa. Useimmiten syyt pidennyspyynnöille ovat sinänsä hyväksyttäviä, kuten tilintarkastajan selvityksen puuttuminen. Eri asia on, miksi erilaisia puuttuvia asiakirjoja ei ollut laadittu ja miksi niiden laatimiseen pyydettiin hakemuksen täydentämiselle annetun määräajan pidentämistä.

3.3.5 Yhteenveto

Ainakaan yhden tai välttämättä kahdenkaan varsinaisen määräajan pidennyspyynnön ei voida ajatella juurikaan lisäävän saneeraushakemuksen keinotteluluonteisuutta. Yhden pidennyspyynnön voidaan katsoa olevan vielä osa normaalia ja hyväksyttävää hakemusprosessia, jossa erilaiset viivästymisen syyt ovat hyväksyttäviä. Hakemukset, joissa oli kaksi pidennyspyyntöä, menestyivät jo huonommin kuin vain yhden pidennyspyynnön hakemukset. Siten kahden pidennyspyynnön kohdalla kokonaisharkinta ratkaisee piirteen keinotteluluonteisuutta lisäävän merkityksen. Jos täydentämisen pidennyspyyntöjä on hakemuksessa kolme tai enemmän, jopa viisi, se lisää käsitystä hakemuksen keinotteluluonteisuudesta tai merkitsee keinotteluluonteisuutta jopa itsessään piirteen selvän viivyttelytarkoituksen

¹⁰⁶ Kyseiseen hakemukseen liittyneissä määräajan pidennyspyynnöissä oli tavanomaisten syiden (esim. tilintarkastajan selvityksen ja tilinpäätöksen puuttuminen) lisäksi poikkeuksellisen erikoiset hakemuksen keinotteluluonteisuutta vahvistavat perustelut sille, miksi hakija tarvitsi lisää aikaa hakemuksensa täydentämiseen. Hakija vetosi tekstissä mainitun kuolemantapauksen lisäksi jokaisessa kolmessa pidennyspyynnössään tuomarin myötätuntoon ja tunteisiin (esimerkiksi: ”-- perheeni elanto on kiinni tässä yrityksessä ja olisi aivan kauheaa jos tämä kaatuu--”). Hakija myös yritti hälventää viivyttelyepäilyksiä alleviivaamalla sähköposteissaan, ettei tällä ole tarkoitus pitkittää saneeraushakemusprosessia.

¹⁰⁷ Verotarkastuksilla halutaan estää verotukseen liittyvät virheet ja väärinkäytökset. Näin Verohallinto 2017, kohta Verotarkastus.

vuoksi. Aineistosta voitiin kuitenkin havaita, että jos pidennyspyyntöjä oli hakemuksessa kolme tai enemmän, siinä oli aina muitakin keinotteluluonteisuutta lisääviä piirteitä.¹⁰⁸

3.4 Hakemuksen täydentämättä jättäminen

Hypoteettinen keinotteluluonteisen saneeraushakemuksen piirre on, että saneeraushakemusta ei täydennetä täydennyskehotuksesta huolimatta. Piirteen ajateltiin olevan mahdollisesti keinotteluluonteinen, koska se sopii erityisen hyvin keinottelu- ja viivytelyluonteiseen toimintaan. Täydennyspyynnöillä saadaan lisää aikaa ja näin viivytetään ei-toivottuja seuraamuksia. Ajan saaminen toteuttaa itsessään tavoitellun lopputuloksen, joten tällainen ajan pelaaminen olisi sen vuoksi oletettavasti ominaista keinottelulle. Tarkemmin määritellen hakemus olisi sellainen, että käräjäoikeuden hakijalle antamasta saneeraushakemuksen täydennyskehotuksesta ja ainakin yhdestä varsinaisesta määräajan pidennyspyynnöstä huolimatta saneeraushakemusta *ei täydennetä määräajassa* lainkaan eikä hakemusta peruuteta.

Myös hakemuksen motiivi vahvistaa päätelmää edellä mainittujen kaltaisten hakemusten keinotteluluonteisuudesta. Näkemykseni mukaan saneeraushakemuksen vireillepanon motiivi lienee usein keinotteluluonteinen, jos hakemus sekä pannaan vireille puutteellisena että jätetään täydentämättä jopa useiden määräajanpidennysten jälkeen. Toisaalta toinen selittävä tekijä toiminnalle voi olla yrittäjän toimintakyvyn alenema. Selkeää on kuitenkin, että tämä seikka vähentää vaihtoehtoisia selityksiä tällaiselle käyttäytymiselle ja tekee keinotteluluonteisuuden siten todennäköisemmäksi. Elinkelpoisen yhtiön voi odottaa pystyvän täydentämään hakemustaan kohtuullisessa ajassa edes osittain, jos se on pannut hakemuksen puutteellisena vireille. Jos se ei pysty, yrityksen asiat ovat niin sekaisin, että hakijan on täytynyt tietää se ja se, että täydentäminen on ainakin hyvin todennäköisesti mahdotonta. Tilanteessa, jossa hakemus sekä pannaan vireille puutteellisena että jätetään täydentämättä jopa useiden määräajanpidennysten jälkeen, tervehdyttämiskelvottomaksi tiedetyn yrityksen saneerausmenettelyyn hakemisella on väistämättä voitu tavoitella perintätoimien estämistä.

Saneerausmenettelyn hakija voisi halutessaan myös peruuttaa hakemuksensa havaitessaan, ettei se pysty toimittamaan täydennystä eikä yhtiön toiminta ole enää tervehdytettävissä. Siiten se, että hakemusta ei peruuteta tällaisessa tilanteessa, kertoo näkemykseni mukaan siitä, hakijalla saattaa olla pyrkimys viivästyttää epätoivottuja vaikutuksia viimeiseen asti.

¹⁰⁸ Sellaisia olivat esimerkiksi YrSanL 7.1 § 4 kohdan mukaiset esteväitteet ja todetut esteet, samanlainen toimintamalli läheisyhtiön ja yhtiön edustajan aiemmissa yhtiöissä, hakemuksen poikkeuksellinen puutteellisuus sekä hakemuksen paljastuminen perusteettomaksi.

Selvitetään hypoteesin paikkansa pitävyyttä aineiston perusteella. Valitaan aineistosta ensin kaikki sellaiset hakemukset, joissa hakijaa on kehoitettu täydennyskehotuksella täydentämään hakemustaan.¹⁰⁹ Niitä on 200. Näistä 200 hakemuksesta valitaan ne, joissa hakemusta ei ole täydennetty määräajassa lainkaan.¹¹⁰ Näin saaduista 49 hakemuksesta valitaan ne, joissa täydentämiselle annettuun määräpäivään pyydettiin pidennystä ainakin kerran. Nyt tapauksia on 30. Sitten valitaan tästä joukosta vielä ne, joissa hakemusta ei ole peruutettu, vaan sen on annettu odottaa käräjäoikeuden päätöstä tutkimatta jättämisestä (tai hylkäämisestä: yksi tapauksista oli perusteettomana hylätty). Jäljelle jäi 22 hypoteesin mukaista hakemusta.

Hypoteesin mukaan rajatuista 22 hakemuksista voidaan havaita seuraavaa. Näiden 22 saneeraushakemuksen käsittely yhtä hakemusta lukuun ottamatta päättyi siihen, että hakemus jätettiin tutkimatta hakemuksen puutteellisuuden vuoksi. Kaikki paitsi yksi asetettiin konkursiin. Tarkasteluhetkellä 11 konkurssipesää oli rauennut varojen vähyyteen, neljässä oli vahvistettu jakoluettelo ja yksi pesä oli siirtynyt julkisselvitykseen. Lopuissa konkurssimenettely oli vielä kesken tarkasteluhetkellä. Konkurssi on rauennut keskimäärin 309 päivässä aloittamisesta mediaanin ollessa 376 päivää. Konkurssia viivyteltiin (aikaväli saneeraushakemuksen vireilletulosta konkurssin alkamiseen) keskimäärin 117 päivää mediaanin ollessa 160 päivää¹¹¹. Tulokset viittaavat siihen, että nämä hakemukset koskevat ehkä heikompiä yrityksiä. Keskimäärin varojen puutteeseen raukeaa noin n. 40–45 % konkurseista.¹¹²

Myönnettyjen lisäaikojen pituudet saatiin selville vain 17 hakemuksen kohdalla.¹¹³ Lisäaikaa oli myönnetty 0–61 päivää (vaihteluväli), mikä tarkoitti keskimäärin 20 päivää mediaanin ollessa 14 päivää ja keskihajonnan 17 päivää. Koko aineiston tapauksista 85 kohdalla saatiin selville tarkka lisäaikana myönnetyn ajan määrä, mikä oli keskimäärin 24 päivää, keskihajonnan ollessa 28 päivää ja mediaani 15. Näitä lukemia verraten voidaan todeta, että

¹⁰⁹ Kun täydennyskehoitus on annettu varmasti tai todennäköisesti. Muut vaihtoehdot olivat mahdollisesti annettu, ei annettu, ja tieto ei saatavissa.

¹¹⁰ Toisaalta täydentäminen ei aivan kaikissa tapauksissa merkinnyt sitä, että hakemus olisi lain tarkoituksen mukainen. Aineistossa oli yhdeksän hakemusta, joiden tekijän taktiikka viivyttää konkurssia oli selvästi se, että ne täydensivät hakemustaan vain vähän, ja odottivat, kunnes saivat uuden täydennyskehotuksen, jossa oli uusi, myöhäisempi määräaika täydennykselle. Eräälle hakijalle ehdittiin antaa jopa kolme täydennyskehotusta ja kolme uutta määräaika täydennyksen toimittamiselle, eikä tämän tarvinnut pyytää lisäaikaa yhtäkään kertaa. Hakija ei koskaan täydentänyt hakemustaan.

¹¹¹ Lukuja vääristää hieman se, että joukossa on kaksi muita pituuksia huomattavasti pidempää aikaa: toisessa 556 päivää ja toisessa 406 päivää, kun suurin osa viivytyksistä tässä aineistojoukossa oli alle 100 päivää. Keskihajonta oli 50 päivää ja vaihteluväli 27–556.

¹¹² Kontkanen 2020, s. 2.

¹¹³ Kaikissa 22 hypoteesin rajauksen mukaisissa hakemuksissa ei ollut saatavissa tietoa sekä täydennyskehotuksessa täydennyksen määräajaksi asetetusta määräajasta että viimeisestä myönnetystä täydennyksen määräajasta.

tässä tarkastelluille hypoteesin mukaisille täydentämättömille hakemuksille myönnettiin lähes yhtä paljon lisäaikaa, kuin tässä aineistossa keskimäärin myönnettiin.

Toisaalta voitaisiin esittää, että tämä osoittaa näiden lisäpidennyksien kertovan epätoivosta. Voisi olla paikallaan siis esittää tuomioistuimille suositus, ettei useampia lisäaikapyyntöjä kannata myöntää. Tutkimuksessa tehtyjen havaintojen mukaan useammat lisäaikapyynnöt ne eivät todennäköisesti muodostu merkityksellisiksi, vaan ne ainoastaan viivyttävät prosessia velkojien vahingoksi. Lisäksi tällaisella tuloksettomalla lisäajalla tullaan luoneeksi mahdollisuus väärinkäyttöksi tai niiden piilotteluun. Eliminaatiopäätelyllä siis voitaisiin todeta, ettei tällaisilla lisäaikapyynnöillä todennäköisesti saavuteta kuin epäasiallisia tarkoituspäätöksiä. Aivan täysin ei kuitenkaan voida poissulkea vain taitamattomuutta ja ymmärtämättömyyttä.

3.5 Poikkeuksellisen vakava hakemuksen puutteellisuus

Edellä on todettu, että suurin osa saneeraushakemuksista tulee vireille puutteellisina. Hakemuksen puutteellisuus ei sen yleisyyden vuoksi siten ole keinotteluluonteisuutta merkitsevä piirre saneeraushakemuksissa. Tutkielmassa kuitenkin kiinnitettiin huomiota siihen, että jotkin saneeraushakemukset olivat *poikkeuksellisen vakavasti puutteellisia* verrattuna saneeraushakemusten puutteellisuuden yleiseen tasoon, jota on arvioitu yleisellä tasolla kokemusperäisesti. Tällaiset hakemukset voivat ilmeisesti osoittaa hakijan epäasiallisia tarkoituspäätöksiä hakemuksen jättämisessä. Merkittävän puutteellisia hakemuksia katsottiin aineistossa olevan kaiken kaikkiaan 19 kappaletta. Niistä osa oli samojen hakijavelallisten peräkkäisiä hakemuksia, joita ne panivat vireille viivyttelytarkoituksessa.

Hakemuksen huomattava tai vakava puutteellisuus voi ilmetä muun muassa niin, että hakemuksen mukana ei toimiteta lainkaan liitteitä. Se on merkittävä puute, sillä saneerausasetus määrää kymmenellä kohdalla erilaisista saneeraushakemukselta edellytettävistä liitteistä (YrSanA 1.1§ 1–10 kohdat). Hakemukset saattoivat olla mahdollisen täydennyksenkin jälkeen niin puutteellisia, ettei niitä silti voitu ottaa oikeudenkäynnin pohjaksi.¹¹⁴ Hakemuksissa ei saattanut täydennyksenään jälkeen olla esimerkiksi tilinpäätöksiä tai mitään selvitystä, mistä yhtiön taloudellinen asema selviäisi taikka esimerkiksi selvitystä siitä, mistä yhtiön taloudelliset vaikeudet johtuvat, miten toimintaa on tarkoitus jatkaa tulevaisuudessa tai

¹¹⁴ Käräjäoikeus totesi eräästä hakemuksesta, että ”[saneeraushakemus on] toimitetun täydennyksen jälkeenkin edelleen olennaisilta osin puutteellinen”.

miten yhtiö aikoo maksaa menettelynaikaiset kustannukset. Oli sellainenkin hakemus, jossa hakijayritys ei kyennyt selvittämään käräjäoikeudelle, millaista yritystoimintaa se harjoittaa.

Vakavasta saneeraushakemuksen puutteellisuudesta saattavat kertoa myös sinänsä ulkohaakemukselliset seikat, kuten se, että hakemuksen laatimisessa ei käytetä asiamiestä taikka juristia.¹¹⁵ Yritystoiminnan koko otetaan tässä arvioinnissa huomioon, sillä pienimuotoista liiketoimintaa harjoittava hakija ei välttämättä palkkaa asiamiestä ja laatii hakemuksensa itse. Asiantuntija-avun käyttämiseen on kuitenkin huomattavasti enemmän kannustimia, jos hakijan liikevaihto on satoja tuhansia euroja tai jopa miljoonia euroja ja hakija pyrkii tosissaan saneeraukseen. Tätä tukee myös osakeyhtiölain (624/2006) 1:8 huolellisuusvelvollisuudesta esitetty. Suurten intressien tilanteessa tulee toimia huolellisemmin ja käyttää tarvittaessa asiantuntija-apua. Toisaalta suuremmalla yrityksellä voi olla mahdollisuus hyödyntää myös yrityksen sisäistä asiantuntemusta, jolloin asiamiehen käyttämistä ei välttämättä koeta tarpeelliseksi.

Vakavasti puutteellisia saneeraushakemuksen jättäjillä oli muitakin keinoja viivytellä kuin pidennyspyynnöt.

Eräs hakija onnistui viivyttämään konkurssia siten, että vastasi täydennyskehotukseen osittaisella täydennyksellä, jonka johdosta käräjäoikeus lähetti tälle uuden täydennyskehotuksen. Hakija sai käräjäoikeuden lähettämään täydennyskehotuksen kolmesti ja onnistui viivyttämään hakemuksen käsittelyä lähes kuukauden, 28 päivää.¹¹⁶ Sama velallinen ja kaksi muuta velallista käyttivät hyväkseen myös peräkkäisiä hakemuksia.

Nämä poikkeuksellisen vakavasti puutteelliset hakemukset ovat melko todennäköisesti keinotteluluonteisia. Viivyteltä tarkoitusta on ilmeinen, koska muuta tarkoitusta, toisin sanoen tarkoitusta uskottavasti tervehtyttää jatkamiskelpoista liiketoimintaa, ei hakemuksilla voine olla. Hakijayrittäjillä on hyvin tiedossaan kaikki saneeraushakemukseen vaadittavat tiedot ja liitteet sekä aika ja vaiva, joka niiden hankkimiseen kuluu. Uskottava saneeraushakija on tietoinen esimerkiksi yrityksensä kirjanpitoon liittyvistä seikoista sekä siitä, että kirjanpidon asiakirjat, kuten tilintarkastajan lausuma, eivät välttämättä valmistu hetkessä. Esimerkiksi täysin ilman liitteitä vireille pantu hakemus on selvästi sellainen, jota on mahdotonta täy-

¹¹⁵ Kyse saattaa olla jopa miljoonien eurojen liikevaihdon julkisesta osakeyhtiöstä. Hakijan itse laatimat hakemukset ovat tällaisissa tapauksissa yrityksen omistajayrittäjän tai muun johtohahmon laatimia. Hakemuksista paistaa joko tahaton tai tahallinen huolimattomuus, joka näkyy esimerkiksi lukuisina kielioppivirheinä, outoina lausemuotoiluna ja viimeistelemättömänä asiakirjan muotoiluna.

¹¹⁶ Väli hakemuksen vireilletulo–viimeinenkin täydennys saapui käräjäoikeuteen.

dentää oikeudenkäynnin perustaksi sopivaksi edes täydentämiseen myönnetyn lisäajan puitteissa, joka käsittää yleensä enimmilläänkin muutamia viikkoja. Aivan viimeistään asiamiehet tietävät kertoa velallisille, että kirjanpitoasiakirjojen laatimisen viemän ajan lisäksi tilintarkastajat ovat usein kiireisiä, ja että ei juuri ole mahdollista saada keskeneräisiä kirjanpitoja ja laatimattomia tilinpäätöksiä valmiiksi kovin pikaisella aikataululla. Jos hakija siis panee vireille hakemuksen, josta kaikki tai lähes kaikki keskeisimmät vaaditut tiedot puuttuvat, ei voitane ajatella, että hakemus on pantu vireille vilpittömin mielin siinä uskossa, että se saadaan ”vain päivissä” tai edes viikossa tai parissa¹¹⁷ täydennetyksi sellaiseksi, että se voitaisiin ottaa oikeudenkäynnin pohjaksi.

3.6 Hakemus on selvästi perusteeton

3.6.1 Yleistä ja tulokset

Joskus kysymykseen tulee saneeraushakemuksen hylkääminen varaamatta muille asianosaisille tilaisuutta lausuman antamiseen. Jos hakemus on *selvästi perusteeton*, tuomioistuimen on hylättävä kanne tuomiolla haastetta antamatta (OK 5:6.2). Laissa mainitulla selvällä perusteettomuudella tarkoitetaan selvästi todettavissa olevaa objektiivista perusteettomuutta.¹¹⁸ Säännöksen esitöiden mukaisesti tästä on kysymys silloin, kun vaatimus ei perustu lakiin ja että ilmoitetusta perusteesta ei voi seurata pyydettyä seuraamusta. Oikeuskirjallisuudessa yrityssaneeraushakemusten tapauksessa hakemus on katsottu perusteettomaksi esimerkiksi sellaisessa tilanteessa, jossa yrityksen toiminta on jo lopetettu, yritys on jo asetettu konkurssiin tai velallista koskeva saneeraushakemus on selvästi hylätty ja sen jälkeen on tehty uusi hakemus, jossa hakemuksen tueksi ei ole esitetty olennaisia uusia perusteita.¹¹⁹ Jatkamiskelpoisuudella viitataan YrSanL 1.1 §:än, jossa saneerauksen edellytykseksi asetetaan jatkamiskelpoinen liiketoiminta. Lähtökohtaisesti selvästi perusteettomat saneeraushakemukset ovat keinotteluluoteisia, koska perusteettomina ne pannaan vireille tilanteessa, jossa niissä on mahdotonta aloittaa saneerausmenettelyä.

¹¹⁷ Vuoden 2007 lain esitöissä eli hallituksen esityksessä 152/2006 vp (s. 69) korostetaan saneeraushakemuksen käsittelemisen kiireellisyyttä, joten esitöissä asetettu ohjeellinen määräaika saneeraushakemuksen täydentämiselle ja siihen liittyville lausumillekin on ”vain päiviä”. Määräajan pituutta harkittaessa tuomioistuimen on kuitenkin otettava huomioon hakemuksesta puuttuvan asiakirjan, esimerkiksi tilintarkastajan lausunnon, hankkimiseen mahdollisesti kuluva pitempi aika.

¹¹⁸ Jokela 2012, s. 382. Jokelan mukaan kuitenkin pelkästään se seikka, että kanne tulee tuomioistuimen mielestä perusteettomana hylättäväksi, ei oikeuta kanteen hylkäämiseen haastetta antamatta.

¹¹⁹ Koskelo 1994, s. 78.

Saneeraushakemuksen hylkääminen sen perusteettomuuden takia vaikuttaa olevan varsin harvinainen ilmiö. Tässä tutkimuksessa saneeraushakemus on hylätty tai se olisi näkemykseni mukaan kuulunut hylätä sen selvän perusteettomuuden takia vain yhdeksässä tapauksessa (2,8 %, N=319). Perusteettomat saneeraushakemukset olivat kahta lukuun ottamatta kaikki perusteettomia sen perusteella, että ne eivät täyttäneet yrityssaneerauslain 1 § 1 momentin mukaista edellytystä jatkamiskelpoisesta, tervehdytettävissä olevasta liiketoiminnasta. Kaksi hakemusta olivat perusteettomia, koska niiden edellinen saneerausohjelma yhä vireillä. Yrityssaneerauslain 69 § 4 momentin mukaan hakemusta saneerausmenettelyn aloittamisesta ei voida ottaa tutkittavaksi vahvistetun saneerausmenettelyn voimassa ollessa. Neljässä käräjäoikeuden ratkaisussa itse YrSanL 1 §:ä ei mainittu, mutta lainkohdan sisältöön viitattiin ratkaisuissa. Lisäksi tapauksissa esiin käyneet tiedot vastasivat muutoinkin perusteettomana hylättävää hakemusta, joten ne katsottiin tutkimuksessa tosiasiallisesti YrSanL 1 §:n perusteella perusteettomiksi. Joissakin velkojien lausumiin edenneisiin hakemuksiin annetuissa päätöksissä viitattiin siten myös YrSanL 7.1 §: mukaisiin esteperusteisiin.

Yhdeksän tapauksen perusteella ei voida tehdä kovin pitkälle meneviä johtopäätöksiä. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että yleisimmin saneeraushakemuksen hylkääminen perusteettomana johtuu siitä, että hakijalla ei enää ole yrityssaneerauslain 1 § 1 kohdan mukaista jatkamiskelpoista liiketoimintaa, jota voitaisiin tervehdyttää. Käytännössä se tarkoittaa useimmiten sitä, että yrityksen toiminta on jo ehditty lopettaa tai sitä ollaan lopettamassa. Näin todettiin olevan myös aineiston tapauksissa. YrSanL 1.1 §:ssä saneerauksen edellytykseksi asetetaan jatkamiskelpoinen liiketoiminta.

Aineistossa jatkamiskelpoisen, tervehdytettävissä olevan liiketoiminnan puuttumiseen oli erilaisia syitä, joita kaikkia on syytä pitää keinotteluluonteisina. Joissakin tapauksissa ymmärtämättömyys ja epätoivoisuus kylläkin lievensivät näkemystä saneeraushakemuksen keinotteluluonteisuudesta.

Kolmen hakemuksen tapauksessa yrityksen liiketoiminta oli luovutettu. Liiketoiminta oli myyty tai sitä oltiin myymässä ulkopuoliselle kahdessa tapauksessa ja yhdessä tapauksessa liiketoiminta oli siirretty läheisyhtiölle. Verottaja tiesi kertoa, että yrittäjä oli toiminut edellisenkin yhtiönsä kanssa samalla kaavalla eli siirtämällä yhtiön omaisuus ja liiketoiminta läheisyhtiölle ja hakeutumalla sitten saneeraukseen velkojen leikkaamiseksi.

Kahdessa tapauksessa oltiin erityisen suunnitelmallisia liiketoiminnan saattamisessa tervehdyttämiskelvottomaksi. Eräessä kaikin puolin poikkeuksellisessa tapauksessa rakennustoimintaa harjoittanut velallinen oli mm. lomauttanut kaikki työntekijänsä, jättänyt rakennuskohteita kesken ja luovuttanut merkittäviä määriä omaisuuttaan vastikkeetta. Toisessa erityisen suunnitelmallisessa tapauksessa hakija ryhtyi realisoimaan yrityksensä omaisuutta suunnitelmallisesti ennen hakemuksen täydentämiseen myönnetyn lisäajan päättymistä.

Yhdessä tapauksessa jatkamiskelpoinen liiketoiminta puuttui, koska liiketoimintaa ei ollut varsinaisesti koskaan aloitettu. Yhtiöllä oli kuitenkin omaisuutta liiketoimintaa varten remontoitavaksi aiotun kiinteistön verran.

Yksi syy jatkamiskelpoisen liiketoiminnan puuttumiseen oli, että hakijalla ei ollut enää ulosottomiehen toimittaman hädän johdosta liiketiloja, joissa harjoittaa liiketoimintaansa. Tämän hakijan kohdalla voitiin päätellä hakemuksen taustalla olevan pikemminkin ymmärtämättömyyttä ja epätoivoisuutta kuin keinottelutahtoa. Tätä hakijaa on avustanut eräs tässäkin tutkimuksessa useassa hakemuksessa asiamiehenä toiminut saneeraus konsultti, jonka on ammattilaisena täytynyt tietää, että hakemus on perusteeton. Konsultti on siten mahdollisesti johtanut tätä hakijaa harhaan ja aiheuttanut tälle kuluja rohkaisemalla velallista panemaan vireille menestyskyvyttömän hakemuksen.

Liiketoiminnan jatkamiskelvottomuuden ohella toinen aineistossa esiintynyt syy hylätä hakemus perusteettomana oli se, että yrityksellä oli yhä voimassa oleva saneerausohjelma. Tällaisia hakemuksia oli aineistossa kaksi. Toinen niistä hylättiin ns. suoralta kädeltä, velkojia kuulematta, kun taas toisessa kuultiin velkojia.

Jälkimmäisessä tapauksessa velkojan oli vaivatonta lausua siitä, että saneerausmenettelyn aloittamista ei voida ottaa tutkittavaksi, sillä maksukyvyttömyysrekisterin tiedoista kävi ilmi tämän hakijan yhä voimassa oleva saneerausohjelma. Hakija ilmoitti yllättäen käräjäoikeudelle toimittamassaan lausumassa, että tämä yhtyy velkojan näkemykseen siitä, ettei saneeraushakemusta voida ottaa käsiteltäväksi. Ilmoituksen johdosta päätellen, että saneeraushakemuksen toimittaminen on saattanut johtua pikemminkin *ymmärtämättömyydestä* kuin keinotteluluonteisuus motiivina. Herää epäily siitä, että hakijaa on saatettu johtaa harhaan, sillä hakijan asiamiehenä toimiva saneeraus konsultti on sama, johon on yllä olevassa ulosotettuja liiketiloja koskevassa tapauksessa viitannut. Alan ammattilaisena asiamiehen on täytynyt olla tietoinen saneerausmenettelyn aloittamisen mahdottomuudesta saneerausohjelman ollessa voimassa.

Ensimmäinen tapaus ei ollut yhtä suoraviivainen. Laki jättää avoimeksi sen, milloin saneerausohjelma on yhä voimassa, mutta oikeuskirjallisuudessa on katsottu, että lainsäätäjän tarkoituksen toteutumiseksi on syytä katsoa saneerausohjelman olevan voimassa aina siihen saakka, kunnes maksuohjelman mukaiset suoritukset on tehty. Ohjelman mukaisilla määräyksillä ohjelman päättymisestä tai toteutumisesta ei ole merkitystä.¹²⁰ Siten kun hakijalla oli yhä maksamatta maksuohjelman mukaisia velkoja, vaikka maksuohjelman päättymispäivä oli jo mennyt, käräjäoikeus katsoi maksuohjelman olevan edelleen voimassa ja katsoi uuden saneeraushakemuksen perusteettomaksi.

Hakemus uudesta saneerausmenettelystä aikaisemman ohjelman toteutuksen ollessa kesken tehdään yleensä silloin, kun yritys ei kykene suoriutumaan saneerausohjelmassa sille asetetuista velvoitteista.¹²¹ Tämä oli edellä mainittujen kahden hakemuksen jättäneiden yritysten kohdalla ilmeistä ainakin sen perusteella, että ne asetettiin saneeraushakemusten jälkeen konkurssiin hyvin nopeasti siihen nähden, että kummassakin tapauksessa saneerausohjelmien oli tarkoitus olla voimassa vielä useiden vuosien ajan. Ensimmäinen yritys onnistui viivyttämään konkurssia yli kolme kuukautta, sillä se asetettiin konkurssiin 108 päivää konkurssihakemuksen vireilletulosta. Jälkimmäisen tapauksen yritys asetettiin konkurssiin vain 29 päivää saneeraushakemuksensa jälkeen.

3.6.2 Muut keinotteluluonteiset piirteet perusteettomissa hakemuksissa

Jos saneeraushakemus hylätään perusteettomana, hakemus on yleensä keinotteluluonteinen. Perusteeton hakemus rikkoo itsessään koko yrityksen saneeraamiseksi tarkoitetun menettelyn tarkoitusta YrSanL 1 §:n vaatimusten puuttumisen vuoksi, joten hakemuksella ei voida tavoitella asianmukaisia vaikutuksia. Toisaalta perusteeton hakemus voi myös johtua ymmärtämättömyydestä: kahden edellä tarkastellun hakemuksen kohdalla heräsi epäilyksiä siitä, että niiden asiamiehenä toiminut sama saneerauskonsultti olisi saattanut johtaa niitä harhaan hakemuksen menestymisen mahdollisuuksien suhteen. Keinotteluluonteisen hakemuksista tekee kuitenkin se, että saneeraushakemuksilla haettiin itselle tietoisesti epäasiallista hyötyä yhtä kaikki – toinen ulosoton toimittaman hädän vaikutusten kumoamiseksi ja toinen luultavasti konkurssin viivyttämiseksi.¹²²

¹²⁰ Koulu 2007, s. 66–67.

¹²¹ Koulu 2007, s. 66. Ennen saneerauslain 2007 uudistusta eräs saneeraushakemuksilla keinottelemisen keino lienee ollut se, että saneeraushakemuksia on ketjutettu, sillä ennen uudistusta uusi saneeraushakemus voitiin ottaa tutkittavaksi vahvistetun saneerausohjelman voimassa ollessa.

¹²² Ks. myös Koulu 2007, s. 78, jonka mukaan velallisen ollessa hakija tämä on tavallisesti ylioptimistinen yrityksensä tilan suhteen.

Aineiston perusteettomina hylätyt hakemukset eivät kuitenkaan olleet keinotteluluonteisia vain niihin annettujen päätösten vuoksi, vaan hakemuksiin liittyi muitakin keinottelun piirteitä, mikä vahvistaa näkemystä siitä, että hakemuksen perusteettomuus merkitsee sen keinotteluluonteisuutta. Perusteettomiin hakemuksiin liittyi esimerkiksi peräkkäisiä saneeraus-hakemuksia tai läheisyhtiön saneeraushakemuksia ainakin kahdessa tapauksessa seitsemästä. Kahden hakemuksen kohdalla käräjäoikeus oli myös kehottanut täydentämään hakemusta, ja lisääntä oli toisen hakemuksen tapauksessa myönnetty viisi kertaa ennen kuin käräjäoikeus havaitsi hakemuksen perusteettomuuden. Hakemuksen puutteellisuus ja lisäaikapyynnöt voivat merkitä hakemuksen keinotteluluonteisuutta esimerkiksi niiden suuren määrän vuoksi.

Tässä käsitellyistä yhdeksästä selvästi perusteettomasta hakemuksesta neljässä esitettiin YrSanL 7.1. §:n mukaisia esteväitteitä ja arvioitiin niitä. Käräjäoikeudet arvioivat esteitä näkemyseni mukaan ikään kuin tukemaan argumentointia siitä, että hakemus on hylätty sen selvän perusteettomuuden vuoksi. Saneerauslain 7.1 § 4 kohdan mukainen esteväite velkojien perimistoimien estämisestä tai muusta velkojien oikeuden loukkaamisesta esitettiin näissä arvioinneissa poikkeuksellisen usein esteväitteen yleiseen esiintyvyyteen verrattuna, sillä jokaisessa neljässä hakemuksessa velkojat esittivät kyseisen kohdan mukaisen esteväitteen.¹²³ Lisäksi yhdessä tapauksessa esitettiin 7.2 §:n mukainen väite. Näiden esteperusteiden olemassaolo myös todettiin käräjäoikeuden toimesta kaikissa paitsi yhden hakemuksen tapauksessa.¹²⁴

Velkojat perustelivat väitteitään esimerkiksi sillä, että yhtiöiden toimintaa oli rahoitettu lakisääteisten maksujen laiminlyömisellä, työntekijät ja liiketoiminta ja jopa kalusto oli siirretty lähipiiriyhtiölle tai liiketoiminta myytiin ulkopuoliselle vielä saneeraushakemuksen jättämisen jälkeen. Ajallisesti lähellä saneerausmenettelyhakemuksen jättämistä lähipiirille oli annettu huomattavasti lähipiirilainaa tai yksityisöt olivat ylittäneet huomattavasti käytettävissä olevat varat samalla, kun liiketoiminta oli siirretty muualle ja yhtiön kassa oli tyhjä.¹²⁵

¹²³ Koko aineistossa 4 kohdan mukainen esteväite esitettiin 43 tapauksessa eli 18,8 prosentissa (N=229) aloitamisharkintaan edenneistä hakemuksista.

¹²⁴ Yksi este jäi toteamatta, koska vaikka velkoja esitti YrSanL 7.1. § 1, 2, 3, 4 ja 5 kohtien mukaiset esteväitteet, käräjäoikeus tyytyi perustamaan hakemuksen hylkäävän tuomionsa hakemuksen perusteettomuuteen YrSanL 1.1 §:n perusteella sekä arviointeihinsa YrSanL 7.1. § 2 ja 5 kohtien mukaisista esteistä. Käräjäoikeus katsoi, ”-- että jo edellä mainitut esteet tarkoittavat sitä, että menettelyä ei voida aloittaa, --”.

¹²⁵ Eräässä tapauksessa ajallisesti lähellä saneeraushakemuksen jättämistä lähipiirilainaa oli annettu 75 000 euroa ja lähipiirilainaa oli yhteensä yli 130 000 euroa. Toisessa tapauksessa yksityisöt olivat ylittäneet huomattavasti käytettävissä olevat varat, yksityisottoja yli 180 000 euroa ajallisesti lähellä saneeraushakemuksen jättämistä samalla, kun yhtiöllä oli käytännössä tyhjä kassa saneeraushakemuksen hetkellä.

Neljästä hakemuksesta ei voitane tehdä suuria johtopäätöksiä. Tämän aineiston kohdalla voidaan kuitenkin todeta, että hakemuksen perusteettomuuteen saattaa hyvin usein liittyä muitakin syitä, miksi saneerausmenettelyä ei voida aloittaa. Ainakin yksi tällaisista esteistä on nähtävästi se, että hakemuksen pääasiallisena tarkoituksena on velkojan perintätoimien estäminen tai muu velkojan taikka velallisen oikeuden loukkaaminen. Ilmiön tarkempi selvittäminen vaatisi lisää tutkimusta.

Perusteettomista saneeraushakemuksista ilmeni myös muita kiinnostavia seikkoja. Kaikki hakijat ovat esimerkiksi investointi-intensiivisiltä aloilta, eli aloilta, jotka vaativat suuret alkuihintojen ja muutenkin kallista infrastruktuuria taikka esimerkiksi kalliita remontteja liiketiloihin ennen yritystoiminnan aloittamista. Neljä aineiston perusteettomien hakemusten hakijoista toimi rakennusalalla, yksi ravintola-alalla, kaksi tieliikenteen tavarankuljetuksessa, yksi kuntosalitoiminnassa ja yksi taksialan yrittäjänä. Samankaltainen seikka on huomattu tässä tutkimuksessa myös muissa keinottelutarkoituksin jätetyissä hakemuksissa. Hakijayritysten toiminta oli jokseenkin vakiintunutta niiden iän vaihdellessa yhtä yhden vuoden ikäistä yritystä lukuun ottamatta yli neljästä vuodesta melkein 18 vuoden ikään saneeraushakemusta jätettäessä. Suurin osa oli osakeyhtiötä, mutta joukossa oli myös kaksi yksityistä elinkeinonharjoittajaa ja yksi julkinen osakeyhtiö. Perusteettomien hakemusten takana olleiden yritysten taloudellisesta tilanteesta ei usean hakijan kohdalla saatu minkäänlaista selvyyttä hakemusten merkittävän puutteellisuuden vuoksi ja niistä, joista saatiin, kävi selväksi niiden raskas velkaantuminen varoihin nähden.

Kiinnostava yksityiskohta on, että kaikissa paitsi kahdessa hakemuksessa¹²⁶ on hakemuksen laatijana ollut ulkopuolinen saneerauskonsultti. Konsulttien on asiantuntemuksensa perusteella täytynyt tietää ja huomata, että hakemukset ovat perusteettomia. He ovat silti ottaneet yrittäjät asiakkaikseen ja siten rohkaisseet ja auttaneet näitä panemaan vireille selvästi perusteettomia hakemuksia, jotka saneerauskonsulttien on täytynyt tunnistaa sellaisiksi kokemuksensa perusteella.

¹²⁶ Toinen hakemus hylättiin ilman asianosaisten kuulemisia. Toinen oli poikkeuksellisen asiattoman ja erikoisen vyyhdin takana olevan yrityksen toimitusjohtajan nähtävästi itse laatima, puutteellinen hakemus. Yhtiön liikevaihto oli ollut tiettävästi miljoonia euroja, mikä teki erikoiseksi sen, että hakemus oli tehty ilman ulkopuolista tai talon oman lakimiehen apuaja vieläpä erittäin huolimattomasti.

3.6.3 Kritiikkiä käräjäoikeudelle

Käräjäoikeuden toimintaa voidaan kritisoida tehottomaksi perusteettomien hakemuksien tapauksessa. Vain kaksi edellä todetuista perusteettomista hakemuksista on hylätty perusteettomana velkojia kuulematta, vaikka kaikissa muissa tapauksissa käräjäoikeus on myöhemmin tullut tulokseen, että hakemukset ovat perusteettomia. Kun hakemus oli hylätty perusteettomana velkojia kuulematta, saneerausmenettelyn vireilletulosta käräjäoikeuden ratkaisuun meni vain päiviä.¹²⁷ Muissa tapauksissa saneerausmenettelyn vireilletulosta käräjäoikeuden ratkaisuun meni 5–108 päivää, keskimäärin 59 päivää eli paljon kauemmin verrattuna siihen, että hakemus olisi saman tein hylätty perusteettomana. Voidaan ajatella, että mitä herkemmin käräjäoikeus tohtisi hylätä saneeraushakemuksen perusteettomana asianosaisia kuulematta, sitä nopeammin hakemusprosessit etenisivät, kun säästettäisiin aikaa olemalla kysymättä velkojilta ja hakijalta lausumia hakemukseen. Toki kaikissa tapauksissa hakemuksen selvä perusteettomuus ei käynyt selville jo saneeraushakemuksesta, jolloin asiaa oli tutkittava, koska kanteen hylkääminen haastetta antamatta edellyttää selviä ja riittäviä perusteita ja on poikkeuksellinen toimenpide (KKO 1998:86). Toisaalta perusteettomia hakemuksia näyttää olevan niin vähän, ettei resurssien tuhlaus olisi suurta, vaikka yhtäkään hakemusta ei hylättäisi perusteettomana asianosaisia kuulematta.

3.6.4 Korvaukset perusteettoman hakemuksen johdosta

Perusteettomasta hakemuksesta voi joutua myös korvausvelvolliseksi. Jos panee vireille ilmeisen perusteettoman saneeraushakemuksen, voi joutua korvaamaan siitä aiheutuneita vahinkoja. YrSanL 93 §:n mukaan se, joka tahallaan tai huolimattomuudesta panee vireille ilmeisen perusteettoman hakemuksen saneerausmenettelystä, on velvollinen korvaamaan vahingon, joka velalliselle tai velkojalle tämän vuoksi aiheutuu. Perusteettomasta saneeraushakemuksesta aiheutuva vahinko aiheutuu velallisaloitteisessa saneerauksessa siitä jako-osuuden pienentymisestä, jonka saneeraushakemus saa aikaan verrattuna oikea-aikaiseen konkurssiin.¹²⁸ Korkein oikeus on ratkaisussaan 2011:48 (8. kohta) todennut, että lainkohdassa tarkoitettu vahinko voi tarkoittaa myös velkojalle aiheutuvia oikeudenkäyntikuluja.

Vaikuttaa kuitenkin siltä, että lainkohtaa sovelletaan äärimmäisen harvoin. Tässä tutkimuksessa oli vain kaksi tapausta, joissa hakemus oli ilmeisen perusteeton ja jossa hakijavelallinen määrättiin maksamaan velkojalle korvauksia perusteettoman hakemuksen aiheuttamista

¹²⁷ Toisessa tapauksessa yksi päivä ja toisessa viisi päivää.

¹²⁸ Koulu 2007, s. 79.

vahingoista YrSanL 93 §:n perusteella. Kyseessä olivat kummassakin tapauksessa vastustaneen velkojan oikeudenkäyntikulut. Kummassakin tapauksessa korvauksia vaativat, eri-koista kyllä, asunto-osakeyhtiöt, joka toisessa tapauksessa oli velalliselle liiketilan vuokrannut asunto-osakeyhtiö ja toisessa tapauksessa kaksi kesken jätettyjä rakennuskohteita hallitsevaa asunto-osakeyhtiötä. Näissä kahdessa hakemuksessa ei ollut muista tässä tutkimuksessa perusteettomina hylätyistä, velkojien lausumiin edenneistä hakemuksista poiketen velkojana verottajaa, tai ainakaan se ei ollut antanut lausumia. Syynä YrSanL 93 § 1 momentin vähäiselle soveltamiselle lienee arvioni mukaan se, että yleensä verottaja on aina suurin velkoja saneerauksessa, ja kun verottaja kun tekee työtä virkatyönä, ei se katso tarpeelliseksi vaatia hakijavelalliselta oikeudenkäyntikuluja. Edellä mainituissa tapauksissa velkojat olivat ei-ammattimaisia velkojia, tavallisia asunto-osakeyhtiöitä, jotka todennäköisesti olivat joutuneet palkkamaan avukseen ulkopuolisen oikeusavustajan, joiden laskut ne halusivat kuitatuksi.

4 ALOITTAMISHARKINTA JA MUUT PIIRTEET

4.1 Saneerausmenettelyn aloittamisen edellytykset

4.1.1 Aloittamisperusteet - YrSanL 6 §

Saneerausmenettelyn aloittamisen edellytyksistä säädetään yrityssaneerainlain 6 §:ssä. Saneerausmenettely voidaan aloittaa kolmella eri perusteella. Ne ovat velallisen ja velkojien yhteishakemus, maksukyvyttömyys ja uhkaava maksukyvyttömyys (YrSanL 6.1 § 1, 2, 3 k), joista vähintään yhden on täytyttävä. Aloittamisperusteet tulevat harkittaviksi, kun hakemus täyttää lain vaatimukset eli kun hakemuksen katsotaan voivan tulla oikeudenkäynnin perustaksi.

Yhteishakemuksella tarkoitetaan sitä, että vähintään kaksi velkojaa, joiden yhteenlasketut saatavat edustavat vähintään viidennestä velallisen tunnetuista veloista ja jotka eivät ole velallisen läheisiä, tekevät velallisen kanssa yhdessä hakemuksen tai ilmoittavat puoltavansa velallisen hakemusta (YrSanL 6.1 § 1 k (247/2007)).

Maksukyvyttömyydellä tarkoitetaan yrityssaneerainlain mukaan sitä, että velallinen on muuten kuin tilapäisesti kykenemätön maksamaan velkojaan niiden erääntyessä (YrSanL 6.1 § 3 k).¹²⁹ Saneerausvelallisen maksukyvyttömyyden todentamisessa voidaan käyttää avuksi konkurssin maksukyvyttömyyden indisiota ja saneeraukseen soveltuvia oletuksia. Eli jos saneerauksen velallishakija ilmoittaa olevansa maksukyvytön, se katsotaan sellaiseksi.¹³⁰ Konkurssissa velallista on pidettävä maksukyvyttömänä, jos hän ilmoittaa olevansa maksukyvytön eikä ilmene erityistä syytä olla hyväksymättä velallisen ilmoitusta (KonkL 2:3.1).

Uhkaavalla maksukyvyttömyydellä tarkoitetaan, että velallinen on vaarassa tulla maksukyvyttömäksi (YrSanL 6.1 § 4 k). Liiketaloudellisten indisioiden on todettu soveltuvan tämän

¹²⁹ Kirjallisuudessa on nähty (ks. esim. Koulu 2022b, kohta IV osa 3.1.2.), että tähän aloittamisperusteeseen vetoaminen voi olla haitallista velallishakijalle, koska siihen vetoaminen aktualisoisi samalla yhden menettelyn aloittamisesteen eli syvän maksukyvyttömyyden tilan (YrSanL 7.1 § 1 k), mikä saattaisi johtaa hakemuksen hylkäämiseen. Näkemykseni mukaan tämä on väärä päätelmä. Koulun näkemystä vastaan puhuu se, että aineistossa tuli esille vain yksi hakemus, jossa yritystä oli haettu saneeraukseen maksukyvyttömyyteen vedoten, mutta yritys ei ollutkaan todellisuudessa maksukyvytön ja hakemus oli hylätty YrSanL 6 §:ään perustuen. Ylipäätään hakemukset eivät tule hylättäviksi siksi koska hakijayrityksen ilmoitetaan olevan maksukyvytön, vaan jos velkoja ensin vetoaa YrSanL 7.1 § 1 kohdan mukaiseen esteperusteeseen ja sen jälkeen tuomioistuimien harmitsee, onko esteperusteen mukainen tilanne olemassa. Näkemykseni on myös, että velkojille ei ole merkitystä, vetoaako hakija maksukyvyttömyyteen vai uhkaavaan maksukyvyttömyyteen. Useimmat hakijat vetoavat maksukyvyttömyyteen. Eri asia on, että lain maksukyvyttömyyskäsite on ongelmallinen tulkinnallisesti.

¹³⁰ Koulu 2022b, kohta IV 3.1.2.

aloitusperusteen soveltamiseen juridisia indisioita paremmin. Sellaisiksi on katsottu mm. viinoutunut rahoitusrakenne ja huono kannattavuus. Uhkaavaa maksukyvyttömyyttä ei voida arvioida käyttämällä avuksi esim. konkurssilainsäädännön indisioita.¹³¹

Aiemmin ei ole tutkittu, mihin YrSanL 6 §:n edellytykseen saneeraushakemuksissa vedotaan.¹³² Tässäkään tutkimuksessa sitä ei tutkittu hakemuksista systemaattisesti. Aineistoa läpi käydessä kuitenkin huomattiin, että ylivoimaisesti suurimmassa osassa hakemuksia saneerausmenettelyä haettiin maksukyvyttömyyden perusteella, ja harvemmin uhkaavan maksukyvyttömyyden tai vielä paljon harvemmin velkojien yhteishakemuksella.¹³³ Siten katsottiin, että tieto aloittamisedellytyksestä, johon hakemuksessa vedottiin, ei ole aineiston keruuvaiheessa niin merkittävä, että se kerättäisiin aineiston joka hakemuksesta. Toiseksi huomiota ei aineiston keruuvaiheessa kiinnitetty systemaattisesti siihen, onko hakemuksen hylkäämisen perusteena YrSanL 6 §. Tämä johtui siitä, ettei tätä arveltu aineiston tapausten joukossa etukäteen merkittävän usein esiintyväksi seikaksi, eikä se sellaiseksi osoittautunutkaan.

4.1.2 Velallinen ei ole maksukyvytön YrSanL 6 §:ssä tarkoitetulla tavalla

Vaikka yleisesti ottaen maksukyvyttömyyden osoittamisen ei arveltu olevan ongelma saneerausvelallisille, oletettiin, että aineistossa saattaisi olla jonkin verran hakemuksia, jotka olisi hylätty, koska velallinen ei ole maksukyvytön YrSanL 6 §:ssä tarkoitetulla tavalla. Yritys ei toisin sanoen ole tervehdyttämisen tarpeessa lain tarkoittamalla tavalla. Tällaisilla hakemuksilla todennäköisesti tavoitellaan epäasiallista hyötyä. Velallinen on siis taloudellisilta olosuhteiltaan kyvykäs suoriutumaan velvoitteistaan, mutta velallisella ei ole halua tähän. Tällöin motivaatio hakemiseen ei voine olla muu kuin velkojien oikeuksien loukkaaminen joko maksuohjelmalla tai perinnän estämisellä.

Tämän tutkimuksen aineiston perusteella YrSanL 6 §:ä sovelletaan hakemuksen hylkäämisen perusteena hyvin harvoin siten, että päätöksen perusteluissa olisi todettu, että hakija ei ole maksukyvytön. Silloin hakemus hylättiin sen perusteella, että velallinen ei ole maksukyvytön YrSanL 6 §:ssä tarkoitetulla tavalla, kuten se väitti olevansa. Se, että tällä perusteella hylättyjä saneeraushakemuksia tuli aineistossa esiin vain hyvin vähän, tietävästi vain yksi,

¹³¹ Koulu 2022b, kohta IV 3.1.3. Ks. tarkemmin konkurssin ennustamisesta Hakamies 2012, s. 198–202.

¹³² Koulu 2007, s. 76.

¹³³ Yhteishakemusten vähäisyydelle voidaan etsiä syitä edellä esitetyistä syistä siihen, miksi velkojat hakevat mieluummin konkurssia kuin saneerausta: velkoja saa paremman, nopeamman ja varmemman suorituksen saamiselleen. Velkojaorganisaatioilla ei myöskään liene halua käyttää resurssejaan saneerausmenettelyn suunnitteluun yhdessä velallisen kanssa.

voi johtua siitä, että jos yritys on jo vaikeuksissa, sillä ei yleensä ole mitään sellaista koh- tuudellisessa ajassa realisoitavissa ajassa olevaa omaisuutta niin paljoa, että omaisuuden määrä esimerkiksi kattaisi koko velkamäärän, ja tekisi hakijasta todellisuudessa maksuky- kyisen. Epäilen, että useimmiten omaisuuden salaamistapauksissa omaisuuserät on siirretty läheisyhtiölle, tai jos näin ei ole tehty, salattu omaisuuserä on kokonaisvelkamäärään nähden pienempi, eikä omaisuuserän paljastuminen voisi johtaa siihen, että yhtiö olisikin todellisu- dessa maksukykyinen.

Velallinen, maataloudessa toimiva yksityinen elinkeinonharjoittaja, haki saneerausta maksu- kyvyttömyyden perusteella. Verottaja kykeni osoittamaan, että hakija oli jättänyt ilmoittamatta varoikseen omistamansa erittäin merkittävät, yhteensä yli 650 000 euron arvoiset maa- alat, joiden arvo yksinään ylitti velallisen velkamäärän reilusti. Velallinen oli myös väittänyt asian selvittyä, että ko. omaisuus ei olisi realisoitavissa nopeasti ja että realisoiminen tulisi haittaa- maan tämän liiketoimia. Tämä ei ollut uskottavaa, kun hakija oli edeltävänä vuonna realisoinut maaomaisuuttaan yli 100 000 euron edestä. Velallinen ei ollut YrSanL 6 §:ssä tarkoitetulla tavalla maksukyvytön, ja käräjäoikeus hylkäsi hakemuksen perustaen päätöksensä YrSanL 6 §:n ohella myös YrSanL 7.1 § 4 ja 5 kohtiin. Hakemuksen keinotteluluonteisuutta täydensi se, että hakemus pantiin vireille puutteellisenä, minkä lisäksi hakija pyysi kolmesti lisääaikaa ha- kemuksen täydentämiseen. Lisääaikaa myönnettiin yhteensä 42 päivää, mikä on reilusti enem- män kuin mitä keskimäärin hakemuksen täydentämiseen myönnettiin, jos lisääaikaa oli pyy- detty (24 päivää (N=85)).

Yllä olevan esimerkin tapauksessa verottaja vetosi siihen, että vaikka velallisella on erään- tyneitä velkoja maksamatta, se ei ole maksukyvytön, jos sillä on saatavissa riittävästi varoja velkojen maksamiseen lyhyen ajan sisällä esimerkiksi realisoimalla likvidiä omaisuutta sekä hyödyntämällä olemassa olevia rahoitusjärjestelyjä tai hankkimalla lisäluottoa. Käräjäoikeus yhtyi verottajan näkemykseen ja hylkäsi hakemuksen toteamalla, ettei hakija ole maksuky- vytön. Siten jos velallinen hakee saneerausmenettelyä, vaikka tietää, että se ei ole YrSanL 6 §:ssä tarkoitetulla tavalla maksukyvytön, menettely katsotaan ilman muuta keinotteluluon- teiseksi.

4.1.3 Maksukyvyttömyyden epäilläään aiheutuneen muin kuin liiketaloudellisin perustein

Yrityssaneeraukseen hakeutuvilla hakijoilla ei lähes koskaan ole vaikeuksia todistaa, että ne ovat maksukyvyttömiä tai että niitä uhkaa maksukyvyttömyys. Vaikka yritys olisikin mak- sukyvyttömyyden tilassa, aina maksukyvyttömyys ei kuitenkaan ole aiheutunut liiketalou- dellisista syistä. Tämän arveltiin etukäteen merkitsevän keinottelua.

Tutkimushypoteesi oli, että se, että jos yrityksen maksukyvyttömyys on aiheutunut muin kuin liikeloudellisin perustein, olisi itsessään hakemuksen keinotteluluonteisuuden osoitava seikka. Olisi selvästi keinotteluluonteisuutta osoittavaa, jos hakijayrityksen maksukyvyttömyys on aiheutettu edes osaksi toimilla, jotka eivät ole olleet liikeloudellisesti perusteltuja. Tällaisia toimia olisivat muun muassa sellaiset toimet, jotka voivat osoittaa syyllisyyttä velallisen epärehellisyteen (RL 39:1). Myös osakeyhtiölain vastaista varojenjako merkitsevät toimet voisivat olla tällaisia toimia. Sellaisia ovat esimerkiksi erilaiset suoritukset lähipiirille kuten yksityisotot, laiton varojenjako, osakas- ja lähipiirilainat sekä ylisuuri palkka, omaisuuden myyminen alihintaan tai vastikkeetta ja yrityksen laajamittaisiin epäselvyyksiin uponneet ja hävinneet varat.

Sinänsä vaikkapa suhteessa suuret osakas- tai lähipiirilainat tai ylisuuri palkka eivät itsessään estä saneerausmenettelyn aloittamista. Saneeraushakijan pitäisi kuitenkin pystyä saneeraushakemuksessaan osoittamaan, että se pystyy maksamaan ne uskottavasti takaisin velkojille. Esimerkiksi negatiivinen käyttökate vähentää uskottavuutta tähän kykenemiseen. Aineistossa suosittuja esteperusteita, joilla velkojat vastustivat hakemuksia, joiden hakijayhtiöiden ne epäilivät olevan maksukyvyttömiä muista kuin liikeloudellisista perusteista, olivatkin YrSanL 7.1 § 1 kohta, 2 kohta ja 3 kohta. Ne mainittiin esteperusteina suurimmassa osassa tällaisia hakemuksia. Suosittu esteperuste oli myös 4 kohta, mikä ei ollut yllättävää, jos yhtiön varoja oli käytetty esim. yksityisottoihin ja ylisuuriin palkkoihin samalla, kun velkoja oli jätetty maksamatta ja ne olivat kasvaneet.

Aineistossa tavattiin useita hakemuksia, noin kymmenen,¹³⁴ joissa epäiltiin tai todettiin maksukyvyttömyyden aiheutuneen vähintään osaksi tai jopa kokonaan yhdestä tai useammasta seuraavasta kerrallaan: yrittäjäomistajan suuresta palkasta, läheisyhtiölle annetusta lainasta, huomattavan suurista ja perusteettomista osakas- tai lähipiirilainoista tai yksityisotoista tai

¹³⁴ Havaittujen tapausten määrä vaikuttaa vähäiseltä. Aiemmin on tutkittu (Haajanen 2020, s. 6, 13), että 22 prosentissa konkurssihakemuksia tehdään tutkintapyyntö. Niistä 74 prosentissa tosiasiallisesti epäillään velallisen epärehellisyyttä (RL 39:1), joka merkitsee epäilyä maksukyvyttömyyden aiheutumisesta väärinkäytöksistä johtuen. Siihen voi olla monta syytä. Monet tällaiset tiedot eivät saa tilaisuutta tulla esiin saneeraushakemusprosessissa. Moni saneeraushakemus päätetään jättää tutkimatta puutteellisuuden vuoksi tai peruutetaan, jolloin ne eivät koskaan etene velkojien tutkittavaksi, eivätkä epäilyttävyydet paljastu. Velallinen ei tietenkään itse niitä tuo esiin, ja toisaalta tuomioistuinkaan ei niitä lähde tutkimaan. Ja vaikka hakemus etenisi lausumavaiheeseen, on havaittu, että vain harva velkoja ensinnäkään antaa minkäänlaista lausumaa ja toiseksi vielä harvempi antaa lausuman, josta voi nähdä sen selvästi tutkineen saneeraushakemuksen aineistoa enemmän kuin sen osalta, että se ilmoittaisi jättävänsä saneerausmenettelyn aloittamisesta tehtävän päätöksen tuomioistuimen harkinnan varaan. Eihän velkojilla ole tutkimiseen velvollisuutta eikä myöskään resursseja. Näkemykseni mukaan verottaja esittää kaikista yksilöidyimmät ja pisimmälle menevät saneerauslausumat.

laajamittaisista epäselvyyksistä johtuneista kuluista. Epäilykset tulivat esille velkojien esittäminä. Käsillä olevan tutkimuksen tuloksia maksukyvyttömyysväärinkäytösten epäilyistä voidaan verrata aiempaan tutkimukseen, jossa alan ammattilaisille tehdyssä kyselytutkimuksessa saatiin selville, että väärinkäytösten ilmi tulemisen ajankohta ei ole saneerauksessa vaan vasta konkurssissa.¹³⁵ Tämä vahvistaa havainnon siitä, että maksukyvyttömyyden aiheuttaneet väärinkäytökset eivät tule esille saneeraushakemusvaiheessa. Tietoa voidaan tarkastella myös Kärjen tutkimuksessaan toteamaan tietoon siitä, että useimmissa väärinkäytöskonkurseissa väärinkäytös oli todennäköisesti olemassa jo saneerauksen aikana ja ennen sitä.¹³⁶ Nämä erot viittaavat vahvasti siihen, että on tavanomaista, että on tavanomaista jättää antamatta asianmukaiset tiedot saneeraushakemuksissa väärinkäytöksiin liittyvistä seikoista.

Aineistosta tehtyjen havaintojen perusteella selvästi hakemuksen keinotteluluonteisuutta osoittavaksi piirteeksi voidaan siis nimetä yksin se seikka, että hakijan maksukyvyttömyyden epäillään tai todetaan aiheutuneen osaksi tai kokonaan hakijan saneerauslain tarkoitukseen vieraasta menettelystä, toisin sanoen muista kuin liiketaloudellisista syistä. Tämä seikka osoittaa keinotteluluonteisuutta niin vahvasti, että se osoittaa keinotteluluonteisuutta huolimatta siitä, esiintyykö hakemuksessa muita keinotteluluonteisuutta osoittavia tai sitä vahvistavia keinotteluluonteisia piirteitä.¹³⁷

4.2 Esteharkinta

4.2.1 Yleistä

Yrityssaneerauslaissa määrätään saneerausmenettelyn aloittamisen estävistä tosiseikoista eli esteperusteista (YrSanL 7.1 §). Saneerauskäytännöstä ilmenee, että tuomioistuin ei tutki menettelyn aloittamisen esteitä, ellei velallisalioitteisessa menettelyssä hakijan vastapuoli vetoa kirjallisessa lausumassaan siihen, että laissa määritelty tosiseikka estää menettelyn aloittamisen.¹³⁸ Merkittävimmiltä velkojilta onkin pyydettyä hakemuksesta lausuma (YrSanL 70 §). Jos tuomioistuin arvioi, että mahdollisesti esitetyt esteperusteet eivät koske hakemusta, saneerausmenettely aloitetaan. Jos esteperusteita ei esitetä, menettely voidaan YrSanL 7.1 §:n puolesta aloittaa. Tuomioistuin joutuu kuitenkin tekemään päätöksen saneerausmenettelyn aloittamisesta usein varsin vähäisin tiedoin, sillä velallisen antamat tiedot voivat olla

¹³⁵ Kärki 2021, s. 60.

¹³⁶ Kärki 2021, s. 26–27, 135.

¹³⁷ Ks. Kärki 2021, s. 55–58, 136.

¹³⁸ Tämä on oma näkemykseni ja myös oikeuskirjallisuudessa esitetty näkemys, ks. esim. Koulu 2022b, kohta IV 3.2.1.

valikoituneita sille edulliseen suuntaan,¹³⁹ tai ne voivat olla jopa virheellisiä tai valheellisia. Tuomioistuin saa kuitenkin apua velkojilta saamastaan lisäinformaatiosta. Yrityksen merkittävimpien velkojien voisi olettaa olevan varsin hyvin tietoisia yrityksen tilanteesta, millä voidaan pienentää ongelmia, jotka aiheutuvat tiedon epätäydellisyydestä ja epäsymmetrisyydestä.¹⁴⁰

Yrityssaneeraushakemuksen käsittelyn esteharkinnassa yleensä keskeisin kysymys on se, onko velallisen toiminta vielä pelastettavissa, vai onko tilanne jo liian toivoton. Tuomioistuimen on arvioitava yrityksen tulevaisuutta, jolloin lopputuloksen ratkaisee helposti näyttötaakan jakautuminen. Näyttötaakka YrSanL 7 §:n mukaisen esteperusteen olemassaolosta on asetettu oikeuskäytännössä hakemusta vastustavalle velkojalle.¹⁴¹ Tämä suosii menettelyn aloittamista, sillä tehokas todistelu hakijavelallista vastaan edellyttää paljon vaivaa ja maksaa paljon, ja on myös mahdollisesti lähetettävä joku suulliseen oikeuden istuntoon (YrSanL 68.1 §). Vastustuksesta huolimatta tuomioistuin voi kuitenkin aloittaa menettelyn, mikä saa monet saneeraukseen kielteisesti suhtautuvat velkojat valitsemaan *passiivisuuden*, jolloin kriittiset kannanotot ja niistä ilmi tuleva tieto (esimerkiksi hakemuksen keinotteluluonteisuutta merkitsevät tiedot) eivät koskaan tule tuomioistuimen tietoon.¹⁴²

Keinotteluluonteisten saneeraushakemusten selvittämiseksi tätä tutkimusta varten aineistossa on tilastoitu tapauksissa velkojien esittämät esteväitteet YrSanL 7.1 § 4 kohdan sekä 7.2 § osalta sekä tuomioistuinten tapauksissa saneerausesteiksi toteamat YrSanL 7.1 § 1, 2, 3, 4, 6 kohdat ja 7.2 § sekä keskeytysperusteiksi YrSanL 7.1 § 1, 2, 3, 4, 5 ja 6 kohdat sekä YrSanL 7.2 §.

4.2.2 Väite velkojan perintätoimien estämisestä – YrSanL 7.1 § 4 kohta

Yrityssaneerauslain 7.1 § 4 kohdan mukaan saneerausmenettelyä ei voida aloittaa, jos on perusteltua syytä olettaa, että hakemuksen pääasiallisena tarkoituksena on velkojan perintätoimien estäminen tai muu velkojan taikka velallisen oikeuden loukkaaminen. Säännöksen

¹³⁹ Savolainen 2004, s. 65.

¹⁴⁰ Savolainen 2004, s. 65.

¹⁴¹ Savolainen 2004, s. 67.

¹⁴² Velkojien passiiviseksi jääminen selittää sen, että koko aineistosta tekemiäni havaintojen perusteella tapaukset, joissa jokin muu velkojataho kuin verottaja vastusti saneerausmenettelyn aloittamista määrätietoisesti käyttäen vastustamiseen runsaasti vaivaa esimerkiksi pitkin, yksityiskohtaisin lausumin, olivat vähemmistössä. Toki hyvin suuressa osassa tapauksia verottaja oli yksi merkittävimmistä velkojista, ja usein kaikkein merkittävin, jolloin verottajalla oli luonnollisesti eniten tilaisuuksiakin vastustaa menettelyitä. Muilla velkojatahoilla ei näkemykseni mukaan välttämättä ole halua tai edes varaa panna paljonkaan resursseja menettelyjen aloittamisen vastustamiseen. Sen sijaan verottajalla virkamiehet antavat virkatyönään lausumia saneeraushakemuksiin.

tarkoituksena on saneerausmenettelyn väärinkäytön torjuminen. Esitöiden mukaan saneerausmenettelyä väärinkäytöstä on kysymys, jos on perusteltua syytä olettaa, että velallisen hakemuksen pääasiallisena tarkoituksena on velkojan perintätoimien estäminen ainakin tilapäisesti.¹⁴³

Velallisen ollessa hakijana etenkin velallisen tai yrityksen omistajien tai johdon aikaisempi käyttäytyminen velkojia kohtaan (lisäksi myös näiden käyttäytyminen menettelyn aloittamisen jälkeen) voi olla perusteena epäilylle siitä, että saneeraushakemuksen motiivina on velkojien oikeuksien loukkaaminen ja perintätoimien estäminen, eikä vakavamielinen pyrkimys yrityksen toiminnan tervehtyttämiseen. Tällaisessa toiminnassa hakemusta on voinut edeltää menettely, jolla velallinen on pyrkinyt välttämään velkojan oikeutettuja toimia selvän saatavan perimiseksi. Tällaista menettelyä voi olla esim. perusteeton velkojan saatavan kiistäminen.¹⁴⁴

Toinen esitöissä mainittu esimerkki perusteeksi epäilystä siitä, että velallinen tähtää ensisijaisesti velkojien oikeuden vahingoittamiseen on perusteltu epäily siitä, että velallinen on ennen hakemuksen tekemistä tehnyt toimia, jotka ovat ilmeisessä ristiriidassa suunnitelmallisten saneerauspyrkimysten kanssa. Tällainen toimi voi olla esim. perusteltu epäily siitä, että velallinen on ennen hakemuksen tekemistä siirtänyt omaisuuttaan pois velkojien ulottuvilta.¹⁴⁵ Kun kyseessä on perusteltu epäily, on katsottu, että esteperusteen soveltamiseen eivät oikeuta hakijan aiomukset ja motiivit.¹⁴⁶

Vuoden 2007 saneerauslain uudistuksen esitöissä on listattu erilaisia esimerkkejä indisioista, jotka luovat väärinkäyttämisen epäilyn. Näitä indisioita ovat muun muassa se, että yrityksen varoja on käytetty velkojien vahingoksi sopimattomalla tavalla esimerkiksi yrityksen omistajien tai johdon kulutukseen taikka se, että yrityksessä on tehty perusteettomia yksityisottoja tai osakaslainoja taikka on tapahtunut muuta elinkeinotoimintaan liittymätöntä velkaantumista tai varojen vähentymistä.¹⁴⁷ Tällaisia väärinkäyttämisen epäilyn luovia indisioita on lisäksi ratkaisussa KKO 2003:109 mainitut varallisuuserien salailu, veroilmoitusten laimin-

¹⁴³ HE 182/1992 vp, s. 67.

¹⁴⁴ HE 182/1992 vp, s. 67–68.

¹⁴⁵ HE 182/1992 vp, s. 67–68.

¹⁴⁶ Koulu 2007, s. 110.

¹⁴⁷ HE 152/2006 vp, s. 33.

lyönti ja varallisuuden siirtämien toisen henkilön nimiin. Vuoden 1992 esitöissä konkreettiseksi aiheeksi väärinkäyttämisolettamaan mainitaan lisäksi se, että velallinen kiistää perusteettomasti velkojan saatavan tai pyrkii välttämään velkojan oikeutettuja perimistöimiä.¹⁴⁸

Aineiston saneeraus käytännössä tuomioistuimet eivät pääsääntöisesti pitäneet hakemuksen pääasiallisena tarkoituksen velkojan perintätoimien estämisenä sitä, että saneeraushakemus on saatettu vireille vasta konkurssihakemuksen vireilletulon jälkeen, vaikka erityisesti verottaja vetosi usein tähän seikkaan. Tuomioistuinten näkemys on sikäli oikea, että jos saneeraushakemuksen vireille paneminen konkurssihakemuksen jälkeen olisi peruste 4 kohdan mukaiselle esteelle, melkein puolet saneeraushakemuksista voitaisiin hylätä tällä perusteella, sillä tässä aineistossa 152 hakemusta 319 hakemuksesta eli 47,6 % pantiin vireille vasta hakijaa koskevan konkurssihakemuksen tultua ensin vireille. Tämä voisi olla hyvin ankara tulkinta. Näkemykseni mukaan velkoja voi kuitenkin osoittaa, että hakijalla ei ole todellista saneeraustarkoitusta, jos velallinen esimerkiksi tekee olennaisesti puutteellisen hakemuksen juuri ennen konkurssiin asettamista koskevan ratkaisun antamista istuntokäsittelyssä tai asiassa käy muutoin ilmi, että velallisella ei ole alustaviakaan uskottavia suunnitelmia yrityksensä tervehdyttämiseksi.

Sinänsä saneeraushakemuksen vireillepano vasta konkurssihakemuksen vireilletulon jälkeen on yksistäänkin mielestäni seikka, johon on syytä suhtautua epäillen arvioitaessa saneeraushakemuksen motiiveja kokonaisuutena. Konkurssihakemuksen vireilletulo on näissä tapauksissa varsin selvästi sellainen toimi, joka on sysännyt hakijat saneerausprosessin aloittamiseen. Näin ollen saneeraukseen hakeutuminen vasta siinä vaiheessa, kun liiketoiminnan loppuminen on konkurssihakemuksen myötä todellinen uhka vaikuttaa epäuskottavalta siihen nähden, että yrityksen ongelmat ovat todennäköisesti olleet jo sen avainhenkilöiden tiedossa ja saneeraukseen olisi voitu hakeutua jo aiemmin. Näkemystä tukee aineistosta tehty havainto, jonka mukaan vasta konkurssihakemuksen jälkeen vireille tulleet saneeraushakemukset olisivat hieman useammin puutteellisempia ja siten mahdollisesti kiireessä laadittuja

¹⁴⁸ HE 182/1992 vp, s. 67.

kuin ennen konkurssihakemusta vireille tulleet hakemukset.¹⁴⁹ Myös saneerausammattilaisille tehdyssä kyselytutkimuksessa vastaajat pitivät tyypillisenä sitä, että konkurssihakemus on jätetty ennen viivyttelyluontoista saneeraushakemusta.¹⁵⁰

Kirjallisuudessa on oltu samaa mieltä näkemykseni kanssa. *Savolaisen* mukaan saneeraushakemuksen motiiveihin voi perustellusti suhtautua epäillen, jos hakemus on tehty vasta konkurssihakemuksen vireilletulon jälkeen. Jos saneerausta ei ole ymmärretty hakea ennen konkurssihakemuksen vireilletuloa, myös velallisyrittäjän johdon toimintakykyyn ja ongelmanratkaisukykyyn voidaan kohdistaa epäily, sillä edeltäähän velkojan konkurssihakemusta yleensä vähintään yksi konkurssiuhkainen maksukehotus, josta yrityksen tilan pitäisi viimeistään selvittää yrityksen johdolle.¹⁵¹ Savolainen on nähnyt, että YrSanL 7.1 § 4 kohtaa tulee soveltaa ankarasti eli menettelyä ei tule aloittaa, jos oletetaan, että saneeraushakemus on tehty perintätoimen estämistarkoituksessa (YrSanL 7.1. § 4 k).¹⁵²

Olisi kenties ankara tulkinta, että velkojien edellä kuvattu esteväite yksinään loisi lainmukaisen esteperusteen saneerausmenettelyn aloittamiselle, mutta mahdoton tai liiallinen ei tulkinta välttämättä olisi, jos kokonaisuus on otettu huomioon. Lähes kaikissa aineiston tapauksissa ei 4 kohdan mukaista estettä arvioitaessa ollutkaan kyse pelkästään jostakin yksittäisestä seikasta, kuten siitä, että hakemus on jätetty vasta konkurssihakemuksen jälkeen, vaan esteperusteeseen vetoamiseen liittyi muitakin velkojien näkemyksen mukaan perintätoimien estämiseen tähtäviä toimia. Tärkeintä olisi, että velallinen pystyy luomaan kuvan, jonka perusteella on perusteltua syytä olettaa, että hakemuksen pääasiallisena tarkoituksena on saneerausohjelman aikaansaaminen ja perintäkiellon voimaan saattaminen saneerausedellytysten turvaamiseksi. Epäilyä siitä, että hakemuksen ensisijainen motiivi ei ole vakavamielinen pyrkimys yrityksen tervehdyttämiseen pitkän tähtäimen toimintaedellytysten turvaamiseksi, ei saisi syntyä.¹⁵³

¹⁴⁹ Aineistossa konkurssihakemuksen vireilletuloa ennen pantiin vireille 83 saneeraushakemusta ja konkurssihakemuksen jälkeen 152 hakemusta. Muissa tapauksissa konkurssihakemusta ei ollut jätetty tarkasteluajan kohtaan mennessä tai siitä ei ollut varmuutta. Ennen konkurssihakemuksen vireilletuloa vireille tulleista saneeraushakemuksista puutteellisia (toisin sanoen käräjäoikeus kehotti täydentämään näitä hakemuksia) oli 41 kappaletta eli 49,4 %, kun taas konkurssihakemuksen vireilletulon jälkeen tai samana päivänä vireille tulleista saneeraushakemuksista 90 kappaletta eli kaikkiaan 59,2 % oli puutteellisia. Eroa on 10,2 %.

¹⁵⁰ Kärki 2020, s. 138.

¹⁵¹ Savolainen 2004, s. 65 ja alaviite 215.

¹⁵² Voiko konkurssihakemuksen jälkeen jätetyllä saneeraushakemuksella tiukasti tulkiten edes olla muuta tarkoitusta kuin perintätoimen estäminen ainakin tilapäisesti? Tämä mainitaan myös esitöissä (HE 182/1992 vp, s. 67–68).

¹⁵³ HE 182/1992 vp, s. 67–68.

Tutkimuksen aineistosta selvitettiin sitä, kuinka usein ja millä perusteella velkoja esitti yrityssaneerauslain 7.1 § 4 kohdan mukaisen este- tai keskeytysväitteen sekä sitä, hyväksyikö tuomioistuin väitteet vai hylkäsikö se ne. Yrityssaneerauslain 7.1 § 4 kohdan mukaisen väitteen esiintyminen velkojien lausumissa haluttiin selvittää, sillä katsottiin, että väitteen esiintyminen osoittaisi suhteellisen selvästi ja helposti hakemuksen taustalla olevat väärinkäytökset, velkojien välttelemiskäytöksen ja muut sellaiset seikat yhtiön historiassa, jotka voisivat merkitä hakemuksen keinotteluluonteisuutta. YrSanL 7.1 § 4 kohdan mukaisen este- tai keskeytysväitteen ja yleisestikin ottaen este- ja keskeytysväitteiden esittäminen ajateltiin olevan melko luotettava keino selvittää hakemuksen keinotteluluonteisuutta, koska useimpien saneeraushakemusten tapauksessa suurimpina velkojina ovat verottaja, eläkevakuutusyhtiöitä tai rahoitusvelkojia kuten pankki, jotka ovat ammattivelkojia ja joiden ajateltiin olevan kykeneviä esittämään jokseenkin luotettavia ja asiantuntevia näkemyksiä mahdollisista tietyntyyppisen yrityksen saneerausmenettelyn esteistä tai keskeytysperusteista. Näistä varsinkin rahoitusvelkojat olisivat usein seuranneet hakijan toimintaa pitkään ja mahdollisesti jo hakenneet tätä konkurssiin, mikä olisi jo edellyttänyt perehtymistä hakijan tilanteeseen.¹⁵⁴

Tässä tutkimuksessa velkoja epäili viivyttelytarkoituksia tai epäasiallista toimintaa eli esitti YrSanL 7.1 § 4 kohdan mukaisen esteväitteen 43 hakemuksessa. Tämä tarkoitti 18,8 % aloitusharkintaan edenneistä hakemuksista¹⁵⁵ (N=229¹⁵⁶). Kuitenkin vain 22 tapauksessa eli 9,6 prosentissa (N=229) tapauksista käräjäoikeus tuli siihen tulokseen, että oli todella syytä epäillä 4 kohdan mukaisen saneerausesteen olemassaoloa. Tuomioistuin siis hyväksyi 51,2 % (N=43) kaikista velkojien tekemistä YrSanL 7.1 § 4 kohdan mukaisista esteväitteistä, muiden kohdalla perustetta ei käräjäoikeuden näkemyksen mukaan ollut.

Joissakin tapauksissa velkoja oli epäillyt YrSanL 7.1 § 4 kohdan mukaista estettä, mutta tuomioistuin oli katsonut, että kyseistä esteperustetta ei ollut, mutta hakemuksessa oli jokin

¹⁵⁴ Oikeustutkimuksessa on saatu aiemmin tulos, jonka mukaan tarkastelun kohteena olevassa otoksessa ainoastaan rahoitusvelkojien vastustus ennusti saneerauksen epäonnistumista tilastollisesti merkittävällä tavalla. uiden velkojien ennustamiskyky olisi ollut epävarma. Näin Savolainen 2004, s. 65–67. Tarkastelun kohteena oli 50 yhtiötä, joissa oli aloitettu saneerausmenettely. Tulosta voidaan käyttää apuna arvioitaessa velkojien vastustuksen luotettavuutta ja osuvuustarkkuutta. On kuitenkin otettava huomioon se, että Savolaisen otokseen kuuluu vain menettelyjä, joissa saneeraus on sittemmin aloitettu, kun tässä tutkimuksessa mukana ovat kaikki hakemukset. Tutkimuksissa myös arvioidaan eri asioita, sillä tässä tutkimuksessa tavoitteena on arvioida keinotteluluonteisuutta, Savolainen taas arvioi väitöskirjassaan menettelyvalinnan kysymyksiä. Savolainen huomauttaa lisäksi itsekkin, että hänen otoksensa on pieni.

¹⁵⁵ Eli sellaisista hakemuksista, joissa velkojilta oli pyydetty lausumia ja tuomioistuin oli saanut tilaisuuden arvioida mahdollista esteväitettä tai esteväitteitä.

¹⁵⁶ Luku sisältää hakemukset, joissa hakemuksen esteperusteita on arvioitu, ts. hakemukset, jotka oli hyväksytty tai hylätty muutoin kuin suorilta käsin ns. velkojia kuulematta. Luku ei sisällä sellaisia jätettyjä tai tutkimatta jätettyjä saneeraushakemuksia.

muu tai joitakin muita esteperusteita, joiden perusteella saneeraushakemus hylättiin. Tällaisia tapauksia oli yhteensä 21. Kahden hakemuksen tapauksessa velkoja oli epäillyt lisäksi 7.2 §:n mukaista estettä, mutta tuomioistuin päätti, ettei sen mukaista estettä ollut, vaikka jotkin muut esteperusteet pätivätkin.

Tutkimuksessa tilastoitiin vain YrSanL 7.1 § 4 kohdan ja 7.2 § mukaisia velkojien este- ja keskeytysväitteitä. Ainakin *seitsemässä* tapauksessa kaikista tapauksista, joissa saneerausmenettely oli aloitettu (N=172), velkoja oli esittänyt 4 kohdan mukaisen esteväitteen ja yhdessä tapauksessa lisäksi 7.2 § mukaisen esteväitteen. Menettelyt oli silti aloitettu. Menettelyt eivät olleet menestyksekkäitä, sillä yhdessäkään niistä ei koskaan saatu vahvistettua saneerausohjelmaa, ja yksi menettely päättyi vain 50 päivän jälkeen, kun yritys asetettiin konkurssiin. Kaikki yritykset paitsi yksi olivat konkurssissa tarkasteluhetkeen mennessä, kaikki alle kahdessa vuodessa saneeraushakemuksen vireilletulosta. Viidessä seitsemästä tapauksesta suurin velkoja oli verottaja, kahdessa pankki ja kaikissa tapauksissa vähintään kaksi velkojaa merkittävimmistä velkojista oli verottaja, eläkevakuutusyhtiö ja pankki. Tuloksista ei voida tehdä suuria yleistyksiä, sillä otos on vain yhdeltä vuodelta ja on vain seitsemän tapausta sisältäen suppea. Suuntaa se antaa silti antaa: jos saneerausmenettely päätetään aloittaa silloin, kun menettelyn aloittamista on vastustettu YrSanL 7.1 § 4 kohdan tai 7.2 §:n mukaisella esteperusteella, merkittävimmistä velkojista riippumatta saneerausmenettely ei tule menestymään.

Keskeytysperusteena 4 kohta esitettiin kolmessa tapauksessa. Tällainen piirre on toki vasta jälkikäteisesti saneeraushakemuksen keinotteluluonteisuutta osoittava seikka. Vasta menettelyn aloitettua oli käynyt ilmi, että velallisten toiminnassa olikin ollut perusteita olla aloittamatta menettelyä, jos ne olisivat olleet tiedossa: yhdessä tapauksessa saatiin selville yhtiön taloudellisten vaikeuksien johtuminen vastuunalaisen yhtiömiehen suuresta palkasta, toisessa tapauksessa taseesta oli löytynyt merkittävä yksityisotto, kolmannessa menettelyn aloittamisen jälkeen valmistuneesta verotarkastusraportista selvisi läheistaholta laskuttamatta jätetty erittäin merkittävä summa. Velallinen oli onnistunut piilottamaan väärinkäytöksensä ja saneerausmenettely oli aloitettu.

Tutkimuksessa selvisi, että tuomioistuin hylkäsi velkojan YrSanL 7.1 § 4 kohdan mukaisen esteväitteen usein eli 48,8 prosentissa (21 tapausta, N=43) hakemuksista. Hakemuksen lopputuloksen kannalta sillä oli kuitenkin vain harvassa tapauksessa merkitystä, sillä hakemuksessa oli silloin usein jokin muu tai joitakin muita esteväitteitä, joiden perusteella saneeraushakemus hylättiin. Tällaisia tapauksia oli yhteensä 21. Kuten edellä on todettu, silti ainakin seitsemässä tapauksessa menettely on silti aloitettu. Näkemykseni mukaan syynä usein ta-

pahtuvalle 4 kohdan mukaisen esteväitteen hylkäämiselle on se, että mielestäni kärjäoikeudet ovat aineiston tapausten perusteella jokseenkin arkoja arvioimaan väitteitä, joiden perusteella velkojan mielestä hakemukseen soveltui YrSanL 7.1 § 4 kohdan mukainen este. Kärjäoikeudet vaikuttavat olevan ovat halukkaampia hylkäämään hakemuksen jollakin toisella esteperusteella kuin YrSanL 7.1 § 4 kohdan perusteella. Syyt tähän ovat vain arvuuteltavissa. Voi esimerkiksi olla, että jos kärjäoikeus huomaa, että hakemus tulisi hylätyksi jonkin muun tai muiden esteperusteiden perusteella, se ei enää välttämättä tutki 4 kohdan mukaista esteväitettä sen erityisemmin.¹⁵⁷ Se voi myös vedota siihen, että aineiston perusteella esteperusteen soveltuvuutta ei voida arvioida. Tämä voi tietysti olla totta, jos aineisto on niukka. Myös se, että mahdollinen tutkinta ei ole valmistunut tai annettu tuomio ei ole lainvoimainen voivat vaikuttaa kyseisen esteväitteen arviointiin.

4.2.3 Väite olennaisesti puutteellisesta tai virheellisestä kirjanpidosta – YrSanL 7.1 § 6 kohta
Saneerausmenettelyä ei voida aloittaa, jos on perusteltua syytä olettaa, että velallisen kirjanpito on olennaisesti puutteellinen tai virheellinen, paitsi jos osoitetaan, että kirjanpito voidaan vaikeuksitta saattaa asianmukaiseen ja luotettavaan tilaan (YrSanL 7.1 § 6 k).

Ajantasaisella ja luotettavalla kirjanpidolla on olennainen merkitys, kun arvioidaan velallisyriityksen saneeruskelpoisuutta. Tämän tutkimuksen kannalta vielä olennaisempaa on se, että laiminlyöty kirjanpito on usein osoitus huonosta asianhoidosta sekä mahdollisista väärinkäytöksistä. Tahalliset kirjanpidon virheet voivat myös toimia perusteina sille, että velallishakija väärinkäyttää saneerausmenettelyä YrSanL 7.1 § 4 kohdan merkityksessä. Olennaisesti puutteelliseen tai virheelliseen kirjanpitoon sisältyy myös riski mahdollisista kirjanpitorikoksista (RL 30:9, 9a, 10), vaikkakaan esteperusteen soveltaminen ei vaadi, että joku olisi tuomittu taikka epäiltynä sellaisista.¹⁵⁸ Kirjanpidon puutteellisuus on omiaan herättämään epäilyksiä siitä, onko velallisen toiminta ylipäättään saneeruskelpoista, ja vähintään se vaikeuttaa saneerauksen toteuttamista.¹⁵⁹

¹⁵⁷ Eräässä tapauksessa hakemus hylättiin perusteettomana YrSanL 1.1 § lainkohtaan perustuen velkojien kuulemisen jälkeen, mutta kärjäoikeus arvioi päätöksessään myös YrSanL 7.1 § 2 ja 5 kohtia. Kärjäoikeus totesi, että menettelyn aloittaminen estyy myös näiden lainkohtien perusteella perusteettomuuden lisäksi. Kärjäoikeus jätti kuitenkin arvioimatta mitenkään niin ikään esteperusteiksi esitettyjä YrSanL 7.1 § 1, 3 ja 4 kohtia luultavasti sen vuoksi, että 2 ja 5 kohtien mukaiset esteet olivat helposti ja selvästi todettavissa aineistosta. Luultavasti kärjäoikeus esitti perustelut näiden lainkohtien puolesta vahvistaakseen verraten harvinaista päätöstään siitä, että hylkää hakemuksen perusteettomana.

¹⁵⁸ Koulu 2007, s. 111–112.

¹⁵⁹ HE 182/1992 vp, s. 68.

Tutkimuksen aineistoon tilastoitiin käräjäoikeuden päätökset YrSanL 7.1 § 6 kohdasta este- tai keskeytysperusteena. Velkojien este- tai keskeytysväitteitä ei tilastoitu, koska tutkimuskysymysten kannalta katsottiin riittäväksi, että vain käräjäoikeuden väitteet tilastoidaan.

Aineiston perusteella yrityssaneerauslain 7.1 § 6 kohta on varsin harvoin käräjäoikeuksien soveltama lainkohta. Käräjäoikeus totesi 6 kohdan mukaisen este- tai keskeyttämisperusteen mukaisten olojen olemassaolon vain 12 saneeraushakemuksen tapauksessa eli vain 3,8 % kaikista aineiston hakemuksista (N=319).¹⁶⁰ Esteperusteena 6 kohta oli viisi kertaa ja keskeyttämisen perusteena seitsemän kertaa. Yrityssaneerauslain 7.1 § 6 kohdan soveltaminen ei suinkaan ole merkityksetöntä arvioitaessa saneeraushakemuksen keinotteluluonteisuutta, vaikka kohtaa onkin sovellettu vain hyvin pienessä määrässä tapauksia. Puutteellinen ja erityisesti lainkohdan mukainen olennaisesti puutteellinen kirjanpito on itsessäänkin vääriinkäytös. Puutteellinen kirjanpito aiheuttaa sen, että yrityksen kirjanpidollisista asioista ei voida saada selvyyttä suuntaan tai toiseen, joten se mahdollistaa erilaisten toimien peittelyn. Kirjanpidon selvittämiseen käytettävä aika on itsessäänkin osa tavoiteltua viivytystä. Puutteellista kirjanpitoa voidaan arvioida sinänsä itsessään neutraalina seikkana, mutta toisaalta se voi olla keino mahdollistaa keinottelua ja yhdessä muiden keinotteluun viittaavien seikkojen kanssa se onkin tulkittavissa keinotteluksi.

Yrityssaneerauslain 7.1 § 6 kohdan painoarvoa keinotteluluonteisuutta osoitettaessa lisää se, että edellä mainituista 12 tapauksesta voidaan havaita moni yhteinen tekijä, joka viittaa vilpillisiin ja vääriinkäyttötarkoituksin jätettyyn keinotteluluonteiseen saneeraushakemukseen. Yhdistäviä tekijöitä on mm. se, että jokaista saneeraushakemusta, jossa käräjäoikeus totesi 6 kohdan joko este- tai keskeytysperusteeksi, seurasi konkurssi. Myös suhteessa poikkeuksellisen moni hakemuksen takana oleva yritys, kaksi 12 konkurssiin päätyneestä yrityksestä, siirtyi sittemmin julkisselvitykseen. Julkisselvityksen esiintyminen tapauksissa voi olla satunnaista, mutta se voi myös viitata siihen, että YrSanL 7.1 § 6 kohtaan viittaaminen voi lisätä todennäköisyyttä siitä, että saneeraushakemus on keinotteluluonteinen vaikkapa rikoksiin liittyen. Julkisselvityksissä rikosepäily on perusteena 75,0 prosentissa tapauksista.¹⁶¹

Lisäksi vaikka seitsemässä tapauksessa saneerausmenettely oli aloitettu, yhdessäkään hakemuksessa ei saatu saneerausohjelmaa vahvistettua. Menettelyt keskeytyivät usein varsin pian

¹⁶⁰ Se, että 6 kohtaa ei ole sovellettu tai mainittu enempää ei johdu siitä, etteikö kirjanpidoltaan puutteellisia tai virheellisiä hakemuksia olisi todennäköisesti ollut enempää. Valtaosa kirjanpidoltaan olennaisesti puutteellisista hakemuksista ei vain koskaan edennyt velkojien lausumavaiheeseen, sillä ne on todennäköisesti jätetty tutkimatta puutteellisuuden vuoksi tai peruutettu.

¹⁶¹ Konkurssiasiamiehen toimisto 2014, kohta Julkisselvitykseen valikoituminen.

(keskiarvo oli 135 päivää) siihen nähden, että keskimääräinen saneerausmenettelyn kesto kaikissa tapauksissa, joissa aloitettu menettely oli päättynyt muuhun kuin ohjelman hyväksymiseen, oli tätä keskimäärin 80 päivää pidempi (215 päivää, N=100). Viivyttelyaika saneeraushakemuksen vireilletulosta aloitetun menettelyn keskeyttämiseen oli keskimäärin 230 päivää, vertailun vuoksi koko aineistossa 282 päivää (N=100). Lyhyempi aika hakemuksissa, joissa 6 kohdan mukainen väite esiintyi kummankin ajanmääreen tapauksessa viittaa siihen, että tällä tavoin keinotteluluonteiset hakemukset osataan jo tunnistaa jossain määrin, tai ainakin niissä on niin selkeitä esteitä tai edellytysten puute on niin ilmeistä, että niihin osataan puuttua. Toisaalta se ei tarkoita, etteikö vielä varhaisempi puuttuminen voisi olla tarpeen.

On jokseenkin ristiriitaista, että hakemus tulee hylätyksi erityisesti kirjanpidon puutteellisuuden vuoksi, kun ensin käräjäoikeus on kuitenkin katsonut hakemuksen olevan lain vaatimukset täyttävä siten, että sen on katsottu voivan tulla oikeudenkäynnin ja velkojien päätöksenteon perustaksi. Tämä kuvastanee sitä luonnollista ilmiötä, että kirjanpitoa ei koskaan voida tutkia eikä ole tarkoituksenmukaistakaan tutkia käräjäoikeudessa sillä tarkkuudella, etteikö puutteellisuutta ja virheellisyttä voisi ilmetä myöhemminkin.

Syynä siihen, että YrSanL 7.1 § 6 kohtaa sovelletaan saneerauspäätöksissä niin harvoin, lienee lisäksi se, että kohdan soveltaminen näyttää edellyttävän kirjanpidon *merkittävää* puutteellisuutta tai virheellisyttä. Vuoden 1993 lain esitöiden mukaan yksittäiset, vähämerkityksiset puutteet tai virheet kirjanpidossa eivät ole esteenä menettelyn aloittamiselle,¹⁶² mikä luultavasti saa useimmat kiireiset velkojat valitsemaan passiivisuuden YrSanL 7.1 § 6 kohtaan vetoamisessa, ellei puute tai virheellisyys ole merkittävää ja ellei ole varsin varmaa, että esteperusteen osoittamiseen käytetylle vaivalle saadaan vastinetta eli käräjäoikeus katsoisi esteen olevan olemassa. Se, että yksittäiset, vähämerkityksiset puutteet tai virheet kirjanpidossa eivät ole esteenä menettelyn aloittamiselle lienee välttämätön edellytys sille, että saneerausmenettelyitä voidaan ylipäänsä aloittaa ottaen huomioon, että suurin osa saneeraushakemuksista on puutteellisia vireilletulon hetkellä.¹⁶³ Kriisiyritys hoitaa kirjanpitonsa huonosti ja virheitä voi aina olla, vaikka kirjanpito olisikin tehty kunnolla.¹⁶⁴ Vähimmäisvaati-

¹⁶² HE 182/1992 vp, s. 68.

¹⁶³ 30,4 prosentissa hakemuksista voitiin varmuudella sanoa, ettei hakemusta ollut pyydetty täydentämään (97 hakemusta, N=319). Toisin sanoen noin 70 prosenttia saneeraushakemuksista pyydettiin täydentämään tai täydennyspyynnön tekemistä ei voitu päätellä aineistosta.

¹⁶⁴ Koulu 2007, s. 111–112.

mus kirjanpidolle on kuitenkin, että se antaa luotettavan kuvan velallisen taloudellisesta asemasta.¹⁶⁵ Esteperuste edellyttää siis *laajamittaista ja systemaattista laiminlyöntiä*, joten esteperusteen on oikeuskirjallisuudessa arvioitu aktualisoituvan useimmiten vain silloin, kun tositaiteisto on tarkoituksella tuhottu tai kirjanpidossa on väärennettyjä tositteita, jolloin esteperuste yhtyy YrSanL 7.1 § 4 kohtaan.¹⁶⁶

4.2.4 Velallisen rikos tai liiketoimintakielto - YrSanL 7.2 §

Yrityssaneerauslain 7 § 2 momentissa säädetään saneerausmenettelyn esteistä, jotka velallisen rikos, liiketoimintakiellon rikkominen tai liiketoimintakieltoon määrääminen voivat aiheuttaa. Ellei erityisiä vastasyitä ole, saneerausmenettelyä ei voida aloittaa, jos velallinen on syyllistynyt velallisen rikokseen, on siitä syytteessä tai on perusteltua syytä epäillä hänen syyllistyneen tällaiseen rikokseen (RL 39 luku 1–3 § ja 6 §), velallinen on saneerausmenettelyn kohteena olevassa toiminnassa rikkonut liiketoimintakiellon, on syytteessä tällaisesta rikoksesta taikka on perusteltua syytä epäillä hänen syyllistyneen tällaiseen rikokseen taikka velallinen on syyllistynyt tai on perusteltua syytä epäillä hänen syyllistyneen menettelyyn, jonka perusteella hänet voitaisiin määrätä liiketoimintakieltoon. Huomioon otetaan velallisen lisäksi velallisyhtiön henkilökohtaisesti vastuunalaisen yhtiömiehen ja velallisyhtiön johtoon kuuluvan henkilön toimet.

On selvää, että jos hakemuksessa on viittaus YrSanL 7.2 §:n mukaiseen esteeseen tai keskeytysperusteeseen, hakemus on lähtökohtaisesti keinotteluluonteisuutta osoittava. Jo epäily velallisen rikoksesta on vakava väite, johon velkojat eivät esteväitteiden vähyydestä päätellen vetoa kevyin perustein. Väitteet velallisen rikoksista on siis syytä ottaa vakavasti hakemuksen keinotteluluonteisuutta ajatellen.

Säännös on muotoiltu siten, että pääsääntö on, että tällainen velallinen suljetaan saneerausmenettelyn ulkopuolelle.¹⁶⁷ Kuitenkin toisin kuin muut esteperusteet, edellä mainitut kriminaalipoliittiset esteet ovat relatiivisia, eli saneerausmenettely voidaan aloittaa esteestä huolimatta, jos siihen on erityisiä vastasyitä.¹⁶⁸ Lain esitöistä voi mielestäni tulkita, että jo edellä mainituista rikoksista aloitetut esitutkinnat tai nostetut syytteet riittävät esteen toteamiseksi,

¹⁶⁵ HE 182/1992 vp, s. 68.

¹⁶⁶ Koulu 2007, s. 111–112.

¹⁶⁷ Kärki 2021, s. 94.

¹⁶⁸ Koulu 2022b, kohta IV 3.2.3. Hallituksen esityksessä (HE 182/1992 vp, s. 95) on lueteltu kolme esimerkinomaista vastasyitä. Niiden on oltava kuitenkin sellaisia, että ne osoittavat moitittavan toiminnan olleen siinä määrin anteeksiannettavaa, että saneerausmenettely voidaan siitä huolimatta aloittaa. Näin Kärki 2021, s. 94.

mutta voidaan myös katsoa, että vasta oikeudenkäynnin tai esitutinnan tulos merkitsisi estettä.¹⁶⁹

YrSanL 7.2 §:n mukainen este on mainittu aineistossa 13 kertaa. Keskeytysperusteena se on mainittu neljä kertaa. Useimmiten este esiintyy yhdessä YrSanL 7.1 § 4 kohdan mukaisen esteväitteen kanssa, sillä vain kahdesti esteväite esitettiin ilman 4 kohdan mukaista esteväitettä. Keskeytysväitteistä kolme neljästä tuli hyväksytyiksi. Vain neljässä tapauksessa 13:sta hakemuksissa esiintyneistä esteväitteistä käräjäoikeus katsoi esteväitteen pitävän paikkansa.

Aineistossa esteväitteitä on perusteltu mm. poliisille tehdyillä rikosilmoituksilla, joissa rikosnimikkeinä olivat törkeä petos ja törkeä velallisen epärehellisyys. Esitutkinta oli suorittamatta, joten käräjäoikeus ei katsonut, että sillä olisi ollut aihetta epäillä velallisen puolesta toimineiden henkilöiden syyllisyyteen rikokseen. Toisessa tapauksessa velkoja katsoi velallisen edustajan syyllistyneen törkeään velallisen epärehellisyyteen asiassa, mutta koska edes rikosilmoitusta ei ollut tehty, esteperustetta ei käräjäoikeuden mukaan ollut. Eräässä tapauksessa käräjäoikeus taas katsoi, että oli syytä epäillä, että yhtiön toiminnassa on syyllistytty velallisen epärehellisyyteen tai törkeään velallisen epärehellisyyteen. Taustalla oli se, että verovelka jätetty maksamatta ja osakaslainat kasvaneet huomattavasti.

Hakemuksia, joissa YrSanL 7.2 §:n mukaisia esteväitteitä on esitetty yhdistää lisäksi se, että niissä on usein esitetty runsaasti muitakin esteväitteitä. Lisäksi useita hakemuksia on käsitelty suullisissa istuntokäsittelyissä. Istuntokäsittely ei toisaalta välttämättä useiden esteperusteiden tapauksessa viittaa viivyttelyyn, koska todistelu voi vaatia suullista käsittelyä asioiden monimutkaisuuden vuoksi.

YrSanL 7.2 §:n mukainen esteperuste tai keskeytysperuste on ilman muuta yksin keinotteluluonteisuutta osoittava piirre saneeraushakemuksissa. Liiketoiminnassa tapahtuneet tai epäillyt rikokset kuvastavat yritystoimintaa, jossa epäasiallista hyötyä on haettu rikollisin keinoin – siis keinottelua vakavimmillaan.

4.3 Muut mahdollisesti keinotteluluonteiset piirteet hakemuksissa

4.3.1 Lausumat

Asianosaisen kuulemisperiaatteen mukaan asianosaisella on oikeus antaa kirjallinen vastine tai selitys muiden asianosaisten esittämästä oikeudenkäyntiaineistosta.¹⁷⁰ Saneerausvelallisen tapauksessa tämä tarkoittaa hakemismenettelyssä oikeutta antaa lausuma esimerkiksi

¹⁶⁹ HE 182/1992 vp, s. 95.

¹⁷⁰ Virolainen – Vuorenperä 2021, kohta I 4.3.

velkojan saneeraushakemuksesta antaman lausuman johdosta. Tutkimuksen aineistoa läpi käytessä syntyi vaikutelma siitä, että hakemuksen keinotteluluonteisuuteen saattaisi vähäiseltä osaltaan vaikuttaa se, miten hakija reagoi saneeraushakemuksesta annettuun sitä vastustavaan lausumaan.

Ei voida sanoa yksiselitteisesti, miten velkojan lausumaan vastaamatta jättäminen tai toisaalta siihen vastaaminen vaikuttavat arvioon hakemuksen keinotteluluonteisuudesta. Jos hakija on nähnyt hakemuksensa eteen sen verran vaivaa, että on toimittanut joko kerralla tai täydennyksin sellaisen hakemuksen, joka on voitu ottaa oikeudenkäynnin pohjaksi, on jonkin verran epäilyksiä herättävää, että tämä sitten jättää vastaamatta velkojan saneerausmenettelyn aloittamista vastustavaan lausumaan tai tuomioistuimen lausuman johdosta esittämisiin kysymyksiin. Velkojat saattavat esittää vakaviakin syytöksiä velallisen toiminnasta, joten miksi jättää enää siinä vaiheessa puolustamatta hakemustaan ja antamatta lausumaa, jos jo hakemuksen eteen on nähty vaivaa ja sen laatimiseen on osoitettu resursseja? Liian lyhyestä määräajasta lausuman antamiseenkaan ei voi olla kyse, sillä lausumienkin antamiseen voi saada lisää aikaa, ja hakemuksen tekemisessä mahdollisesti avustanut asiamies voi auttaa lausuman laatimisessa. Todennäköisimmin kyse on siten siitä, että hakija on tulkintani mukaan ”luovuttanut” joko sen suhteen, että yrittäisi kaikin keinoin saada saneerausmenettelyn alkamaan uskoen viimeiseen asti yrityksensä tulevaan menetykseen. Vielä todennäköisempää kuitenkin lienee, että hakija on ”luovuttanut” sen suhteen, että se enää pyrkisi pidentämään saneeraushakemusprosessia, jonka se alun perin aloittikin keinottelullisin tarkoituksin. Hakemuksen puolustamisen lopettamiseen voi olla syynä se, että hakija kenties sai hakemuksen vireille tultua tehtyä suunnittelemansa epäasianmukaiset toimet. Voi myös olla, että hakija ei vain enää tahtonut jatkaa hakemusprosessin pitkittämistä, jos velkojan lausumasta oli käynyt ilmi tietoja, joita se ei voisi enää mitenkään uskottavasti selittää muuksi.

Tällaisia velkojan lausumasta ilmi käyneitä tietoja olivat mm. eräässä hakemuksessa esiintyneet verottajan (YrSanL 7.1 § 4 kohdan mukaisen esteperusteen perusteluiksi) esille tuomat väitteet siitä, että hakija olisi sopimattomasti loukannut velkojien oikeutta siten, että sen maksukyvyttömyys johtuisi itse asiassa hakijayrittäjän liiketaloudellisesti tarpeettomasta osakaslainasta sekä ylisuuresta palkasta, jota oli nostettu samaan aikaan, kun verovelka kasvoi merkittävästi. Hakija ei antanut vastalausumaa. Toisessa tapauksessa verottaja katsoi, että yhtenä syynä yhtiön maksukyvyttömyyteen oli se, että yhtiön varoja on käytetty velkojien vahingoksi sopimattomalla tavalla. Yhtiön osakkaat olivat nostaneet yrityksestä merkittäviä osakeyhtiölain mukaisia osakaslainoja samalla kun yhtiön käyttökate on ollut negatiivinen ja verovelan maksut verohallinnolle vähäisiä. Hakija ei antanut vastalausumaa.

Tällaisessa tilanteessa velkojan lausumaan vastaamatta jättäminen on keinotteluluonteisuutta osoittava tai keinotteluluonteisuutta vahvistava piirre. Jättämällä vastaamatta velkojan lausuntopyyntöön eli puolustamatta omaa kantaansa velallinen osoittaa, että sillä ei ole vakavamielistä saneerauspyrkimystä, kun se jättää tekemättä toimen, jolla se voisi ajaa hakemusasiaansa. Velallinen luo vaikutelman menettelyn väärinkäyttämistä, kun se jättäytyy syrjään itse hakemansa saneerausmenettelyn jatkosuunnittelusta. Oikeuskirjallisuudessa on tarkasteltu ratkaisua KKO 2003:109. Siihen perustuen on nähty, että jos velallinen aikoo osoittaa vakavaa saneerauspyrkimystä, velallisen on valmisteltava saneerausta, vaikka saneerausmenettelyn alkamisesta ei ole vielä varmuutta.¹⁷¹ Tämä vahvistaa oletusta siitä, että passiiviseksi jättäytyminen osoittaisi hakemuksen keinottelutarkoitusta.

Vastalausuman antaminen on jokaisen hakijan lainmukainen oikeus. Onhan asianosaisten kuuleminen yksi prosessioikeuden peruseriaa-¹⁷² Jossain tilanteissa tällaisen lausuman antaminen voi kuitenkin itsessään vahvistaa epäilyä hakemuksen keinotteluluonteisuudesta. Tämä voisi tulla kysymykseen, jos lausuman antamisella voidaan katsoa tavoitellun saneerausmenettelyn hakuprosessin pidentämistä (konkurssin lykkäämiseksi tai lisäajan saamiseksi esim. epäasiallisten taloudellisten järjestelyjen tekemistä varten). Lausuman antaminen ja erityisesti lisäajan pyytäminen tällaisen lausuman antamiseen voidaan katsoa keinotteluluonteiseksi toiminnaksi yhdistettynä muihin keinotteluluonteisiin hakemuksen piirteisiin. Aineistosta havaittiin, että saneerausmenettelyn keston pidentämiseksi annettua lausumaa saattoivat edeltää aiemmatkin määräaikojen pidennyspyynnöt. Kyseessä olivat jo hakemuksessa pyydetty lisäaika hakemuksen täydentämiseen ja lisäaikapyyntö täydennyskehottuksessa asetetulle määräajalle.

4.3.2 Muita havaintoja

Seuraavassa mainitaan lyhyesti joitakin muita seikkoja, joiden on havaittu viittaavan mahdollisesti keinottelutarkoituksin vireille pantuun saneeraushakemukseen.

Velallinen vaatii tätä koskevan konkurssiasian ja/tai saneerausmenettelyhakemuksen suullista istuntokäsittelyä.

¹⁷¹ Koulu 2022b, kohta IV 3.2.4. Koulu kirjoittaa, että ratkaisussa KKO 2003:109 esteperuste ei tullut aloittamisharkinnassa sovellettavaksi, kun velallinen oli ennen hakemuksen jättämistä korjannut liiketoiminnan vakavimmat puutteet ja ollut ”muutoinkin uskottavalla tavalla valmistelemassa suunnitelmaa velkajärjestelyksi”.

¹⁷² Virolainen – Vuorenpää 2021, kohta I 4.3.

Konkurssiasiat ja saneerausasiat ratkaistaan yleensä kärjäoikeuden kansliassa. Jos osapuoli, tässä tapauksessa velallinen, vaatii suullista istuntokäsittelyä, kun sellaiselle ei ole ilmeistä tarvetta, kyse voi olla pyrkimyksestä viivyttää saneerausprosessin kesto.

Päätösten tiedoksi antamisessa velalliselle on haasteita.

Tuomioistuinten saneerausasiakirjoista kävi ilmi, että joillekin hakijoille oli pitänyt toimittaa henkilökohtaisesti haastemiehen toimittamana esimerkiksi hakemus konkurssiin asettamisesta (ennen saneeraushakemuksen vireilletuloa) tai saneerausmenettelyn keskeytyshakemus. Haastemiesten mukaan jotkin hakijat myös pyrkivät välttelemään heitä esimerkiksi jättämällä saapumatta paikalle sovittuihin tapaamisiin ja vastaamatta puheluihin sekä oleskelemalla ulkomailla.

Velallinen ilmoittaa tyytymättömyyttä kärjäoikeuden päätökseen ja mahdollisesti valittaa tämän asiaan annetusta päätöksestä.

Nämä toimet ovat tietenkin hakijan oikeuksia. Kuitenkin yhdistettyinä muihin mahdollisesti keinotteluluonteisiin hakemuksen piirteisiin oli mahdollista saada vaikutelma, että näillä toimilla ei pyritty vakavamieliseen yrityksen toiminnan tervehdyttämiseen.

Yritys on hiljattain muuttanut nimeään.¹⁷³ Yritys on hiljattain vaihtanut toimipaikkaansa.

Jos yrityksen nimi on vaihtunut hiljattain täysin erilaiseksi kuin aiemmin, herää kysymys siitä, halutaanko nimenmuutoksella esimerkiksi väistää edelliseen nimeen yhdistettyä negatiivista mainetta. Toimipaikkaa vaihtamalla voidaan tavoitella konkurssiprosessin pitkittämistä¹⁷⁴.

Hakija esittää selvittäjäksi asiamiehenään toimivan saneerauskonsulttinsa luottojuristia.

Eräiden saneerauskonsulttien nk. luottojuristit kävivät nopeasti ilmi tapauksia läpi käydessä. Nimet toistuivat jatkuvasti samojen konsulttien hakemuksissa. Näitä luottojuristeja yhdisti lisäksi se, että he eivät aina olleet asianajajia (yleensä selvittäjäksi valitaan asianajaja) ja he työskentelivät usein eri alueella kuin missä saneeraushakemuksen jättänyt yritys harjoitti toimintaansa. Aiemmin saneerausasioiden ammattilaisille tehdyssä kyselytutkimuksessa ilmassa oli epäluottamusta näiden toimijoiden esittämiä selvittäjiä kohtaan. Nähtiin, että nämä selvittäjät jatkaisivat ohjelmaehdotusten laatimista toivottomassakin tilanteessa¹⁷⁵.

¹⁷³ Korkeimman oikeuden ratkaisussa 1996:2 oli myös kyse väärinkäytöstapauksesta, jossa yrityksen nimenmuutos oli osana väärinkäytösmenettelyä. Kyse oli palkkaturvaa oikeudesta periä takaisin palkkaturvana maksettua saatavia aiemmalta yhtiöltä.

¹⁷⁴ Eräässä tapauksessa toimipaikkaa vaihdettiin kahden saneeraushakemuksen välillä Helsingistä pikkupaikkakunnalle Lappiin, mikä oli epäuskottavaa.

¹⁷⁵ Kärki 2021, s. 69.

Yhtiön ala on investointi-intensiivinen, eli usein esimerkiksi tieliikenteen tavarankuljetus, rakennusala tai ravintola-ala.

Velallisyhtiön omistajahenkilö on toiminut aiemminkin toisessa yrityksessään samoin, eli jollakin tietyllä keinotteluluonteisella tavalla. Keinottelun kaavaa saatetaan toistaa myös rinnakkaisessa yrityksessä.

Kyseessä ovat nk. ketjuttajat. Eräässä tapauksessa asian esille tuoneen velkojan (verottajan) mukaan toistuva toimintatapa viittaa tarkoitukselliseen yrityssaneerauslain hyväksikäyttöön.

5 SANEERAUSMENETTELYN ALKAMISEN JÄLKEISET SEIKAT JA KEINOTTELUTAPAUKSET

5.1 Toistuvat hakemukset

Saneerausvelalliset käyttivät aineistossa keinotteluun monenlaisia tapoja. Erään tavan oletettiin olevan useamman saneeraushakemuksen vireille paneminen peräkkäin ajallisesti lähellä toisiaan. Saneeraushakemusten väliin jäävä lyhyt aika osoittaisi osaltaan tai jopa yksin hakemuksen keinotteluluonteisuutta, sillä lyhyessä ajassa, etenkin vain muutamissa päivissä, ei ole mahdollista laatia uutta, uskottavaa hakemusta. Yritystoiminnassa muutokset voivat olla nopeitakin, mutta ellei hakija vetoa tällaiseen äkilliseen olosuhteiden muutokseen, tavallisesti saneeraushakemusten välille tarvitaan muutama kuukausi, jotta yritys saa kehitettyä toimintaansa ja uusi saneeraushakemus voisi olla uskottava ja johtaa menestyksekkääseen saneeraukseen¹⁷⁶. Tässä tutkimuksessa *toistuvat saneeraushakemukset* määritelläänkin hakemuksiksi, joissa saneerausmenettelyä haetaan pian sen jälkeen, kun aikaisemman hakemuksen käsittely on päättynyt.¹⁷⁷

Etukäteen oletettiin, että yhtä useamman saneeraushakemuksen jättäminen ajallisesti lähellä toisiaan olisi harvinaista. Mitä nopeammin uusi hakemus pantaisiin edellisen hakemuksen käsittelyn päättymisen jälkeen vireille, sitä todennäköisemmin olisi kyse epäasiallisin tarkoituksin jätetystä keinotteluluonteisesta hakemuksesta ja hakijasta. Jos aiempi saneeraushakemus olisi peruutettu tai jätetty tutkimatta, toinen hakemus ei kuitenkaan automaattisesti merkitsisi keinotteluluonteista hakemusta, jos kyse olisi siitä, että hakija olisi hakemusten välisenä aikana panostanut laadukkaan, uskottavan saneeraushakemuksen laatimiseen. Tällaisesta menettelystä todistaisi parhaiten myöhemmän hakemuksen johdosta *aloitettu menestyksekkäs* menettely. Mutta jos toinenkin hakemus olisi yhä puutteellinen ja epäuskottava, kyse olisi keinotteluluonteisuudesta. Kolme hakemusta tai enemmän merkitsisi aina keinotteluluontisuutta itsessään, koska niin monessa lyhyessä ajassa vireille laitetussa hakemuksessa ei voine enää olla kyse vilpittömin mielin vireille pannusta, laadukkaasta hakemuksesta, kun puhutaan enintään vuoden sisällä vireille pannuista hakemuksista. On kuitenkin otettava huomioon, että vaihtoehtoisena selityksenä voi kuitenkin toimia myös hakijan ymmärtämättömyys.

¹⁷⁶ Ks. Koulu 2007, s. 127.

¹⁷⁷ Ks. toisin Koulu 2022b, IV 3.2.4. Koulu on määritellyt toistuviksi hakemuksiksi sellaiset hakemukset, joissa saneerausmenettelyä haetaan pian sen jälkeen, kun aikaisempi hakemus on *hylätty*. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että käsitys on vanhentunut tai virheellinen, sillä ainakaan tämän tutkimuksen aineistossa ei ollut yhtäkään toistuvaa hakemusta, joka olisi jätetty sen jälkeen, kun edeltävä hakemus olisi hylätty.

Hypoteesien selvittäminen aloitettiin kartoittamalla kaikki saneeraushakijat, jotka panivat vuonna 2019 vireille enemmän kuin yhden hakemuksen. Näiden hakijoiden hakemuksista selvitettäisiin hypoteesien avulla keinotteluluonteiset hakijat. Tutkimuksessa selvisi, että kuten oli oletettukin, useamman kuin yhden hakemuksen jättäminen on varsin harvinainen ilmiö. Aineistossa oli 12 yritystä, jotka jättivät vähintään kaksi saneeraushakemusta. Nämä yritykset jättivät yhteensä 28 hakemusta, jotka olivat vähintään kaksi eri saneeraushakemusta vireille panneen saman hakijan ensimmäinen, toinen, kolmas tai neljäs hakemus tarkastelujakson eli vuoden 2019 aikana.¹⁷⁸ Sama hakija on toki voinut jättää hakemuksia muinaakin vuosina, mutta ne kuuluvat tämän tutkimuksen ajallisen rajauksen ulkopuolelle eikä niitä ole siten otettu huomioon. Yhdeksän yritystä jätti kaksi hakemusta, kaksi yritystä jätti kolme hakemusta ja yksi yritys jätti neljä hakemusta. Kun koko aineistossa on 303 hakijayritystä,¹⁷⁹ useamman kuin yhden hakemuksen jätti siten vain 4,0 % hakijayrityksistä. On kuitenkin huomioitava, että kyseessä ovat vain saman, vuoden 2019 hakemukset. Voi olla, että hakijoilla oli aiempina vuosina muita hakemuksia ja pohjalla. Näin ollen ilmiö voi olla tässä esitettyä laajempi, mutta huomio itsessään osoittaa ilmiön olemassaolon ja mahdollistaa alustavien päätelmien tekemisen ilmiön toteuttamistavasta ja merkityksestä.

Keinotteluluonteisuuden selvittäminen oli tarkoituksenmukaisinta aloittaa käänteisesti. Selvisi, että joukossa oli ainakin kolme tapausta, jotka eivät olleet keinotteluluonteisia. Syynä sille, että toistuvat hakemukset eivät ole keinotteluluonteisia on ensinnäkin hakemusten välinen pitkä aika. Yksi toisteisia hakemuksia vireille panneen hakijan tapaus ei siten osoittautunut keinotteluluonteiseksi, vaikka sen hakemukset eivät tulleet hyväksytyiksi (hakija peruutti molemmat hakemuksensa), sillä hakijan ensimmäisen hakemuksen käsittelyn päättämispäivällä ja toisen hakemuksen vireilletulolla oli eroa 5,5 kuukautta. Sitä ei voida enää katsoa lyhyeksi ajaksi.

Muut kaksi toisteisten hakemusten hakijoiden tapausta eivät olleet keinotteluluonteisia toisteisuudestaan huolimatta, koska lopulta niiden viimeisin hakemus johti saneerausmenettelyn aloittamiseen ja saneerausohjelman vahvistamiseen. Näistä hakijoista toinen pani vireille

¹⁷⁸ Aineiston eräällä hakijalla aineistossa laskennallisesti kaksi hakemusta, mutta hakemuksia ei lasketa mukaan tässä esiteltyihin lukuihin. Kyse oli saneeraushakemuksesta, jonka käräjäoikeusoli hylännyt, ja jonka hoivioikeus palautti käsittelyyn. Jotta hakemuksiin kohdistuneet pidennyspyynnöt ja muu voitiin mielekkäästi erotella tutkimustarkoituksia varten, saneeraushakemukset katsottiin kahdeksi eri hakemukseksi. Kyseiset hakemukset eivät kuitenkaan lasketa näihin lukuihin, sillä katson hakemusten olevat luonteeltaan erilaisia muutoksenhaun johdosta. Toistuvissa hakemuksissa kyse on täysin uuden hakemuksen vireille laittamisesta, mutta tässä sama asia vain käsiteltiin uudelleen.

¹⁷⁹ Määrä kuvaa aineistossa olevien hakijayritysten määrää. Se saadaan laskutoimituksella $319-28+12=303$.

kaksi hakemusta ja toinen kolme hakemusta. Kyseisten hakijoiden keinotteluluonteisuutta vastaan puhuu osaltaan sekin, että näissä tapauksissa konkurssihakemusta ei ollut vireillä ennen yhtäkään toistuvista hakemuksista, eikä sellaista itse asiassa ollut vireillä tarkasteluajankohtaan mennessäkään Tutkimushypoteesi siitä, että toistuvien hakemusten runsas määrä (esim. kolme tai neljä hakemusta) merkitsisi automaattisesti keinotteluluonteisuutta, ei siis pitänyt paikkansa ainakaan tässä pienessä joukossa.

Yhden hakijan toistuvat hakemukset eivät ole yksiselitteisesti tulkittavissa keinotteluluonteisiksi tai toistuviksi. Sen hakemuksilla oli väliä 81 päivää eli 2,7 kuukautta, mikä ei ole lyhyt aika tässä kontekstissa, eikä puhu keinotteluluonteisuuden puolesta. Toisaalta hakemuksien keinotteluluonteisiksi katsomista tukee se, että kumpikin hakija hakemus on jätetty puutteellisenä. Toinen jätettiin tutkimatta ja toista vastustettiin YrSanL 7.1 § 4 kohdan mukaisella esteellä, mutta menettely aloitettiin. Menettely lakkasi, kun saneerausohjelmaa ei saatu vahvistettua. Konkurssihakemus tuli vireille vasta ensimmäisen saneeraushakemuksen jälkeen. Katson hakijan hakemusten olevan kuitenkin keinotteluluonteisia näihin seikkoihin perustuen, vaikka ensimmäinen hakemus on sitä vasta jälkikäteisesti.

Näin ollen jäljelle jäivät mahdollisesti keinotteluluonteiset toistuvien hakemusten *hakijat*, joita oli yhdeksän. Hakemuksia nämä jättivät aineistossa yhteensä 22 kappaletta. Ensinnäkin hakijoiden toistuvien hakemusten välillä oli vain suhteellisen vähän aikaa. Mitä lyhyempi aika aikaisemmasta hakemuksesta on kulunut, sitä enemmän uutta hakemusta on syytä pitää keinotteluluonteisena.¹⁸⁰ Peräti neljän hakijan tapauksessa eli 44,4 % tapauksista (N=9) *toinen* saneeraushakemus pantiin vireille *samana tai seuraavana päivänä* siitä, kun edeltävän hakemuksen käsittely on päättynyt. Keskimäärin keinotteluluonteisiin toistuviin hakemuksiin kuuluvat hakemukset pantiin vireille 17 päivässä (N=13)¹⁸¹ edeltävästä hakemuksesta mediaanin ollessa vain kuusi päivää. Vaihteluväli oli 0–81 päivää. Aineistossa eniten hakemuksia jättänyt hakija ketjutti hakemuksiaan ainoana yhteensä neljällä hakemuksella paneamalla vireille uuden hakemuksen joka kerralla aina *samana päivänä*, kun edellisestä hakemuksesta tehtiin päätös jättää hakemus tutkimatta. Erään hakijan kohdalla toistuvat hake-

¹⁸⁰ Samansuuntaisesti Koulu 2007, s. 127.

¹⁸¹ Toisia, kolmansia ja neljänsiä hakemuksia. Mukana ei ole kolmen ei-keinotteluluonteiseksi katsotun hakijan hakemuksia.

mukset voitaisiin katsoa kuitenkin pikemminkin ymmärtämättömyydestä kuin keinottelutarkoituksesta johtuvaksi. Hakemuksia tarkastelemalla on herännyt epäily, että hakijan asiamies on saattanut johtaa tätä harhaan.¹⁸²

Otoksen hakijoiden hakemusten keinotteluluonteisuutta vahvistavat myös muut keinottelutarkoitusta mahdollisesti osoittavat seikat ja epäselvyydet. Ensinnäkin useimmat hakemukset olivat myös olleet puutteellisia. Toiseksi erään hakemuksen täydentämiseen oli pyydetty lisääntymistä kolmesti, ja toisessa tapauksessa velkojat vastustivat saneerausmenettelyn aloittamista listaamalla ja perustelemalla huolellisesti kaikki yrityssaneerailain 7.1 §:n mukaiset esteperusteet sekä 7.2 §:n mukaisen esteperusteen. Eräällä hakijalla taas oli poikkeuksellinen tapa viivyttää konkurssia ja pitkittää saneerausprosessia panemalla uudelleen vireille saman saneeraushakemuksen samana päivänä, kun edellinen on päätetty jättää tutkimatta. Hakijapani vireille kaikkiaan neljä toistuvaa hakemusta.

Oikeuskirjallisuudessa on myös arvioitu, että hakijan ei kannattaisi hakea muutosta hylättyyn saneeraushakemukseen. Hakemuksen hylkäävä päätös ei saa oikeusvoimaa, joten hakija voi tehdä välittömästi uuden saneeraushakemuksen. Toisaalta välittömissä uusissa hakemuksissa tuomioistuimelle luultavasti syntyy kielteinen ennakoasenne, ellei hakija vetoa uskottavaan olosuhdemuutokseen.¹⁸³

Voidaan tulla lopputulokseen, että jos velallinen jättää useamman kuin yhden peräkkäisen saneeraushakemuksen, kyse on useimmiten keinotteluluonteisesta hakemuksesta. Keinotteluluonteisen hakemuksen todennäköisyyttä nostaa erityisesti se, mitä lyhyempi aika on kulunut edeltävän hakemuksen käsittelyn päättymisestä. Toistuvien, keinotteluluonteisiksi arvioitavien hakemusten tapauksessa on tavallista jättää toinen hakemus jo samana tai seuraavana päivänä tai keskimäärin alle kolme viikon sisällä ensimmäisen hakemuksen käsittelyn päättymisestä, mikä on piirre, josta tuomioistuinten olisi helppoa havaita keinotteluluonteiset hakijat ja päättää näiden hakijoiden saneeraushakemusten käsittely mahdollisimman pian. Ainoastaan jos peräkkäisten hakemusten välillä on vähintään noin muutama¹⁸⁴ kuukausi, kyse ei ole keinotteluluonteisesta hakijasta. Tämä arviointi voi kuitenkin olla näkemyseni mukaan tapauskohtaista hakemusten piirteistä ja väliin jäävän ajan pituudesta riippuen.

¹⁸² Hakemus oli myös perusteeton. Ks. samasta tapauksesta kohta 3.6.

¹⁸³ Koulu 2022b, kohta IV 3.1.1.

¹⁸⁴ Samansuuntaisesti Koulu 2007, s. 127.

Tutkimus osoittaa, että hakemuksen uusiminen välittömästi keinottelutarkoituksessa on varsin harvinaista. Vain yhdeksän hakijaa eli 3,0 % kaikista hakijoista (N=303) jätti useamman kuin yhden hakemuksen keinottelutarkoituksessa vuonna 2019. Epäkohta ei siis ole käytännössä kovinkaan merkittävä. Hakemusten välitöntä uusimista ei voida kuitenkaan jättää huomiotta arvioitaessa saneeraushakemusten keinotteluluonteisuutta.

5.2 Julkisselvitykseen siirtyminen

Tämän tutkimuksen tavoitteena on myös selvittää keinotteluluonteisten saneeraushakemusten seurauksia. Joidenkin tutkimuksen aineistoon kuuluvien saneerausmenettelyhakijayhtiöiden havaittiin siirtyneen julkisselvitykseen.

Julkisselvitys on konkurssilain (KonkL11 luku) alainen menettely, jossa konkurssiasiamies ottaa vastattavakseen yksittäisen konkurssipesän selvityksestä. Menettelyyn voidaan määrätä konkurssissa oleva yritys, jolloin konkurssi jatkuu julkisselvityksenä, jos sitä voidaan pitää perusteltuna pesän varojen vähäisyyden taikka velalliseen tai konkurssipesään kohdistuvien selvitystarpeiden tai muun erityisen syyn vuoksi (KonkL 11:1.1). Kyse on julkisesta pesänselvityksestä verrattuna yksityiseen pesänselvitykseen, konkurssipesän pesänhoitaja-johtoiseen selvitykseen.¹⁸⁵

Julkisselvitykseen siirtyminen on vakava keinotteluluonteisen saneeraushakemuksen seuraus, jossa velkojat menettävät vaikutusvaltaansa ja yhtiön kulut lisääntyvät, jos se ei ole varaton. Menettelyyn siirtyminen merkitsee sitä, että kun velallisen päätösvalta yhtiöön on loppunut jo konkurssin alkaessa, julkisselvityksessä pesänhoitajan määräys ja velkojienkin päätösvalta konkurssissa lakkaavat ja konkurssipesän hallintoa alkaa hoitaa konkurssiasiamiehen määräämä julkisselvittäjä (KonkL 11:2.1). Velkojien asema säilyy kuitenkin muilta osin ennallaan, jotta ne voivat esimerkiksi valvoa saatavansa tai käyttää hallussaan olevaan panttiin liittyviä oikeuksiaan.¹⁸⁶ Lisäksi jos yritys ei ole varaton,¹⁸⁷ julkisselvityksestä aiheutuu sille kuluja. Vaikka julkisselvitys on valtiövetoinen menettely, julkisselvityksessä konkurssimenettelyä jatketaan valtion varoilla vain siltä osin kuin pesän omat varat eivät riitä menettelyn kustannuksiin (KonkL 11:3).¹⁸⁸

¹⁸⁵ Koulu 2022a, kohta II 1.3.3.

¹⁸⁶ Konkurssiasiamiehen toimisto, kohta Konkurssipesän hallinto. Julkisselvityksen aikana velkojilla ja velallisella säilyy myös konkurssilain mukainen oikeus tiedonsaantiin konkurssipesästä. Julkisselvittäjän on toimittava heille vuosittain selonteko konkurssipesän hallinnosta (KonkL 14:11).

¹⁸⁷ Konkurssiasiamiehen toimisto, kohta Julkisselvitys. Pääsääntöisesti valtio ei kuitenkaan vastaa sellaisista kustannuksista, jotka ovat syntyneet ennen julkisselvitykseen siirtymistä.

¹⁸⁸ Konkurssiasiamiehen toimisto, kohta Valtion varoilla.

Julkisselvitykseen siirtyminen on keinotteluluonteisuuden kannalta kiinnostava seikka yrityksen historiassa julkisselvitykseen siirtymiseen johtavien perusteiden vuoksi. Käytännössä lähes kaikissa tapauksissa julkisselvitystä haetaan kahdella tai jopa useammalla perusteella, joista keskeisin ja yleisin peruste on konkurssivelalliseen liittyvä *selvitystarve*, joka toteutuu 85 prosentissa tapauksista. Selvitystarpeessa on kyse useimmiten siitä, että konkurssipesän hallinto ei kykene saattamaan tehtävää loppuun asti, eikä pesässä ole riittävästi varoja, jotta uuden pesänhoitajan määrääminen olisi tarkoituksenmukaista. Jos tällöin pesän annettaisiin vain raueta, talousrikollisuus ja harmaa talous voisi jäädä piiloon. Velalliseen kohdistuva selvitystarve liittyy siten kiinteästi harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjuntaan, ja julkisselvityksen avulla voidaan toteuttaa rikos- ja vahingonkorvausvastuita ja liiketoimintakieltoja. *Rikosepäily* taas on ollut julkisselvityksen perusteena 75 prosentissa tapauksista. Muut selvitystarpeet liittyvät esim. vahingonkorvausvastuisiin sekä takaisinsaanteihin. Yksistään pesän vähävaraisuutta ei ole pidetty riittävänä perusteena julkisselvitykseen siirtymiselle, vaikka konkurssilaki sen mahdollistaakin.¹⁸⁹

Julkisselvitykseen siirtyminen voi toki johtua myös seikoista, jotka eivät johdu yhtiön itsensä menettelystä,¹⁹⁰ mutta aloittamisperusteista huolimatta julkisselvitystilaan siirtyminen tarkoittaa joka tapauksessa aina sitä, että hakija on maksukyvytön, siis asetettu konkurssiin. Lisäksi se tarkoittaa yleensä sitä, että yrityksessä on vakavia selvityksen tarpeessa olevia asioita, kuten talousrikollisuutta ja harmaata taloutta. Lisäksi jos yksi perusteista on rikosepäilyperuste, tapauksessa on kyse vähäisiä rikosepäilyjä vakavammista rikostapauksista.¹⁹¹ Kun huomioon otetaan, että rikosepäily on perusteena kolmelle neljäsosalle julkisselvitykseen siirtymisistä ja talousrikollisuuden ja harmaan talouden torjuntaankin liittyvä selvitystarve on perusteena vielä suuremmalle osalle siirtymisiä, julkisselvitykseen siirtymistä on pidettävä oletusarvoisesti jälkikäteen havaittavissa olevana keinotteluluonteisuudesta osoitavana seikkana.

Käräjäoikeudet ovat tehneet viime vuosina vuosittain päätöksiä julkissaneeraukseen siirtymisestä noin viidestäkymmenestä seitsemäänkymmeneen päätöstä vuodessa.¹⁹² Tutkimuksen aineiston hakijoista 11 oli siirretty julkisselvitykseen. Kahdella hakijalla oli aineistossa kaksi hakemusta, joten julkissaneeraukseen johtaneita saneeraushakemuksia oli yhteensä 13.

¹⁸⁹ Konkurssiasiamiehen toimisto, kohta Julkisselvitys ja Julkisselvitykseen valikoituminen.

¹⁹⁰ Selvitystarve voi johtua esimerkiksi pesänhoitajan vakavasta sairastumisesta tai kuolemasta.

¹⁹¹ Konkurssiasiamiehen toimisto, kohta Julkisselvitys ja Julkisselvitykseen valikoituminen.

¹⁹² Esimerkiksi vuonna käräjäoikeuksissa 2019 tehtiin kaikkiaan 47 päätöstä siirtymisestä julkisselvitykseen. (Tilastokeskus 2020) ja vuonna käräjäoikeuksissa 2020 tehtiin kaikkiaan 66 päätöstä siirtymisestä julkisselvitykseen (Tilastokeskus 2021a).

Julkisselvitykseen siirrettyjen saneeraushakemuksen jättäneiden hakijoiden määrä voi vaikuttaa vähäiseltä verrattuna käräjäoikeuksien vuosittain tekemiin päätöksiin. Lukemien vertailukelpoisuudessa on kuitenkin huomioitava, että tästä tutkimuksesta saatuun lukemaan kuuluvat vain ne julkisselvitykseen siirtyneet yritykset, joita on koskenut ennen konkurssi-hakemusta ainakin saneeraushakemus ja mahdollisesti saneerausmenettely.

Aineiston 13 julkisselvitykseen siirtynyttä hakemustapausta osoittavat keinotteluluonteisuutta monella tapaa, joten ei ole yllättävää, että ne ovat päätyneet julkisselvitykseen. Joukossa on esimerkiksi kaksi yritystä, jotka ovat panneet vireille vuonna 2019 toistuvia saneeraushakemuksia, kaksi hakemusta kumpikin. Julkisselvitykseen johtaneita hakemuksia on siten aineistossa 13 kappaletta.

Tarkastellaan kaikkia 13 hakemusta.¹⁹³ Joukko voidaan jakaa aloitettuihin menettelyihin ja aloittamisharkintaan jääneisiin menettelyihin. Saneerausmenettely oli aloitettu käräjäoikeudessa viiden hakemuksen johdosta. Kolme näistä viidestä hakemusta hylättiin, yksi jätettiin sillensä peruutuksen johdosta ja viisi jätettiin tutkimatta puutteellisina. Yhdessäkin aloitettussa menettelyssä ei vahvistettu saneerausohjelmaa. Aloitetut saneerausmenettelyt kestivät keskimäärin 164 päivää eli noin 5,5 kuukautta, mikä oli vähemmän kuin saneerausmenettelyn keskimääräinen kesto (215 päivää) aineiston kaikissa tapauksissa, joissa menettely ei päättynyt saneerausohjelman vahvistamiseen (N=100). Keskimääräistä lyhyempi saneerausmenettelyn aika kertonee siitä, että saneerausmenettelyjen ongelmat ja epäilyttävyydet ovat ehkä olleet keskimääräistä keskeytykseen päättynyttä saneerausmenettelyä vakavampia ja tulleet siten nopeammin esiin, tai yhtiön asiat ovat menneet huonompaan suuntaan nopeammin. Lyhyet käsittelyajat kertovat myös siitä, että keinotteluun osataan puuttua. Tällaisilla keinottelutapauksilla olisi siis yhteys esteperusteisiin.

Aloitettut, lopulta julkisselvitykseen siirtyneiden velallisten saneerausmenettelyt keskeytyivät perin keinotteluluonteisista syistä. Esimerkiksi kahdessa tapauksessa yhtiö oli menettelyn alkamisen jälkeen siirtänyt liiketoimintansa, kalustonsa ja käytössään olevan kiinteistön toiselle yhtiölle. Näiden liiketoimintojen oli saneeraushakemuksissa kuvailtu olleen kannattavaa ydinliiketoimintaa ja juuri niitä toimintoja, joita aiottaisiin tervehdyttää.¹⁹⁴ Lisäksi use-

¹⁹³ Yksi julkisselvitykseen siirtynyt hakija vaikuttaa kylläkin ei-keinotteluluonteiselta julkisselvityksestä huolimatta, koska todennäköisesti peruste yhtiön siirtämiseen julkisselvitykseen johtuu mittavasta palkkariitasatavasta ja sen selvitystarpeesta, mitä ei voida katsoa keinotteluluonteiseksi syyksi.

¹⁹⁴ ”Nämä varallisuudensiirrot eivät osoita tai tue saneeraustarkoitusta”, eräs velkojakin, verottaja, totesi.

ammalla hakijalla oli ongelmia kirjanpidon kanssa, mistä kertoivat mm. lukuisat pidennyspyynnöt, joita pyydettiin kirjanpidon loppuun saattamiseksi ja tilintarkastajan selvityksen laatimiseksi.

Puutteellista ja virheellistä kirjanpitoa oli eräässä tapauksessa piiloteltu tehokkaalla tavalla. Saneerausmenettely oli saatu aloitettua harvinaisen YrSanL 6.1 § 1 kohdan mukaisen velkojien yhteishakemuksen avulla. Jos velallisen hakemus on YrSanL 6 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettu tavoin tehty yhdessä velkojien kanssa tai velkojat ovat puoltaneet velallisen hakemusta, saneerausmenettely voidaan aloittaa muita velkojia kuulematta (YrSanL 70.1 §), tuomioistuimien ei tutki yhtiön saneerauskelpoisuutta (YrSanL 69.2 §) eikä hakemukseen tarvitse liittää tilintarkastajan selvitystä (YrSanA 3.1 § 1 k).¹⁹⁵ Menettely kuitenkin keskeytettiin, koska yhtiöön teetetystä verotarkastuksessa selvisi, että yhtiön kirjanpito oli olennaisesti puutteellinen ja virheellinen ainakin viiden vuoden ajalta. Hakemalla saneerausmenettelyn aloittamista velkojien yhteishakemusedellytyksellä hakija mahdollisti tilanteen, jossa sen laiminlyönnit peittyivät ja menettely voitiin aloittaa, kun muut velkojat eivät saaneet lausua hakemuksesta ja estää saneerausmenettelyn aloittamista.

Jos tarkastellaan kahdeksaa julkisselvitykseen siirtynyttä hakijaa, joiden kohdalla *ei aloitettu* saneerausmenettelyä, mahdolliset julkisselvitykseen johtaneet syyt olivat osan kohdalla vaikeampia havaita, koska ne olivat niin puutteellisia. Kahdeksasta hakemuksesta neljä oli niin puutteellisia, että ne jätettiin tutkimatta. Yksi hakemus peruttiin ja kolme hylättiin. Julkisselvitykseen näytettiin päädytyn eräässä tapauksessa yrityksen tilojen tulipalosta seuranneista vakuutus- ja vuokrasaatavakiistoista johtuen. Eräs toinen hakija näyttää päätyneen julkisselvitykseen sen laajojen, julkisuudessa puhuttaneiden epäkohtien vuoksi. Jokaista kahdeksaa yhdistää se, että ne ovat olleet puutteellisia, ja käräjäoikeus on joutunut kehottamaan niitä täydentämään hakemustaan kerran, kahdesti tai jopa kolmesti. Myös lisäajan pyytäminen useita kertoja ja passiivisuus voidaan tässä katsoa keinotteluluonteisuutta osaltaan korostaviksi piirteiksi. Eräälle hakijalle esimerkiksi myönnettiin lisäaikaa viidesti, mutta hakija ei silti koskaan toimittanut täydennystä hakemukseensa. Joukkoon mahtuu toinenkin hakijayritys, joka pyysi lisäaikaa useasti: kerran jo hakemuksessaan ja vielä neljästi täydennyskehotuksenkin jälkeen.

¹⁹⁵ Velkojien yhteishakemuserusteella (YrSanL 6.1 § 1 k) haettuja saneeraushakemuksia oli aineistossa vain yksittäisiä, mutta tämä tapaus osoittaa, että velkojien yhteishakemuksissa on vaarana se, että yhtiö tai sen kirjanpito ei ole siinä kunnossa kuin se väittää olevansa, eivätkä muut velkojat voi tehdä asioille mitään, jos tilanne sopii enemmistövelkojille tai on jopa niiden suunnitelmissa. Ei ole tiedossa, miksi kyseinen menettely aloitettiin; kenties tuomioistuimien erehtyi hakijavelkojien läheisyydestä yhtiöön.

Yhteenvedona voidaan todeta, että keinotteluluonteisuus, joka saattaa johtaa julkisselvitykseen, voidaan havaita sekä ”tavanomaisten” keinottelua osoittavista seikoista, että seikoista, jotka ovat perusteita julkisselvitykseen siirtymiselle konkurssilain 11 luvun 1 §:n 1 kohdan mukaisesti. Aiempiin voidaan lukea esimerkiksi puutteelliset saneeraushakemukset ja useat pidennyspyynnöt täydennyskehotuksiin sekä ongelmat saattaa kirjanpitoa loppuun ja muut kirjanpidon ongelmat. Ennen saneeraushakemuksen hyväksymistä onkin syytä pitää silmällä, jatkuuko hakijan kirjanpito yhä hakemuksen hyväksymisen hetkellä.¹⁹⁶ Lisäksi saneeraushakemusprosesseista pystyttiin havaitsemaan jo hakemusvaiheessa erityisesti mahdolliseen julkisselvitykseen siirtymiseen viittaavia piirteitä. Tässä aineistossa ei käsitelty asia- kirja-aineistoa julkisselvitykseen siirtymiseksi, mutta syytä siihen on voitu olettaa. Keinotellulliseen, epäonnistuvaan saneeraushakemukseen ja saneerausmenettelyynkin sekä niitä seuraavaan konkurssiin ja julkisselvitykseen viittasivat aineistossa hakijavelallisia koskevat, suuri-intressiset riidat esimerkiksi vahingonkorvausasioissa ja vuokrasaatavien määrässä taikka yleiset laajat epäselvyydet yhtiön toiminnassa, kuten yhtiön rakentamien kiinteistöjen laadussa. Joissakin tapauksissa keinotteluluonteisuus kävi ilmi vasta saneerausmenettelyn alettua, jolloin menettelyn aloittamista ei ollut välttämättä mahdollista estää etukäteen. Toimiin oli myös voitu ryhtyäkin vasta menettelyn alettua.

5.3 Maksukyvyttömyyden epäiltiin aiheutuneen muista kuin liiketaloudellisista syistä

Aiemmin on kuvattu hakemuksia, joiden maksukyvyttömyyden epäiltiin aiheutuneen muista kuin liiketaloudellisista syistä. Aineistossa velkojat ilmoittivat epäilevänsä maksukyvyttömyyden johtuvan jopa kokonaan esimerkiksi yrittäjäomistajan suuresta palkasta, läheisyhtiölle annetusta lainasta, huomattavan suurista ja perusteettomista osakas- tai lähipiirilainoista tai yksityisotoista tai laajamittaisista epäselvyyksistä johtuneista kuluista.

Tällaisten hakemusten voidaan monessa tapauksessa olettaa olevan myöhemmin rikosepäilyyn johtavia. Useassa tapauksessa verottaja ilmaisi epäilevänsä hakijaa jostakin verorikoksesta (RL 29 luku 1 §, 2 §, 3 §, 4 §). Lisäksi vaikutti siltä, että myös muut velallisen rikokset (RL 39 luku) tai kirjanpitorikokset (RL 30 luku 9 §, 9a §, 10 §) saattaisivat tulla kysymykseen päätellen siitä, mitä erilaisia syitä velkojat ja esittivät todellisiksi syiksi hakijan maksukyvyttömyydelle.

¹⁹⁶ Eräs hakija keinotteli niin, että usean määräajanpidennyksen jälkeen se sai vain vaivoihin saatettua kirjanpidon valmiiksi hakemukseen tarvittavaan ajankohtaan asti. Sitten se lopetti kirjanpidon pitämisen siten, että kun saneerausmenettely aloitettiin, kirjanpito oli ollut tekemättä lähes kahden kuukauden ajalta. Tämä kävi ilmi vasta, kun kirjanpito oli ollut pitämättä viiden kuukauden ajan. Selvittäjä arveli tämän johtuneen siitä, ettei velallisella ollut varaa maksaa kirjanpitäjän laskuja.

On myös luultavaa, että myöhemmin näiden hakijoiden konkurssissa pesänhoitajat ovat tehneet tutkintapyyntöjä.

Maksukyvyttömyyden käsite esiintyy saneeraus- ja konkurssilainsäädännön lisäksi esimerkiksi velallisen epärehellisyyttä koskevassa rikoslain 39:1 §:n säännöksessä, jossa maksukyvyttömyys on rangaistavuuden edellytys.¹⁹⁷ Kuitenkin vaikka insolvenssilainsäädännössä maksukyvyttömyydestä on säädetty erillinen legaalimääritelmä¹⁹⁸, rikolaisissa tällaista legaalimääritelmää ei ole.¹⁹⁹

5.4 Rikosilmoitus konkurssissa

Keinotteluluonteisten saneeraushakemusten seurauksiksi voidaan katsoa keinotteluluonteisia hakemuksia seuranneet rikosoikeudelliset toimenpiteet ja seuraamukset. Tällaisia voivat olla esimerkiksi poliisiviranomaiselle esitetyt tutkintapyyntö ja rikosilmoitukset, aloitetut rikostutkinnat sekä lainvoimaiset tuomiot velallisen rikoksista ja mahdollisista muistakin rikoksista. Näiden kaikkien selvittäminen tämän tutkielman laajuuden puitteissa olisi kuitenkin mahdotonta, mutta yhteen näistä seurauksista on voitu kuitenkin saada selvitystä saneeraushakemuksia konkurssimenettelyn aikana seuranneiden tutkintapyyntöjen muodossa.

Saneerausmenettelyn aloittamista hakenut velallinen asetetaan hyvin usein ennen tai myöhemmin konkurssiin.²⁰⁰ Saneerauksen asiamiehellä taikka selvittäjällä ei ole lakiin sidottua velvollisuutta tehdä tutkintapyyntöä havaitsemistaan mahdollisista velkojien oikeutta rikkovista rikoksista, eivätkä he niitä lähes koskaan teekään,²⁰¹ mutta pesänhoitajalla sellainen velvollisuus on konkurssilain 14 luvun 5.4 §:n mukaan. Siten jos saneeraushakemusta seuraa konkurssi ja tällaisia rikosepäilyjä esiintyy, niistä saadaan varsin varmasti tietoa tällaisen tutkintapyyntö myötä.

Etukäteen voidaan olettaa, että saneerausmenettelyt ovat olleet vireillä vain hyvin lyhyen aikaa. Todennäköisesti yhtäkään saneerausmenettelyä ei ole aloitettu, vaan hakemukset ovat päättyneet nopeasti päätökseen tutkimatta jättämisestä. Konkurssihakemus on todennäköisesti jätetty jo ennen saneeraushakemuksen vireilletuloa tai sen aikana, ja konkurssiin asettaminen on niin ikään seurannut nopeasti. Jos hakemuksesta on annettu lausumia, niissä on

¹⁹⁷ Lisäksi se esiintyy verorikkomuksen tunnusmerkistössä (RL 29:4), jossa maksukyvyttömyyden on vakiintuneesti katsottu poistavan teon rangaistavuuden. Ks. esim. ratkaisut KKO 2004:46. Näin Hakamies 2012, s. 155 ja alaviite 2.

¹⁹⁸ ”Velallinen muuten kuin tilapäisesti on kykenemätön maksamaan velkojaan niiden erääntyessä”.

¹⁹⁹ Hakamies 2012, s. 155.

²⁰⁰ Tässä aineistossa 69,6 % saneeraushakemuksista (N=319) seurasi konkurssi tarkasteluajankohtaan mennessä.

²⁰¹ Kärki 2021, s. 21.

vastustettu menettelyn aloittamista, mahdollisesti myös YrSanL 7.1 § 4 tai 6 kohdan mukaisella perusteella. On kuitenkin todennäköisempää, että saneeraushakemukset eivät ole edenneet lausumavaiheeseen, koska rikosilmoituksia on voitu tehdä kirjanpitorikoksista, jotka voivat tarkoittaa saneeraushakijoiden kohdalla, että kirjanpitoa on laiminlyöty ja hakemusta ei ole saatu täydennettyä riittävästi. Lisäksi hakemuksiin on voinut liittyä monenlaisia erikoisia epäilyttäviä seikkoja.

Tämän tutkimuksen tekijä on laatinut kesällä 2020 konkurssi-asiamiehen toimistolle laajan julkaisemattoman selvityksen tutkintapyynnöistä konkurssipesissä. Selvitys käsittää kaikki vuoden 2019 kuuden ensimmäisen kuukauden aikana alkaneissa konkurssipesissä tiettyyn ajankohtaan mennessä konkurssi- ja yrityssaneerausasioiden asianhallintajärjestelmään Kostiin tallennetut tutkintapyynnot, joita oli yhteensä 212. Vertailemalla maisterintutkielman aineistoa em. aineistoon voitiin tarkemmin selvittää keinotteluluonteisista saneeraushakemuksista aiheutuvia vaikutuksia. Tämä onnistui vertailemalla näitä 1.1.–30.6.2019 aloitettuja konkurssimenettelyitä, joissa on ollut tutkintapyyntö, niihin tapauksiin, joissa 1.1.–31.12.2019 vireille tulleisiin saneeraushakemuksia on seurannut hakijayhtiön konkurssiin asettaminen 1.1.–30.6.2019. Kyseeseen tuleva tapausjoukko on näin ollen puolet pienempi kuin maisterintutkielman koko aineisto, eikä tulosta voida tarkastella kuin sen sallimassa laajuudessa. Tulosten analysoinnissa on otettava huomioon, että vertailtavien aineistojen ajankohdat ovat päällekkäisiä vain puolen vuoden mittaiselta ajalta, mikä on varsin lyhyt aika sille, että saneeraushakemus tulisi vireille, sen käsittely päättyisi ja hakija asetettaisiin konkurssiin, vaikka periaatteessa prosessi voisi kestää vain muutaman päivänkin tietyissä olosuhteissa.

Vertailun tuloksena löytyi 8 velallista, joka aikavälillä 1.1.–30.6.2019 oli pannut vireille saneeraushakemuksen ja joka oli asetettu konkurssiin, ja jonka konkurssimenettelyssä pesänhoitaja oli tarkasteluajankohtaan (6–8/2020) mennessä jättänyt tutkintapyynnön poliisille. Yksi hakijoista oli jättänyt kaksi saneeraushakemusta aineistossa. Määrä ei ole tämän suurempi todennäköisesti sen takia, että tutkintapyyntöjen tarkasteluhetki on niin lähellä saneeraushakemusten vireilletuloa. Koska osumia on niin vähän, kovin pitkälle meneviä yleistyksiä ei hakemuksista voida tehdä. Seuraavia huomiolle pantavia havaintoja saneeraushakemuksista on kuitenkin tehtävissä.

Tutkimushypoteesit pitivät osittain paikkansa ja osittain eivät. Konkurssissa tehtyjä rikosilmoituksia edeltäneet saneeraushakemukset olivat vireillä 4–133 päivää, keskimäärin 54 päivää (N=9), kun yleisesti ottaen saneeraushakemukset olivat keskimäärin vireillä hieman kauemmin, 67 päivää, välillä 0–220 päivää, keskihajonta 46 päivää (N=317). Lisäksi toisin kuin oli oletettu, yhdessä tapauksessa saneerausmenettely oli aloitettu. Menettely kuitenkin keskeytettiin vain 71 päivän kuluttua hypoteesin mukaisesti mm. YrSanL 7.1 § 6 kohdan perusteella ja yritys asetettiin konkurssiin neljän päivän kuluttua keskeytyspäivästä. Muista hakemuksista yhden hakemus hylättiin, ja tähän hakijaan liittyi erikoinen, hakijan mukaan miljoonan euron arvoinen riitainen saatava. Yksi hakemus peruutettiin ja loput jätettiin tutkimatta puutteellisina.

Osaan hakemuksista liittyi erikoisia, mahdollisesti keinotteluluonteisia tarkoituksia ilmentäviä piirteitä jo saneeraushakemusvaiheessa. Eräällä yrityksellä oli kaksi peräkkäistä saneeraushakemusta, josta ajallisesti ensimmäisessä se pyysi täydentämiseen lisäaikaa kolmesti ja perusteli lisäajan tarvettaan mm. hiihtolomalla. Useimmista hakemuksista ei kuitenkaan voitu tehdä tällaisia havaintoja, koska hakemukset olivat puutteellisia ja ne jätettiin tutkimatta tai sillensä. Vaikka hakemus olisi hyväksyttykin, kuten yhden hakemuksen kohdalla, väärinkäytökset saattoivat silti käydä ilmi tai jopa mahdollisesti tapahtua vasta saneeraushakemusprosessin jälkeen.

Kyseisessä tapauksessa tulevaa rikosepäilyä ei voitu juuri päätellä saneeraushakemusprosessista, vaikka hakija toi esiin kirjanpidossaan olleita, hakijan mukaan kirjanpitäjältä johtuvia ongelmia. Velkojat eivät kuitenkaan esittäneet esteväitteitä eikä käräjäoikeus todennut esteperusteita. Epäilyttäväksi piirteeksi voidaan kuitenkin katsoa se, että saneeraushakemus oli jätetty vain kaksi päivää ennen hakijan vaatimaa konkurssiasian suulliselle istuntokäsittelylle varattua päivää. Saneeraushakemusprosessin jälkeen voitiin kuitenkin jälkikäteinä, epäilyksiä keinotteluluonteisuudesta lisäävinä seikkoina kuitenkin havaita joitakin keskeyttämisprosessissa olleita erikoisia piirteitä.²⁰²

Hakemusten puutteellisuuden arvioinnissa tutkimushypoteesi osui oikeaan, sillä kaikkia hakemuksia oli kehoitettu täydentämään. Seitsemän saneeraushakemuksen kohdalla oli ehditty pyytää lisäaikaa täydentämiseen tai se oli pääteltävissä ainakin kerran, ja hylätty hakemus sai lisäaikaa kahdestikin yhteensä 50 päivää. Saneeraushakemuksilla kyettiin viivyttämään

²⁰² Hakija pyysi lisäaikaa lausuman antamiseen selvittäjän keskeyttämispyyntöön (ei myönnetty), minkä lisäksi asiamies pyysi keskeyttämisasian kirjallista käsittelyä. Asiamiehen kanssa sovittuna keskeyttämisasian käsittelypäivänä yöllä kello 00.43 hakija toimitti lausuman, jossa se vastusti keskeyttämispyyntöä sekä ilmoitti, ettei se pysty osallistumaan istuntoon. Aamulla hakijan asiamies ilmoitti, ettei enää edusta hakijaa.

konkurssin asettamista 27–159 päivää, keskimäärin 71 päivää.²⁰³ Muutoin yrityksistä on vaikea sanoa paljonkaan, koska niiden hakemukset ja niistä kertovat julkiset tiedot olivat niin suppeita. Enimmäkseen kyse vaikuttaa olevan pienistä, yhden omistajan yrityksistä, joissa oli 0–2 työntekijää ja 541 795 euron keskimääräinen liikevaihto (N=6). Kaikkien konkurssit raukesivat varojen vähäisyyteen. Velallisyrietykset olivat todennäköisesti jo hakiessaan vailla merkittävää omaisuutta. Vain kahdella saneeraukseen hakijalla oli käytössään asiamies. Muilla sellaista ei ollut taikka tietoa asiasta ei ollut saatavissa. Tämä havainto tukee edellä tehtyä havaintoa siitä, että jos hakija ei käytä asiamiestä, se näyttäisi lisäävän todennäköisyyttä sille, että hakemus on puutteellinen tai varsin puutteellinen.

Tässä tutkimuksessa on selvitetty myöhemmin konkurssivaiheessa hakijavelallisiin kohdistuneita tutkintapyyntöjä vain edellä kuvatussa laajuudessa. Tässä ei siten voida todeta tarkemmin, johtavatko keinotteluluonteiset saneeraushakemukset tutkintapyyntöihin ja lopulta lainvoimaisiin tuomioihin kuin vain edellä esitellyn suppean aineiston pohjalta. Se päätelmä tästäkin vertailusta voidaan kuitenkin tehdä, että kaikki saneeraushakemukset, joita myöhemmin seuraa konkurssiin asettaminen, eivät johda tutkintapyyntöön laatimiseen konkurssissa, mutta kaikki saneeraushakemukset, joka johtavat, on mahdollisesti jo alun perin tehty epäasiallisin tarkoituksin. Tähän suppeaan otokseen perustuen voidaan katsoa, että pesänhoitajan tekemää tutkintapyyntöä ei juuri ole mahdollista päätellä ennakolta saneeraushakemusprosessista tai saneeraushakemuksesta, koska useimmat hakemuksista ovat puutteellisia eivätkä etene velkojien lausuttaviksi.

5.5 Keinottelutapaukset

5.5.1 Tyypitapaus

Lain soveltamistilanteista voidaan saada tietoa muodostamalla empiirisestä tutkimusaineistosta tyypitapauksia. Tyypitapauksia voidaan käyttää hyväksi pohdittaessa oikeudellisia ongelmia.²⁰⁴ Tämän tutkimuksen yhtenä tavoitteena oli löytää jokin tyypitapaus tai useampia, jotka kuvaisivat tyypillistä keinotteluluonteista saneeraushakemusta. Tyypitapausten avulla arveltiin voitavan löytää helpommin keinoja, joilla huomata ja estää keinotteluluonteisten saneeraushakemusten avulla tapahtuvat väärinkäytökset.

²⁰³ Aikaväli saneeraushakemuksen vireilletulo - konkurssiin asettaminen.

²⁰⁴ Niemi 2010, s. 105. Oikeustieteissä tyypitapausten muodostamista ja aineiston erilaisia ryhmittelyjä on käytetty vähän.

Päädyin kuitenkin aineistoa analysoituani siihen, että hakemuksista ei ole löydettävissä ainakaan tämän tutkielman tekemisen puitteissa tiettyä tai tiettyjä tyyppitapauksia, jotka olisivat itseäni tyydyttävällä tavalla rajattavissa ja erotettavissa aineiston muista hakemuksista yhtenäiseksi kokonaisuudeksi. Olen noudattanut tämän tutkielman laatimisessa näkemystäni, jonka mukaan saneeraushakemuksen keinotteluluonteisuutta voivat merkitä jotkin hakemuksen tai hakemusprosessin piirteet yksinään tai jotkin piirteet yhdistettyinä muihin keinotteluluonteisuutta merkitseviin piirteisiin.

Se, ettei tutkielmassa ole tyyppitapauksien mukaista rajattua keinotteluluontisten hakemusten tiettyä joukkoa on vaikuttanut siihen, että toiseen tutkimuskysymykseen vastaaminen on ollut haastavaa.

5.5.2 Keinotteluluonteiset hakemukset

Tutkielman aihetta on lähestytty tarkastelemalla mahdollisesti keinottelua tarkoittavia saneeraushakemusten piirteitä piirre kerrallaan saneeraushakemusprosessin mukaisessa järjestyksessä. Tarkastelutapa on mahdollistanut systemaattisen ja yksityiskohtaisen tavan käsitellä aineistosta saatavia tietoja. Keinotteluluonteisia saneeraushakemuksia ei ole aiemmin juuri tutkittu, ja tähän tutkielmaan päätettiin valita piirteittäin etenevä tarkastelutapa keinotteluluonteisten hakemusten piirteiden tarkemmaksi selvittämiseksi. Tässä tutkielmassa on haluttu keskittyä tarkastelemaan keinotteluluonteisia piirteitä saneeraushakemuksissa. Sen vuoksi keinotteluluonteisia hakemuksia joukkona käsitellään tässä kappaleessa erikseen.

Suuresta osasta hakemuksia ei voida tehdä kovinkaan pitkälle meneviä arvioita hakemuksen keinotteluluonteisuudesta. Se johtuu siitä, että saneeraushakemukset eivät ole ehtineet velkojien lausumavaiheeseen, vaan saneerausprosessi on keskeytynyt ennen sitä, kun hakemukset on jätetty tutkimatta puutteellisuuden vuoksi tai peruutuksen ollessa kyseessä ne on jätetty sillensä. Sellaiset hakemukset eivät ole edenneet vaiheeseen, jossa velkojat voisivat antaa niistä lausuntoja ja tuoda esiin esteperusteita.

Tässä tutkimuksessa tutkittava keinotteluluonteisuus tarkoittaa pitkälti ”etukäteistä” eli saneeraushakemusprosessissa havaittavissa olevaa keinotteluluonteisuutta. Tavoite on löytää saneeraushakemusten ja saneeraushakemusprosessien piirteitä, jotka auttaisivat jatkossa tunnistamaan keinotteluluonteiset hakemukset paremmin. Toisaalta osa hakemuksista osoittautui keinotteluluonteisiksi vasta ”jälkikäteisesti”, eli vasta saneerausmenettelyn aloittamisen jälkeen. Tällaisia piirteitä ovat tutkimuksessa muun muassa saneerausmenettelyn keskeyty-

minen YrSanL 7.1 § 4 kohdan tai 7.2 § mukaisen keskeytysperusteen johdosta sekä myöhemmin käsiteltävät julkisselvitykseen siirtyminen ja rikosilmoitus konkurssissa. Jälkikäteisten piirteiden havaitseminen avasi mahdollisuuden saada tietoa siitä, millaisia piirteitä saneeraushakemuksissa oli, havaittavissa ennen tätä jälkikäteisesti huomattua piirrettä. Harkinnassa otettiin toki huomioon esimerkiksi ajan kulu, sillä rikosilmoituksessa esitetyt seikat ovat voineet tapahtua vasta saneerausmenettelyn jälkeenkin.

Saneeraushakemusten keinotteluluonteisuus on luokiteltu manuaalisesti kokonaisharkintaan tukeutuen. Tulosten tulkinnassa on muistettava, että vaikka arviointi on tehty mahdollisimman luotettavin perustein, se kuvastaa silti tutkimuksen tekijän subjektiivisia näkemyksiä. Harkinnassa on käytetty hyväksi tutkimuksessa saatuja tietoja siitä, millaiset piirteet voivat merkitä hakemuksen keinotteluluonteisuutta. Keinotteluluonteisuus ei ole aina yksiselitteistä, ja jotkin tässä tutkielmassa esitellyistä piirteistä ovatkin sellaisia, etteivät ne voi toimia yksin hakemuksen keinotteluluonteisuutta määrittävänä tekijänä. Keinotteluluonteisuus vaatiikin hyvin usein useamman epäilyttävän ja keinotteluluonteisen piirteen yhdistymistä samassa hakemuksessa. Toisaalta vaikkapa hakijan ymmärtämättömyys, tämän harhaan johtaminen tai esimerkiksi sairaudesta johtunut yrittäjän toimintakyvyn alenema voivat toimia seikkoina, jotka osaltaan kumoavat käsitystä hakemuksen keinotteluluonteisuudesta.

Saneeraushakemukset on kategorisoitu seuraavasti: selkeä epäily keinotteluluonteisuudesta, mahdollinen epäily, ei epäilyä ja tieto ei saatavissa. Lisäksi erikseen on merkitty ”jälkikäteisesti” keinotteluluonteiset tapaukset²⁰⁵. Päällekkäiset tapaukset on poistettu siten, että samalta hakijalta ei voida katsoa olevan eri kategorioissa olevia hakemuksia.

Selkeä epäily viivyttelystä ja keinotteluluonteisesta hakemuksesta syntyi muun muassa seuraavien seikkojen perusteella (lista ei ole tyhjentävä). Vahvimpia epäilyjä nostattivat havainnot siitä, että on ylipäätään syntynyt epäily siitä, että hakemuksella tavoitellaan konkurssin viivyttelystä, hakemus on perusteeton, hakijan tiedetään noudattaneen samaa keinottelun kaavaa toisissakin yrityksissään, hakemusprosessissa on useita varsinaisia pidennyspyyntöjä, velkoja on epäillyt YrSanL 7.1 § 4 kohdan ja/tai 7.2 §:n mukaista estettä, käräjäoikeus on todennut hakemuksessa YrSanL 7.1 § 4 kohdan ja/tai 7.2 §:n mukaisen esteen, tapauk-

²⁰⁵ Tällaisilla hakemustapauksilla tarkoitetaan hakemuksia, joista ei sinänsä itsestään ole voitu havaita Tapaukset, joissa saneeraushakemusprosessissa ei voida havaita keinotteluun viittaavia piirteitä, mutta jälkikäteen keinottelusta on selkeä tai mahdollinen epäily. Tällainen voi olla esimerkiksi toistuvien hakemusten ensimmäinen hakemus, tai hakemus, joka on myöhemmin siirretty julkisselvitykseen ja katsottu siirtyneen siihen keinottelua merkitsevistä syistä (ei esimerkiksi vain selvitystarpeessa).

sessä on rikosepäily tai velallisen toiminnasta on tehty rikosilmoitus velkojan toimesta, hakijan maksukyvyttömyyteen epäillään olevan kielletty syy, toistuvat saneeraushakemukset, joiden välillä ei ole paljon aikaa ja jotka eivät ole menestykkäitä, hakija ei ole maksukyvytön saneerauslain 6 §:n tarkoittamalla tavalla ja hakemus on olennaisesti puutteellinen. Saneeraushakemuksen keinotteluluonteisuuden epäilyä ei yksin merkinnyt mutta keinotteluluonteisuutta osaltaan vahvistavana tekijänä saattoi toimia se, että oli syntynyt epäily siitä, että hakijan antamat tiedot tai taloustiedot eivät ole luotettavia hakija haki lisäaikaa useita kertoja, mutta ei koskaan täydentänyt hakemustaan tai täydensi hyvin puutteellisesti, hakemuksessa esitettiin esteväite ja/tai todettiin esteväitteeksi YrSanL 7.1 § 6 kohdan mukainen este, käräjäoikeus totesi saneerauslain 7.1 §:n mukaisen esteperusteen tai keskeytysperusteen tai useamman, konkurssihakemus tuli vireille ennen saneeraushakemuksen vireilletuloa ja reagointi velkojien antamiin lausumiin oli tietynlaista. Lista ei ole tyhjentävä tai pois sulkeva.

Jälkikäteisiin voidaan laskea esimerkiksi yllä mainittujen keskeytysperusteiden lisäksi lisäaikapyynnöt lausuman antamiseen keskeytyspyynnöstä, keskeytyspyynnön vastustaminen ja keskeyttämispäätöksestä valittaminen, se, että menettelyn alkamisen jälkeen tapahtuneesta herää rikosepäily, passiivisuus saneerausohjelman luomisessa, selvittäjän vaikeudet tavoittaa velallista tai saada tietoa velalliselta ja merkittävä velkaantuminen saneerausmenettelyn alkamisen jälkeen.

Katson, että *selkeä epäily* saneeraushakemuksen keinotteluluonteisuudesta on arviolta 68 hakijan tapauksessa, kun päällekkäiset hakemukset on poistettu.²⁰⁶ Jälkikäteisesti keinotteluluonteisiksi voidaan katsoa lisäksi 19 hakemusta.²⁰⁷

Loput hakemukset jakaantuivat mahdollisesti keinotteluepäilyihin, ei epäiltäviin ja niihin tapauksiin, joista tietoa ei ole saatavissa. *Mahdollisesti* keinotteluluonteisia hakemuksia katsotaan olevan arviolta 20 tapausta. Nämä hakemukset olivat sellaisia, joissa ei olla voitu saada selvää epäilyä hakemuksen keinotteluluonteisuudesta.²⁰⁸

²⁰⁶ Kultakin hakijalta on laskettu vain yksi hakemus.

²⁰⁷ Sellaisissa tapauksissa hakemuksesta itsestään tai saneeraushakemusprosessin perusteella hakemuksesta ei noussut epäilyä keinotteluluonteisuudesta, mutta myöhemmin kävi ilmi esimerkiksi hakemuksen olevan ensimmäinen toistuvista, keinotteluluonteisista hakemuksista, tai että hakija oli siirtynyt julkisselvitykseen.

²⁰⁸ Hakemuksessa voi olla esimerkiksi pidennyspyyntöjä, mutta koska hakemus on jätetty tutkimatta, ei voida sanoa, olisiko hakemuksessa ollut vielä esimerkiksi jokin esteperuste, joka olisi kokonaisuudessaan voinut luoda epäilyn hakemuksen keinotteluluonteisuudesta.

Keinottelua *ei* epäilty saneeraushakemusvaiheessa 182 tapauksessa, kun päällekkäiset hakemukset on poistettu. Hakemuksessa ei ole selvästi voitu epäillä keinottelua, jos siitä puuttuvat seikat, joiden perusteella keinottelua taas voitaisiin epäillä. Ollakseen ei-keinotteluluonteinen hakemuksen ei kuitenkaan täydy olla täysin vailla mahdollisesti keinotteluluonteisia piirteitä, kunhan kokonaisuudessaan niitä ei ole useita tai ne eivät ole niin merkittäviä, että hakemus katsottaisiin keinotteluluonteiseksi.²⁰⁹

Hakemuksista, joita ei koskenut keinotteluepäily, suurin osa on hyväksytty tai hylätty (146 hakemusta), ja vain pieni osa on jätetty tutkimatta (16 hakemusta) tai sillensä (20 hakemusta). Vaikka näistä hakemuksista ei saatu velkojien lausumien kautta tietoa hakemusten mahdollisista YrSanL 7.1 § 4 kohdan tai 7.1 §:n mukaisista esteväitteistä, näiden hakemusten muista piirteistä pystyttiin päättämään riittävän luotettavasti se, etteivät hakemukset ole keinotteluluonteisia.²¹⁰ Vaikka menettely on aloitettu, sekään ei silti automaattisesti tarkoita sitä, etteikö hakemukseen voitaisi liittää epäily sen keinotteluluonteisuudesta.

Tieto ei ollut saatavissa hakemuksen keinotteluluonteisuudesta arviolta 13 tapauksessa. Syynä oli se, että aineistoon oli näiden hakemusten kohdalla toimitettu vain osa pyydetystä asiakirjoista, joten hakemuksista saatavissa olevat tiedot olivat vajavaiset.

Tarkastellaan vielä tapauksia, joissa on selkeä keinotteluepäily. Keinotteluluonteisissa tapauksissa saatiin selville hakijan varallisuus 38 tapauksessa. Muissa tapauksissa tietoa ei ollut saatavissa. Keskimääräinen keinotteluluonteisen yrityksen varallisuus on sen itsensä ilmoittaman mukaan 296 645,34 euroa, kun vaihteluväli on 0–2 850 000,00 euroa. Mediaani oli 104 250,00 euroa. Kaikissa aineiston tapauksissa, joista kaksoiskappaleet on poistettu, keskimääräinen hakijoiden ilmoittama varallisuus oli 358 105,19 euroa, kun varallisuuden määrä saatiin tietoon 194 hakijalta. Mediaani oli 109 811,50 euroa ja vaihteluväli 0–5 419 000,00 euroa. Luvuista voidaan havaita, että keskimäärin keinotteluluonteisilla hakijoilla oli vähemmän varallisuutta verrattuna kaikkiin aineiston tapauksiin.

²⁰⁹ Esimerkiksi kaksikaan pidennyspyyntöä eivät yksin tee hakemuksesta keinotteluluonteista. Toisaalta lähtökohtaisesti hakemuksen keinotteluluonteiseksi tekevä piirteen merkitys voi kumoutua, jos hakemuksessa on myös jokin merkittävä hakemuksen ei-keinotteluluonteisuutta osoittava piirre, kuten vahvistettu saneerausohjelma.

²¹⁰ Hakemuksissa ei esimerkiksi ollut kahta useampia pidennyspyyntöjä, ne eivät olleet perusteettomia tai poikkeuksellisen puutteellisia eikä ollut syntynyt epäilyksiä esimerkiksi hakemuksissa annettujen tietojen luotettavuudesta. Toki osa jätettiin tutkimatta puutteellisuuden vuoksi, joten kaikkea tietoa ei ole saatavilla. Nämä hakemukset voisivat siten mahdollisesti olla myös tietoa ei saatavilla -kategoriassa.

Velkaa keinotteluluonteisilla hakijoilla oli niiden ilmoittaman mukaan keskimäärin 3 392 338,63 euroa mediaanin ollessa 284 000,00 euroa, kun varallisuuden määrä saatiin selvitettyä 43 tapauksessa. Ilmoitettu varallisuus vaihteli aina noin 40 000 eurosta erään tapauksen yli 120 miljoonaan euroon. Kaikkien hakemusten velkojen keskimääräinen määrä oli 1 221 822,04 euroa, mutta paremmin varallisuutta kuvaa mediaanisumma, joka oli 254 376,00 euroa. Vaihteluväli oli noin 26 000 eurosta yli 120 miljoonaan euroon. Velkojen määrä saatiin selville 206 tapauksessa. Suuret vaihteluvälit vääristävät tässä keskiarvoja jonkin verran, joten mediaani lienee tarkoituksenmukaisin vertailuluku. Mediaaneja verratessa velkojen määrässä ei ole suurta eroa, eli keinottelijoilla ei olisi mediaanin perusteella euromääräisesti juurikaan enempää velkaa kuin saneeraushakijoilla. Jos kuitenkin keskiarvoja halutaan tarkastella, huomataan, että keskimääräisellä saneeraushakijalla olisi vain noin kolmasosa siitä velkamäärästä, mikä keinotteluluonteisilla hakijoilla olisi.

Keinotteluluonteisten hakijoiden keskimääräinen liikevaihto oli 2 111 932,02 euroa vaihdellen 0 eurosta aina yli 33 miljoonan euron liikevaihtoon. Liikevaihto voitiin selvittää 51 keinotteluluonteisesta tapauksesta. Mediaani on 577 000,00 euroa. Kaikissa aineiston tapauksissa hakijoiden keskimääräinen liikevaihto oli 1 591 850,69 euroa ja mediaani 510 500,00 euroa, kun tiedot saatiin selville 259 hakemuksesta. Liikevaihdon määrä vaihteli kaikissa tapauksissa 0 eurosta aina yli 36 miljoonan euron liikevaihtoon asti. Keskiarvoa tarkoituksenmukaisemman vertailuluvun antaa tässäkin tapauksessa mediaani, joita vertailemalla voidaan havaita, että keinotteluluonteisilla hakijoilla on jonkin verran korkeampi liikevaihto kuin saneeraushakijoilla yleensä. Keskiarvoja vertaillen havaitaan, että keinotteluluonteisilla hakijoilla liikevaihto olisi keskimäärin noin 520 000 euroa korkeampi kuin kaikilla saneeraushakijoilla keskimäärin.

Työntekijöiden määrä saatiin selville 33 keinotteluluonteisessa tapauksessa. Työntekijöitä keinotteluluonteisilla hakijoilla oli keskimäärin 6,8, kun yrittäjää itseään ei lasketa mukaan.²¹¹ Kaikissa aineiston tapauksissa oli keskimäärin 8,0 työntekijää, kun niiden määrä saatiin selville 256 tapauksessa. Työntekijöiden määrällä mitaten keinotteluluonteiset velallisyrietykset ovat siis hieman pienempiä kuin aineiston hakemukset keskimäärin.

Keinotteluluonteisissa tapauksissa osakkaita tai yrittäjiä oli keskimäärin 1,9, kun tieto oli saatavissa 34 tapauksesta. Kaikissa aineiston tapauksissa keskiarvo on 9,2. Kuitenkin koska

²¹¹ Jos työntekijöiden määrä ei selvinnyt hakemuksesta tai muusta aineistosta, luku on otettu asiakastiedon tiedoista, joissa lukuun voi sisältyä yrittäjä(t).

luvussa on mukana muutama hakija, jolla on jopa satoja osakkaita, mediaani, joka oli 1, kuvaa osakkaiden ja yrittäjien määrää paremmin. Tieto saatiin selville 243 tapauksesta kaikkien hakemusten tapauksessa.

Keskimäärin keinotteluluonteisten hakijoiden ikä saneeraushakemusta jätettäessä oli 12,35 vuotta mediaanin ollessa 9,07 vuotta. Ikä saatiin selville 66 tapauksessa. Kaikista hakijoista yrityksen ikä oli vireille tullessa keskimäärin 10,8 vuotta mediaanin ollessa 7,3 vuotta, kun ikä saatiin selville 296 tapauksessa. Keinotteluluonteisten hakijoiden yritykset olivat siis olleet iältään vanhempia, kuin saneeraushakemukset keskimäärin, kun ne hakeutuivat saneeraushakemusmenettelyyn.

Yllä olevista luvuista voidaan havaita, että keinotteluluonteiset hakemukset voivat poiketa toisistaan hyvin suuresti. Esimerkiksi liikevaihto on voinut olla nolla tai sitten kymmeniä miljoonia euroja. Yhteenvedon voidaan kuitenkin todeta, että verrattuna saneeraushakijoihin yleensä keinotteluluonteisten hakemusten takana olevilla hakijoilla on vähemmän varallisuutta, tarkastelutavasta riippuen euromääräisesti suurempi velkamäärä, jonkin verran korkeampi liikevaihto, hieman vähemmän työntekijöitä ja osakkaita noin yhtä paljon kuin kaikissa tapauksissa yleensä. Lisäksi keinotteluluonteisissa tapauksissa hakijat ovat hieman iältään vanhempia kuin hakijat yleensä. Yleisesti ottaen havainnot kertovat näkemykseni mukaan siitä, että kyseessä ovat kriisiytyneet yritykset, joiden alamäki voidaan havaita varallisuuden vähenemisessä, velkojen suuruudessa sekä työntekijöiden mahdollisessa vähenemisessä. Vaikuttaa myös siltä, että ainakin tässä tutkimuksessa määritellyllä tavalla keinotteluluonteiset hakijat ovat jo useamman vuoden ja hieman keskimääräistä saneeraushakijaa kauemmin toimintaansa vakiinnuttaneita yrityksiä. Kenties hyvin sujuneesta liiketoiminnasta on niin vaikea luopua, että ollaan valmiita keinotteluluonteisiin toimiin.

6 PÄÄTÄNTÖ

Tämän tutkimuksen myötä keinotteluluonteisia yrityssaneeraushakemuksia koskeva ilmiö on tullut kartoitetuksi varsin hyvin. Empiirinen tutkimusmenetelmä on tarjonnut ilmiön tarkasteluun käyttökelpoisen ja tarkoituksenmukaisen työkalun, jolla on saatu tuotua esiin paljon uutta tietoa aiheesta. Valitulla saneeraushakemusmenettelyn mukaan etenevällä tarkastelutavalla oli mahdollista tutkia mahdollisesti keinotteluluonteisia saneeraushakemuksen piirteitä systemaattisessa järjestyksessä.

Moni velallinen käyttää keinotteluluonteista saneeraushakemusta tai myönnettyä saneerausmenettelyä oman etunsa tavoitteluun. Keinotteluluonteisten hakemusten vireille panevilla velallisilla ei ole välttämättä aikomustakaan tähdätä saneerausohjelman aikaansaamiseen ja elinkelpoisen yritystoiminnan tervehtyttämiseen, vaan ne hyödyntävät saneeraushakemuksen vireilletulon ja aloitetun saneerausmenettelyn oikeusvaikutusten vireilletulon mahdollistamia keinoja epäasiallisen hyödyn saamiseen.

Tutkielmassa havaittiin, että keinotteluhakemuksilla on yhteys esteperusteisiin. Tutkimuksessa esimerkiksi havaittiin, että jos saneeraushakemusta vastustetaan YrSanL 7.1 § 4 kohdan mukaisella väitteellä, mutta saneerausmenettely aloitetaan, menettelyjen menestys voi olla huonoa. Ainakin kyseisessä esteperusteessa velkojien näkemys saattaisi varsin hyvin ennustaa sitä, etteivät saneeraukset menesty, joten puuttumalla tällaisiin hakemuksiin voitaisiin estää keinottelua.

Myös YrSanL 7.1 § 6 kohdan mukaista esitettyä esteperustetta on hyvä pitää silmällä keinotteluluonteisia hakemuksia havaittaessa. Tutkimuksessa hakemukset, joissa tämä peruste esitettiin, päätyivät usein konkurssiin ja jopa julkisselvitykseen. Jos menettely oli kuitenkin aloitettu, viivyttelyaika oli keskimäärin kuitenkin lyhyempi kuin vertailujoukossa, mikä voisi viitata jälleen siihen, että keinottelutapauksiin osattaisiin jo puuttua.

Perusteettomien saneeraushakemusten havaitseminen nopeammin ja niiden hylkääminen perusteettomana asianosaisia kuulematta säästäisivät aikaa, kun velkojilta ja hakijalta ei kysyttäisi lausumia hakemukseen. Vaikka perusteettomat hakemuksien katsottiin yksinkin merkitsevän keinotteluluonteisia hakemuksia, niitä havaittiin kuitenkin olevan niin vähän, että tähän seikkaan puuttumalla ei tapahtuisi välttämättä suurta muutosta.

Selvästi hakemuksen keinotteluluonteisuutta osoittavaksi piirteeksi voidaan myös nimetä myös se seikka, että hakijan maksukyvyttömyyden epäillään tai todetaan aiheutuneen osaksi tai kokonaan hakijan saneerauslain tarkoitukselle vieraasta menettelystä.

Pidennyspyyntöjen analyysi voidaan jakaa kahteen: pidennyspyyntöihin, jotka on jätetty saneeraushakemuksen vireillepanon yhteydessä sekä varsinaisiin pidennyspyyntöihin, jotka oli esitetty vasta täydennyskehotuksen jälkeen. Tutkimuksessa havaittiin, että lisäajan kysyminen jo hakemuksessa ei yksinään merkittäväällä tavalla vaikuta saneeraushakemuksen menestymiseen. Lisäajan pyytäminen jo hakemuksessa ei myöskään keskimäärin pidentänyt saneeraushakemuksen konkurssia viivyttyäntä aikaa enempää kuin hakemuksissa yleensä. Lisäksi jo hakemuksessa lisäajan pyytäminen ei ennakoanut sitä, että hakija olisi sen jälkeen hakenut enää uudestaan lisäaikaa täydentämiseen keskimäärin useammin kuin verrattuna kaikkiin hakemuksiin. Nämä seikat puhuvat sen puolesta, että se, että lisäaikaa pyytää jo hakemuksessa, ei merkitse keinotteluluonteisuutta tarkoittavaa piirrettä saneeraushakemuksissa. Lisäajan kysyminen jo hakemuksessa ei yksinään merkittäväällä tavalla vaikuta saneeraushakemuksen menestymiseen.

Varsinaisista pidennyspyynnöistä saatiin selville, että erikoisten tai epäasiallisten syiden esittämisen pidennyspyynnöille ei ole tapa, joilla epäasiallista hyötyä yritettäisiin juuri saada. Pidennyspyynnöille esitetyt perusteet olivat siten yleensä neutraaleja. Sen sijaan varsinaisten pidennyspyyntöjen määrällä on yhteys siihen, miten hakemus menestyy saneerausmenettelyn aloittamisessa ja saneerausohjelman vahvistetuksi saamisessa. Monin paikoin kävi ilmi, että yhdellä varsinaisella määrääjän pidennyspyynnöllä ei ole vaikutusta hakemuksen menestymiseen. Konkursinkin aloitettiin merkittävästi useammin vain, jos pidennyspyyntöjä oli kaksi tai kolme. Tulos oli siis, se, että mitä enemmän pidennyspyyntöjä oli hakemusta kohden, sitä huonompi menestys seurasi. Saneerausmenettelyä ei esimerkiksi aineistossa aloitettu lainkaan, jos hakemuksessa oli pidennyspyyntöjä kolme tai enemmän. Jo kaksi pidennyspyyntöä laski merkittävästi todennäköisyyttä saneerausohjelman vahvistamiselle tapauksessa. Toisaalta konkurssi ja raukeava konkurssi eivät olleet erityisesti linjassa pidennyspyyntöjen määrään. Hakemuksen täydentämistä varten annetun määrääjän pidentämiselle ei ole hyötyä myöntää lisäaikaa kovin montaa kertaa, koska hakemukset eivät tule menestymään. Useat pidennyspyynnöt viivyttävät mahdollisen konkurssihakemuksen käsittelyä ja tarjoavat velalliselle lisäaikaa esimerkiksi piilottaa omaisuuttaan. Tuomioistuinten työtaakka ja velkojien kokemat menetykset voisivat vähentyä pidättyväisemmästä suhtautumisesta pidennyspyyntöjen myöntämiseen. Tuloksettomalla lisäajalla tullaan luoneeksi mahdollisuus väärinkäyttöksi tai niiden piilotteluun.

Konkurssilla arveltiin etukäteen voivan olla monella tapaa merkittävä yhteys keinotteluun. Aineistosta havaittiinkin, että lähes puolella saneerausmenettelyn hakijoista on taustallaan

vireillä oleva konkurssihakemus. Konkurssihakemuksen yhteyttä keinotteluun tarkasteltiin siltä kannalta, oliko konkurssihakemus vireillä jo ennen saneeraushakemuksen vireilletuloa, siltä kannalta, kuinka usein joihinkin mahdollisesti keinotteluluonteisiin hakemusten piirteisiin liittyi hakemuksen päätyminen konkurssiin. Konkurssiin asettamisen ajankohta oli myös ajankohta, josta pystyttiin laskemaan viivyttelyyn kulunutta aikaa. Aineistosta tehtiin esimerkiksi havainto, jonka mukaan vasta konkurssihakemuksen jälkeen vireille tulleet saneeraushakemukset olisivat hieman useammin puutteellisempia ja siten mahdollisesti kiireessä laadittuja kuin ennen konkurssihakemusta vireille tulleet hakemukset.

Jälkikäteisesti voitiin havaita joitakin keinottelua osoittavia seikkoja. Toistuvat hakemukset, julkisselvitykseen siirtyminen ja rikosilmoitus konkurssissa ovat kaikki seikkoja, joista oli jälkikäteisesti mahdollista havaita keinotteluluonteinen hakemus. Tutkimuksessa havaittiin, että, jos velallinen jättää useamman kuin yhden peräkkäisen saneeraushakemuksen, kyse on useimmiten keinotteluluonteisesta hakemuksesta. Keinotteluluonteisen hakemuksen todennäköisyyttä nostaa erityisesti se, mitä lyhyempi aika on kulunut edeltävän hakemuksen käsittelyn päättymisestä. Uusi saman hakijan hakemus saatetaan panna vireille jopa samana tai seuraavana päivänä siitä, kun edeltävän hakemuksen käsittely on päättynyt. Julkisselvityksistäkin voitiin havaita joitakin seikkoja, joita on mahdollista tarkkailla jo etukäteen keinotteluluonteisten, myöhemmin julkisselvitykseen päätyvien saneeraushakemusten havaitsemiseksi: keinottelulliseen saneeraushakemukseen ja sitä seuraavaan julkisselvitykseen viitatasivat aineistossa esimerkiksi hakijavelallisia koskevat, suuri-intressiset riidat esimerkiksi vahingonkorvausasioissa ja vuokrasaatavien määrässä taikka yleiset laajat epäselvyydet yhtiön toiminnassa. Joissakin tapauksissa keinotteluluonteisuus kävi toki ilmi vasta saneerausmenettelyn alettua. Konkurssissa tehtyjä rikosilmoituksia yhdistivät erityisesti hakemusten puutteellisuus. Lisäksi voitiin havaita, että konkurssissa tehtyjä rikosilmoituksia edeltäneet saneeraushakemukset olivat vireillä hieman lyhyemmän aikaa kuin saneeraushakemukset keskimäärin. Tämä saattaa kertoa siitä, että epäkohtiin puututaan nykyisessäkin ratkaisukäytännössä jo hyvin.

Eri asia on se, voidaanko saneerausmenettely lainmukaisesti aloittaa, ja *kannattaako* sitä aloittaa. Aineistossa oli monta tapausta, jossa saneerauksen aloittamisprosessissa kävi ilmi erilaisia epäilyttäviä ja keinotteluluonteisiksikin luonnehdittavissa olevia seikkoja, mutta saneeraushakemuksia ei hylätty, vaan menettelyt aloitettiin velkojien vastustuksesta huolimatta. Nämä menettelyt päättyivät poikkeuksetta ennemmin tai myöhemmin, usein jo pian menettelyn aloittamisen jälkeen. Näkemykseni mukaan saneerauslaki tarjoaa nykyisellään

liikaa keinoja siihen, että hakija avustajineen pystyy perusteluillaan tekemään ammattimais-
tenkin velkojien väitteet tyhjiksi ja aloittamaan menettelyn viivyttelytarkoituksessa.

Suomalainen yrityssaneerausmenettely tarjoaa velalliselle oikeuksia, kuten määräysvallan
jatkumisen, mutta se ei silti ole saanut yrityksiä hakeutumaan menettelyyn kuin viime het-
kellä. On arveltu, että pääsääntöisesti velalliset hakeutuvatkin saneerausmenettelyyn vasta
kun rahat loppuvat kokonaan tai kun velkojan toimenpiteet siihen pakottavat.²¹² Myös tämä
tutkimus vahvistaa havainnon ainakin lyhyesti tarkasteltuna.

Yhteenvetona voidaan todeta kuitenkin, että keinotteluluonteisiin hakemuksiin osataan puut-
tua jo nyt. Yleisesti ottaen lyhyemmät keinotteluluonteisten hakemusten määräajat osoitta-
vat, että niihin osataan jo puuttua. Se ei kuitenkaan sulje pois vielä tarkempaa puuttumista
jatkossa. Ehdotetut keinotkin, kuten pidennyspyyntöjen myöntäminen pidättyväisesti, vä-
hentäisivät tuomioistuimienkin taakkaa, joten keinotteluluonteisiin hakemuksiin puuttumi-
selle on myös helposti toteutettavia keinoja.

²¹² Savolainen 2004, s. 60.

LIITE 1. KÄRÄJÄOIKEUKSILTA PYYDETYT ASIAKIRJAT

Tapauskohtaisesti toimitetut asiakirjat vaihtelivat. Eräänä syynä sille olivat arkistointi- ja kirjaamiskäytäntöjen tuomari- ja käräjäoikeuskohtaiset erot. Yrityssaneerauslaissa tarkoitettua saneerausmenettelyä koskevia asioita käsitellään Suomessa Ahvenanmaan, Helsingin, Länsi-Uudenmaan, Oulun, Pirkanmaan, Pohjanmaan, Pohjois-Savon, Päijät-Hämeen ja Varsinais-Suomen käräjäoikeuksissa (YrSanL 67.1 §). Ahvenanmaan käräjäoikeus ilmoitti, että sille ei toimitettu vuonna 2019 yhtäkään saneeraushakemusta. Aineistoon kuuluvat tapaukset on listattu liitteessä 2.

Käräjäoikeuksista saatiin mm. hakemuksia saneerausmenettelyn aloittamiseksi ilman liitteitä, saneeraushakemusten täydennyksiä ilman liitteitä, kehotuksia täydentää saneeraushakemusta määräajassa (täydennyskehotuksia), pyyntöjä pidentää täydennyskehotuksessa asetettua määräaika (pidennyspyyntöjä), vastauksia pidennyspyyntöihin sähköpostilla, päätöksiä määräajan pidentämisestä tai pidentämättä jättämisestä, asiakirjapäiväkirjoja eli diaari-merkintöjä, päätöksiä saneeraushakemukseen annettavasta päätöksestä (saneerausmenettelyn aloittava päätös, hylkäävä päätös, päätös, jossa hakemus päätetään jättää sillensä, päätös, jossa hakemus päätetään jättää tutkimatta), päätöksiä saneerausmenettelyn keskeyttämisestä ja päätöksiä saneerausohjelman vahvistamisesta tai hylkäämisestä.

LIITE 2. AINEISTOLUETTELO

Diaarinu- mero, HS 19/	Käräjäoikeus	Diaarinu- mero, HS 19/	Käräjäoikeus
1944	Helsingin	538	Pohjanmaan
3778	Helsingin	775	Pohjanmaan
5338	Helsingin	829	Pohjanmaan
6805	Helsingin	1670	Pohjanmaan
7074	Helsingin	1677	Pohjanmaan
8010	Helsingin	1793	Pohjanmaan
8180	Helsingin	2216	Pohjanmaan
10245	Helsingin	2326	Pohjanmaan
10751	Helsingin	2565	Pohjanmaan
11494	Helsingin	2569	Pohjanmaan
13485	Helsingin	2629	Pohjanmaan
13506	Helsingin	2633	Pohjanmaan
14290	Helsingin	2788	Pohjanmaan
14434	Helsingin	2789	Pohjanmaan
17081	Helsingin	3017	Pohjanmaan
20212	Helsingin	3201	Pohjanmaan
22660	Helsingin	3447	Pohjanmaan
26182	Helsingin	3857	Pohjanmaan
27336	Helsingin	3858	Pohjanmaan
29505	Helsingin	3859	Pohjanmaan
32810	Helsingin	4008	Pohjanmaan
33261	Helsingin	4391	Pohjanmaan
33974	Helsingin	4459	Pohjanmaan
35159	Helsingin	5131	Pohjanmaan
35918	Helsingin	5367	Pohjanmaan
36473	Helsingin	5601	Pohjanmaan
36491	Helsingin	5605	Pohjanmaan
40380	Helsingin	6179	Pohjanmaan

43023	Helsingin	6443	Pohjanmaan
43363	Helsingin	6483	Pohjanmaan
49248	Helsingin	6487	Pohjanmaan
49474	Helsingin	7123	Pohjanmaan
51419	Helsingin	7541	Pohjanmaan
52268	Helsingin	7813	Pohjanmaan
53251	Helsingin	7958	Pohjanmaan
54333	Helsingin	8122	Pohjanmaan
55535	Helsingin	8243	Pohjanmaan
59504	Helsingin	8275	Pohjanmaan
64605	Helsingin	8282	Pohjanmaan
65408	Helsingin	8835	Pohjanmaan
2131	Länsi-Uusimaan	8952	Pohjanmaan
2216	Länsi-Uusimaan	9066	Pohjanmaan
2242	Länsi-Uusimaan	9333	Pohjanmaan
2967	Länsi-Uusimaan	9943	Pohjanmaan
4113	Länsi-Uusimaan	10000	Pohjanmaan
6367	Länsi-Uusimaan	10471	Pohjanmaan
6499	Länsi-Uusimaan	11436	Pohjanmaan
7379	Länsi-Uusimaan	12225	Pohjanmaan
7662	Länsi-Uusimaan	13846	Pohjanmaan
8411	Länsi-Uusimaan	16634	Pohjanmaan
8700	Länsi-Uusimaan	16781	Pohjanmaan
9657	Länsi-Uusimaan	16977	Pohjanmaan
11399	Länsi-Uusimaan	16980	Pohjanmaan
11522	Länsi-Uusimaan	18491	Pohjanmaan
12984	Länsi-Uusimaan	18596	Pohjanmaan
12985	Länsi-Uusimaan	18970	Pohjanmaan
13197	Länsi-Uusimaan	19346	Pohjanmaan
13210	Länsi-Uusimaan	21047	Pohjanmaan
13344	Länsi-Uusimaan	21279	Pohjanmaan
14896	Länsi-Uusimaan	22619	Pohjanmaan
16259	Länsi-Uusimaan	22620	Pohjanmaan

16926	Länsi-Uusimaan	23068	Pohjanmaan
16949	Länsi-Uusimaan	23336	Pohjanmaan
18265	Länsi-Uusimaan	23691	Pohjanmaan
18660	Länsi-Uusimaan	24129	Pohjanmaan
18671	Länsi-Uusimaan	24134	Pohjanmaan
19092	Länsi-Uusimaan	24283	Pohjanmaan
19568	Länsi-Uusimaan	1191	Pohjois-Savon
19676	Länsi-Uusimaan	2095	Pohjois-Savon
19833	Länsi-Uusimaan	3324	Pohjois-Savon
19966	Länsi-Uusimaan	3814	Pohjois-Savon
20734	Länsi-Uusimaan	4375	Pohjois-Savon
22143	Länsi-Uusimaan	4494	Pohjois-Savon
24001	Länsi-Uusimaan	4774	Pohjois-Savon
24818	Länsi-Uusimaan	5053	Pohjois-Savon
27939	Länsi-Uusimaan	5218	Pohjois-Savon
28095	Länsi-Uusimaan	5564	Pohjois-Savon
28233	Länsi-Uusimaan	6173	Pohjois-Savon
28502	Länsi-Uusimaan	6176	Pohjois-Savon
28575	Länsi-Uusimaan	6344	Pohjois-Savon
28717	Länsi-Uusimaan	7068	Pohjois-Savon
28767	Länsi-Uusimaan	8081	Pohjois-Savon
28813	Länsi-Uusimaan	8425	Pohjois-Savon
29004	Länsi-Uusimaan	8426	Pohjois-Savon
29293	Länsi-Uusimaan	11767	Pohjois-Savon
29546	Länsi-Uusimaan	12105	Pohjois-Savon
29732	Länsi-Uusimaan	12169	Pohjois-Savon
93	Oulun	13573	Pohjois-Savon
2170	Oulun	14986	Pohjois-Savon
2170	Oulun	14995	Pohjois-Savon
2729	Oulun	15082	Pohjois-Savon
3965	Oulun	15118	Pohjois-Savon
5067	Oulun	15123	Pohjois-Savon
7809	Oulun	15132	Pohjois-Savon

8325	Oulun	15162	Pohjois-Savon
9247	Oulun	15212	Pohjois-Savon
10021	Oulun	15270	Pohjois-Savon
11823	Oulun	15271	Pohjois-Savon
11934	Oulun	15302	Pohjois-Savon
16838	Oulun	15321	Pohjois-Savon
24215	Oulun	15374	Pohjois-Savon
24228	Oulun	15532	Pohjois-Savon
26823	Oulun	15536	Pohjois-Savon
28907	Oulun	15553	Pohjois-Savon
30534	Oulun	15556	Pohjois-Savon
31911	Oulun	15608	Pohjois-Savon
3547	Pirkanmaan	15612	Pohjois-Savon
4105	Pirkanmaan	15674	Pohjois-Savon
4107	Pirkanmaan	2762	Päijät-Hämeen
4328	Pirkanmaan	2875	Päijät-Hämeen
6470	Pirkanmaan	3134	Päijät-Hämeen
7163	Pirkanmaan	3264	Päijät-Hämeen
7164	Pirkanmaan	3395	Päijät-Hämeen
7872	Pirkanmaan	3759	Päijät-Hämeen
9863	Pirkanmaan	3852	Päijät-Hämeen
9874	Pirkanmaan	4784	Päijät-Hämeen
11262	Pirkanmaan	6465	Päijät-Hämeen
11263	Pirkanmaan	7880	Päijät-Hämeen
13314	Pirkanmaan	8723	Päijät-Hämeen
14071	Pirkanmaan	14601	Päijät-Hämeen
14329	Pirkanmaan	14737	Päijät-Hämeen
14472	Pirkanmaan	14752	Päijät-Hämeen
15266	Pirkanmaan	14757	Päijät-Hämeen
15283	Pirkanmaan	14903	Päijät-Hämeen
15720	Pirkanmaan	14935	Päijät-Hämeen
16129	Pirkanmaan	14978	Päijät-Hämeen
16525	Pirkanmaan	15062	Päijät-Hämeen

17550	Pirkanmaan	15134	Päijät-Hämeen
17554	Pirkanmaan	15135	Päijät-Hämeen
18463	Pirkanmaan	9877	Varsinais-Suomen
18663	Pirkanmaan	3977	Varsinais-Suomen
20224	Pirkanmaan	4841	Varsinais-Suomen
21653	Pirkanmaan	6359	Varsinais-Suomen
23150	Pirkanmaan	6728	Varsinais-Suomen
24536	Pirkanmaan	6958	Varsinais-Suomen
25940	Pirkanmaan	7905	Varsinais-Suomen
26174	Pirkanmaan	8552	Varsinais-Suomen
26663	Pirkanmaan	9058	Varsinais-Suomen
27106	Pirkanmaan	10644	Varsinais-Suomen
28121	Pirkanmaan	10663	Varsinais-Suomen
28580	Pirkanmaan	11169	Varsinais-Suomen
29816	Pirkanmaan	11170	Varsinais-Suomen
30878	Pirkanmaan	13360	Varsinais-Suomen
32786	Pirkanmaan	14171	Varsinais-Suomen
34430	Pirkanmaan	16228	Varsinais-Suomen
34699	Pirkanmaan	16761	Varsinais-Suomen
35793	Pirkanmaan	18703	Varsinais-Suomen
36143	Pirkanmaan	18853	Varsinais-Suomen
36530	Pirkanmaan	19322	Varsinais-Suomen
36537	Pirkanmaan	21442	Varsinais-Suomen
36659	Pirkanmaan	21770	Varsinais-Suomen
38048	Pirkanmaan	34943	Varsinais-Suomen
40038	Pirkanmaan	38211	Varsinais-Suomen
40461	Pirkanmaan	39627	Varsinais-Suomen
41180	Pirkanmaan	39848	Varsinais-Suomen
41362	Pirkanmaan	41374	Varsinais-Suomen
41517	Pirkanmaan		
41521	Pirkanmaan		
42410	Pirkanmaan		
43190	Pirkanmaan		

43199	Pirkanmaan		
44305	Pirkanmaan		
44485	Pirkanmaan		